

Nimi rakentaa maailmoja

Nimien funktiot fantasiamaailman rakentamisessa kotimaisessa fantasia-kirjallisuudessa

Emilia Uusitalo
Pro gradu -tutkielma
Maaliskuu 2018
Suomen kieli
Helsingin yliopisto

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department	
Tekijä – Författare – Author Uusitalo, Emilia			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Nimi rakentaa maailmoja. Nimien funktiot fantasiamaailman rakentamisessa kotimaisessa fantasiakirjallisuudessa			
Oppiaine – Läroämne – Subject Suomen kieli			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika – Datum – Month and year Maaliskuu 2018	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 64 + 12 liitesivua	
Tiivistelmä – Referat – Abstract			
<p>Tutkielman aiheena on kirjallisuuden nimien funktiot kotimaisessa fantasiakirjallisuudessa ja se, miten nimet rakentavat fiktiivistä maailmaa. Tutkielman aineisto koostuu kolmen fantasiasarjan nimistä. Nämä sarjat ovat Anu Holopaisen <i>Syysmaa</i>, Ilkka Auerin <i>Lumen ja jään maa</i> sekä Helena Wariksen <i>Pohjankontu</i>.</p> <p>Tutkielmassa yhdistetään nimistön- ja kirjallisuudentutkimusta. Aineiston nimistä tarkastellaan, millaisia funktioita ne saavat kohdeteoksissa. Funktiot, joita tutkielmassa käsitellään, ovat <i>identifioiva funktio</i>, <i>deskriptiivinen funktio</i>, <i>fiktionaalistava funktio</i>, <i>lokalisoiva funktio</i> ja <i>sosiaalinen funktio</i>. Tutkielmassa analysoidaan, millaiset nimet saavat teoksissa mitäkin funktioita ja miten nimet funktioineen liittyvät fiktiivisen maailman rakentamiseen.</p> <p>Tutkimusaineisto koostuu yhteensä 1098 nimestä. Holopaisen <i>Syysmaassa</i> on 254 nimeä, Auerin <i>Lumen ja jään maassa</i> 577 ja Wariksen <i>Pohjankonnussa</i> 267. <i>Syysmaan</i> nimistä 151 on henkilönnimiä, 63 paikannimiä ja 40 muita nimiä. <i>Lumen ja jään maan</i> nimistä 312 on henkilönnimiä, 216 paikannimiä ja 49 muita nimiä. <i>Pohjankonnun</i> nimistä 169 on henkilönnimiä, 68 paikannimiä ja 30 muita nimiä.</p> <p>Nimet ovat keino rakentaa ja kuvailla fiktiivistä maailmaa ja sen ominaisuuksia. Nimillä kirjailija voi antaa lukijalle lisätietoa nimenkantajasta antamalla tälle kuvailevan nimen, esimerkiksi lisänimen. Esimerkiksi aatelisten ja tavallisten ihmisten nimissä on jonkin verran eroja. Sukunimet ja samanimisyys taas kertovat siitä, että maailma on teoksen ulkopuolella laajempi. Nimi myös liittyy nimenkantajan ympäröivään fiktiiviseen maailmaan: nimi voi esimerkiksi kertoa nimenkantajan ammatin tai sen, millainen paikka on kyseessä.</p> <p>Nimien avulla luodaan myös suhde fiktiivisen maailman ja todellisen maailman välille. Fiktiivinen maailma voi esimerkiksi lainata todellisesta maailmasta nimistön ja kulttuurin ja tuoda ne osaksi fiktiivistä maailmaa. Fantasiamaailman nimet sijoittavat nimenkantajat tietylle alueelle fantasiamaailman sisällä, ja esimerkiksi eri kansojen nimet ovat keskenään erilaisia. Nimenkantajien sosiaalisista suhteista tai sosiaalisesta prestiisistä aineiston nimet eivät tyypillisesti kerro.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Nimistöntutkimus, onomastiikka, kirjallisuusnimet, kirjallisuuden nimet, nimien funktiot, fantasiakirjallisuus, Anu Holopainen, Ilkka Auer, Helena Waris			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Helsingin yliopiston keskustakampuksen kirjasto			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	2
1.1 Tutkimuskysymys	2
1.2 Aineisto	4
1.3 Tutkimuksen rakenne	7
2 Nimet kaunokirjallisuudessa	8
2.1 Kirjallisuuden nimet	8
2.2 Fantasian genre.....	10
2.3 Keskeiset käsitteet	12
2.3.1 Nimistöntutkimus	12
2.3.2 Kirjallisuudennimistöntutkimus	15
2.3.3 Kirjallisuudentutkimus	17
2.4 Aiempaa tutkimusta.....	18
2.5 Funktiot.....	20
2.6 Fiktiivisten nimien tausta todellisessa maailmassa	23
3 Identifioiva funktio.....	24
3.1 Samanimisyys.....	24
3.2 Sukunimet	27
3.3 Kätkeyty nimi	30
3.4 Nimiryypät	31
3.5 Yhteenveto.....	33
4 Deskriptiivinen funktio.....	34
4.1 Kuvailevat paikannimet.....	34
4.2 Nimi kuvaa henkilöä.....	37
4.3 Yhteenveto.....	40
5 Fiktionaalistava funktio.....	41
5.1 Keinotekoiset nimet ja fiktiivisyys.....	42
5.2 Semanttisesti läpinäkyvät nimet ja immersio.....	43
5.3 Fiktiivisyys ja suhde reaalimaailmaan	47
5.4 Yhteenveto.....	50

6 Lokalisoiva funktio	51
6.1 Maailman sisäinen lokalisoiuus.....	51
6.2 Lokalisoiuus fiktiivisen ja reaalimaailman välillä.....	52
6.3 Yhteenveto.....	54
7 Sosiaalinen funktio.....	55
8 Lopuksi	57
Lähteet.....	60
Liite. Aineisto	

1 Johdanto

Erisnimen keskeinen tehtävä on erottaa kohteensa muista samanlaisista. Yleisnimet viittaavat yleisellä tasolla ryhmään ja ryhmän edustajiin, mutta erisnimet nostavat ryhmästä esiin yksilöitä ja antavat yksilölle tunnusteen, nimen. Nimi annetaan, jos kohteesta on tarvetta puhua. Paikan nimeäminen osoittaa, että paikka on jollain tavalla tärkeä. Henkilönnimi on myös osa kantajansa identiteettiä, ja identiteetin muuttuessa jopa nimi voi muuttua. Nimi voi myös kertoa siitä, keitä meidän toivotaan olevan (Saarelma-Paukkala 2017: 14). Nimet ja nimeäminen ovat kulttuurisesti universaaleja, ja henkilön- ja paikannimiä tavataan kaikissa kulttuureissa (ks. esim. Kiviniemi 1990: 86, Saarelma-Paukkala 2017: 14).

Kaunokirjallisuudessa nimeäminen on erityisen merkittävää. Kirjailija pyrkii yleensä luomaan teostaan varten eheän fiktiivisen maailman, johon tarina sijoittuu. Kaikki kirjailijat eivät välttämättä suunnittele tämän maailman kaikkia yksityiskohtia, mutta potentiaali yksityiskohdille on olemassa. Tästä syystä näkisin, että fiktiivisen maailman sisällä kaikilla henkilöillä ja paikoilla on potentiaalisesti jokin nimi, vaikka kirjailija ei olisi sitä nostanut teoksessa esille tai erikseen luonut. Nimen esittäminen teoksessa tuo nimen ja samalla myös nimenkantajan lukijan tietoisuuteen. Nimi erottaa yksilöt massasta, merkitsee tietyn henkilön, paikan tai asian tärkeäksi. Nimi auttaa tunnistamaan ja myöhemmin palauttamaan mieleen teoksessa toistuvat nimenkantajat ja niihin liittyvät erityispiirteet. Nimeäminen tukee tarinan ja maailman rakentamista, antaa niille muodon.

Nimeämättä jättäminen voi kirjallisuudessa olla merkityksellistä, ja toisinaan on hedelmällistä tarkastella myös sitä, milloin hahmo tai paikka jätetään nimeämättä. Hahmon tai paikan nimeäminen auttaa lukijaa samastumaan hahmoon tai miljööseen; nimeämättä jättäminen voi taas etäännyttää lukijaa. Toisaalta nimeämättä jättäminen voi herättää lukijan mielenkiinnon tai toimia tarinassa motiivina.

Tarkastelen tässä tutkielmassa sitä, millaisia tehtäviä nimillä on fantasiamaailman rakentamisessa kotimaisessa fantasiakirjallisuudessa. Seuraavaksi esittelen tarkemmin tutkimuskysymykseni, aineistoni ja tutkielmani rakenteen.

1.1 Tutkimuskysymys

Tutkin kotimaisen fantasiakirjallisuuden nimien funktioita fantasiamaailman rakentamisessa eli sitä, mikä on nimen tehtävä fiktiivisessä maailmassa. Aineistoni muodostuu kolmesta suomenkielisestä fantasiakirjasarjasta ja näissä sarjoissa esiintyvistä nimistä. Aineistoni kirjasarjat ovat

Ilkka Auerin *Lumen ja jään maa* -sarja, Helena Wariksen *Pohjankontu*-trilogia ja Anu Holopaisen *Syysmaa*-sarja.

En analysoi jokaista aineistoni nimeä, vaan nostan analyysiluvuissa esille käsiteltävän funktion kannalta kiinnostavia ja osuvia esimerkkejä. Kaunokirjallisuuden nimet voivat saada teoksessa erilaisia funktioita riippuen muun muassa siitä, voidaanko ne yhdistää reaali maailmaan tai ovatko ne jotain lukijan ymmärtämää kieltä. Kaikilla aineistoni nimillä ei ole teoksissa nimenkantajan yksilöimisen lisäksi muuta funktiota tai niiden funktio ei liity maailman rakentamiseen vaan esimerkiksi teoksen tulkintaan, joten olen jättänyt ne analyysini ulkopuolelle. Avaan luvussa 2.5 tarkemmin erilaisia kaunokirjallisuuden nimistön funktioita ja nimien tehtäviä kaunokirjallisuudessa ja perustelen, miksi osa funktiosta jää tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Tässä tutkimuksessa keskityn tarkemmin viiteen funktioon, jotka ovat keskeisiä sen kannalta, miten yksittäinen nimi rakentaa fantasiamaailmaa. Tarkastelen tutkielmassani erityisesti henkilönnimiä ja paikannimiä, jotka muodostavat suurimman osan aineistostani, mutta nostan aineistoni muistakin nimistä esiin kiinnostavia esimerkkejä. Esittelen kirjasarjat ja nimiaineistoni tarkemmin luvussa 1.2.

Tutkimustani motivoi mahdollisuus yhdistää kielitieteen ja kirjallisuustieteen aloja. Kirjallisuuden nimistöä voi tutkia kielitieteen näkökulmasta tarkastelemalla nimien rakennetta, merkityksiä ja tehtäviä teoksessa. Toisaalta nimen tehtävä teoksessa liittyy teoksen tulkintaan, joka on kirjallisuustieteen aluetta. Nähdäkseni kaunokirjallisen aineiston tarkastelussa on hedelmällistä hyödyntää molempia aloja, sillä kaunokirjallisessa tekstissä yhdistyvät toisaalta mille tahansa kirjoitetulle tekstille tyypilliset kielelliset piirteet ja toisaalta juuri kaunokirjallisuudelle ominaiset tavat käyttää kieltä ja luoda merkityssuhteita niin teoksen sisällä kuin erillisten teosten ja yhteiskunnan välillä. Vaikka sekä kielitiede että kirjallisuustiede voivat tavoittaa samoja asioita tekstistä, ne tavoittavat kumpikin myös jotain sellaista, mihin toinen ei välttämättä kiinnitä huomiota. Kielitiede kiinnittää huomiota nimiin kielenaineiksena, kirjallisuustiede taas pohtii nimeämisen ja nimeämättä jättämisen motiiveja; molemmat voivat sen sijaan ottaa kantaan esimerkiksi nimien kulttuuriseen tai ajalliseen kontekstiin.

Toisaalta tutkimuksen motivaationa on ollut oma kiinnostukseni fantasiakirjallisuuteen. Fantasia on lajityyppinä minulle tuttu jo teini-ikäisestä, ja olen jo varhain kiinnittänyt huomiota siihen, millaisia nimiä kuvitteellisten maailmojen paikoille ja henkilöille annetaan. Itsekin jonkin verran fiktiivisiä tekstejä kirjoittaneena ja harrastajakirjoittajien tekstejä kommentoineena tiedän, ettei nimenanto välttämättä ole systemaattista – joskus henkilöahmolle tai paikalle annetaan ensimmäinen mieleen juolahtava nimi. Kuitenkin useimmat kirjoittajat, sekä ammattimaiset että harrastajat, tulevat tarkoituksellisesti tai sattumalta luoneeksi teostensa sisällä toimivan

nimisysteemin. Väittäisinkin, että useimmille kirjoittajille on kehittynyt melko vankka, osin tiedostamaton, käsitys siitä, millaiset sanat sopivat nimiksi ja että tietyllä alueella tai tietyn kielen piirissä nimet ovat samankaltaisia.

1.2 Aineisto

Tutkimukseni aineisto koostuu kolmen kotimaisen nuorille ja nuorille aikuisille suunnatun fantasiakirjasarjan kaikista nimistä. Sarjat ovat suomenkielisiä, ja ne on julkaistu 2000-luvulla. Anu Holopaisen *Syysmaa*-sarja koostuu kuudesta kirjasta, jotka on julkaistu vuosina 2003–2012. Sarjan teokset etenevät kronologisesti ja kertovat pääasiassa samojen päähenkilöiden vaiheista. Ilkka Auerin *Lumen ja jään maa* -sarja käsittää neljä teosta, ja ne on julkaistu vuosina 2004–2008. Teokset kertovat *Nonna*-nimisen tytön kasvusta nuoreksi naiseksi ja voimakkaaksi noidaksi. Helena Wariksen *Pohjankontu*-trilogia seuraa kolmen sisaruksen ja heidän lastensa vaiheita heidän etsiessään kadotettua kotiaan ja itseään. Sarjan teokset on julkaistu vuosina 2009–2013. Aineistoni kaikki nimet löytyvät tutkielman lopusta liitteenä.

Yhteensä aineistossani on 864 nimenkantajaa ja 1098 nimeä. Nimiä on nimenkantajia enemmän, sillä yhdellä nimenkantajalla voi olla useampi nimi (esim. *Nonna*, *Nonna Radulfin sukua*, *Nonna Skaflocintytär*, *Nonna Radulfintytär* ja *Jäänoita* ovat kaikki saman henkilön nimiä). Seuraavissa taulukoissa on esitetty aineistoni jakautuminen eri nimiryhmien ja sarjojen välillä.

Taulukko 1. Nimenkantajien määrä

	Henkilöt	Paikat	Muut	Yhteensä
Pohjankontu	104	59	26	189
Lumen ja jään maa	235	192	40	467
Syysmaa	113	59	36	208
Kaikki yhteensä	452	310	102	864

Taulukko 2. Nimien määrä

	Henkilönnimet	Paikannimet yht.	Muut nimet	Yhteensä
Pohjankontu	169	68	30	267
Lumen ja jään maa	312	216	49	577
Syysmaa	151	63	40	254
Kaikki yhteensä	632	347	119	1098

Aineistoni on laaja, mutta kaikki aineistoni nimet eivät ole tutkimukseni kannalta keskeisiä, enkä analysoi jokaista nimeä. Nostan esille sellaisia esimerkkejä, jotka ovat käsittelemieni funktioiden

kannalta hedelmällisiä. Seuraavaksi luonnehdin tarkemmin aineistoani ja kerron hieman kirjasarjoista.

Anu Holopaisen *Syysmaa*-sarjassa seurataan nuorten naisten pyrkimystä muuttaa asemaansa ja löytää oma identiteettinsä. Syysmaa on miesten hallitsema maa, jossa naisia kohdellaan mielivaltaisesti. Sarjan kolme ensimmäistä romaania *Welman tytöt* (2003), *Sisarpuut* (2004) ja *Viinikauppias* (2005) kertovat samojen henkilöiden vaiheista. Adaira, Zara, Mimma, Sissa ja Ørrunân ovat nuoria naisia, jotka ovat paenneet miesten valtaa *Welma*-nimisen naisen luo. Heidän tiensä eroaa Welman kanssa ensimmäisen kirjan lopussa. Naiset etsivät Punatertun kylää, jossa elää kiellettyä jumalaa palvovia naisia ja miehiä, ja myöhemmin he työskentelevät salaa tasa-arvon puolesta kylän ulkopuolella. Neljännessä teoksessa *Yölaakso* (2009) esitellään uusi päähenkilö, *Lorana*-niminen nainen, joka pakenee vaikeaa avioliittoaan vuorten taa ja saapuu Yölaaksoon, jossa vallitsee jatkuva yö. Lopulta Lorana päätyy Punaterttuun. Viidennessä romaanissa *Varjoja* (2011) tyttöjen välit muuttuvat vaikeiksi osittain Loranan takia ja lopulta Zara karkottaa muut tytöt Punatertun kylästä. Viimeinen teos *Matkalaiset* (2012) kertoo tyttöjen adoptiolasten Marrkahin ja Yvanan pyrkimyksestä matkata Kesämaahan, jossa naiset ja miehet ovat tasa-arvoisessa asemassa. Matka kuitenkin päättyy katastrofiin, jonka seurauksena Yvanaa vaivaava kirous pääsee valloilleen ja uhkaa tuhota koko Syysmaan.

Syysmaa-sarjassa on kaikkiaan 254 nimeä. Näistä enemmistö, 151, on henkilönnimiä. Sukunimiä on 17 ja lisänimiä myös 17; loput henkilönnimet ovat etunimiä. Paikannimiä *Syysmaa*-sarjan teoksissa on 63; paikannimistä 19 on luontonimiä ja 44 kulttuurinimiä. Muita nimiä, esimerkiksi eläintennimiä tai kaupallisia nimiä, sarjassa on 40. Henkilönnimet koostuvat pääasiassa viiden eri kansan henkilöidennimistä; paikannimet ovat pääasiassa syysmaalaisia. Suurin osa henkilönnimistä ja paikannimistä on semanttisesti läpinäkymättömiä (esim. henkilönnimet *Welma*, *Merkinos*; paikannimet *Satosales*, *Veremol*), mutta mukana on myös läpinäkyviä nimiä (esim. *Kolmisointu*; *Punatertun kylä*).

Ilkka Auerin *Lumen ja jään maa* -sarjassa on neljä teosta, jotka kertovat kronologisesti *Nonna*-nimisen tytön elämänvaiheista. Sarjan ensimmäinen romaani *Sysilouhien sukua* (2004) alkaa Nonnan elämän traagisella mullistumisella, kun hänen kotikyläänsä hyökätään ja hänet siepataan. Nonna kuitenkin pelastetaan, mutta hän joutuu pakenemaan sieppaajaansa halki pohjoisen Noridiumin valtakunnan, jonne suurin osa sarjan tapahtumista sijoittuu. Romaanin lopussa Nonna löytää kodin esiäitinsä linnoituksesta, lumen ja jään ympäröimästä Hiidenkynnestä. Toisessa romaanissa *Varjoissa vaeltaja* (2006) Nonna oppii lisää suvustaan ja taikavoimistaan ja auttaa Noridiumin kuninkaan tyttärtä saamaan valtaistuimen tämän isän kuoltua. Kolmas kirja *Hyinen hauta* (2007) keskittyy Nonnan noitavoimien etsintään: Nonnan täytyy oppia hallit-

semaan talvea, jotta hänestä voisi tulla voimakas jäänoita ja hän voisi puolustaa Noridiumia eteläisen Nawyrin valtakunnan uhalta ja palauttaa louhien, lohikäärmeiden vallan. Sarjan viimeisessä romaanissa *Ikitalvi* (2008) nawyrialaisten uhka konkretisoituu, kun Nonnan äiti siepataan. Nonna kokoaa pohjoisen sotajoukot ja johtaa ne etelän valloitukseen. Matkatessaan Nawyrin halki pelastamaan äitiään Nonna paljastaa etelän druidien, luonnonpappien, salaliiton, jonka tarkoituksena on estää louhien paluu maailmaan. Teoksen lopussa paljastuu, että Nonnalla ja Nawyrin hallitsijalla on pohjimmiltaan sama tavoite, louhien palauttaminen maailmaan, ja että suurin osa valtakuntien välisestä konfliktista on druidien ylläpitämää harhaa.

Lumen ja jään maan teoksissa on yhteensä 577 nimeä, noin kaksi kertaa enemmän kuin muissa aineistoni sarjoissa. Henkilönnimiä sarjassa on 312. Sukunimiä on 12 ja lisänimiä 62; loput henkilönnimet ovat etunimiä. Paikannimiä on 216; niistä 83 on luontonimiä ja 133 kulttuurinimiä. Muita nimiä sarjassa on 49. Monet henkilönnimet vaikuttaisivat olevan fiktiivisiä – reaali maailmassa esiintymättömiä – ja semanttisesti läpinäkymättömiä, mutta noridiumilaiset henkilönnimet esiintyvät skandinaavisessa nimistössä tai pohjautuvat skandinaaviseen nimistöön (*Brand, Thorgil, Steinarr, Sigwulf, Vermgard*). Paikannimet ovat pääasiassa semanttisesti läpinäkyviä (*Hurttahaka, Hiittenvaara, Harmaavesi*), lukuun ottamatta valtioiden nimiä (*Caldia, Nawyr, Noridium*) ja vieraiden valtioiden paikannimiä.

Helena Wariksen *Pohjankontu*-sarja koostuu kolmesta teoksesta: *Uniin piirretty polku* (2009), *Sudenlapset* (2011) ja *Talviverinen* (2013). Teokset kertovat yhden perheen erilleen joutuneiden jäsenten elämästä ja matkasta kohti kotia. Ne muodostavat löyhemmän kokonaisuuden kuin aineistoni kaksi muuta sarjaa. Sarjan ensimmäinen osa *Uniin piirretty polku* on oma, itsenäinen kokonaisuutensa, jota kaksi seuraavaa täsmentävät. Teoksessa päähenkilöt Ailegais ja Troi ovat joutuneet löytölapsiksi vieraille paikkakunnille muistinsa menettäneinä. Teos alkaa siitä, kun Ailegaisin muisti alkaa palata tämän lähestyessä aikuisikää. Hän lähtee tulevan miehensä kanssa etsimään lapsuutensa kotia. Troi etsii omalla tahollaan myös lapsuudenkotiaan. Monen mutkan kautta sisarukset päätyvät erillään lähemmäs kotiaan. Teoksen lopussa he molemmat pääsevät makeavetiselle merelle, jonka toisella rannalla odottaa lapsuudenkoti Pohjankontu ja veli Arni. Sarjan toinen osa *Sudenlapset* kertoo Troin ja noita Terihanin lapsista. Roke ja Karran etsivät kirjan aikana tietoa äitinsä kuolemasta ja kasvavat samalla henkisesti hyväksymään perimänsä. Sarjan viimeinen osa *Talviverinen* kertoo Troin tarinan ne osat, joita ei *Uniin piirrettyssä polussa* kerrota. Teoksen lopussa Troi johdattaa poikansa Pohjankontuun pakoon alkavaa pitkää talvea, jonka on tarkoitus kestää vuosikausia.

Pohjankontu-trilogiassa on yhteensä 267 nimeä. Henkilönnimiä on 169. Lisänimiä sarjassa on 68; sukunimiä ei ole. Muut henkilönnimet ovat etunimiä. Paikannimiä on 68; niistä luonto-

nimiä on 40 ja kulttuurinimiä 28. Muita nimiä sarjassa on 30. Henkilönnimissä on sekä semanttisesti läpinäkyviä että läpinäkymättömiä nimiä. Osalla kansoista on käytössä moniniminen järjestelmä: henkilöllä on yksi tosinimi, jonka tietävät vain lähimmät, ja lisäksi kantajan ominaisuuksien tai elämän merkittävien sattumusten myötä muita nimiä (esim. *Troi, Talviyö, Tursonpoika, Viimakatse, Varjosusi* ovat kaikki saman henkilön nimiä). Toiset kansat ovat unohtaneet vanhat jumaluudet ja käyttävät toisistaan tosinimiä (esim. *Neitha*). Paikannimet ovat pääasiassa semanttisesti läpinäkyviä (esim. *Niitonsalo, Mustarinta, Joenyhtymä*), mutta mukana on myös merkitykseltään osittain hämäräksi jääviä nimiä (esim. *Vornanmutka*).

1.3 Tutkimuksen rakenne

Tutkielmani luvut 1 ja 2 ovat taustalukuja, joissa esittelen tarkemmin tutkimusmenetelmiäni ja tutkimukseni suhdetta aiempaan tutkimukseen. Luvussa 1 esittelin lyhyesti tutkimusmenetelmäni ja tutkimukseni taustat (luku 1.1) ja aineiston (luku 1.2). Luvussa 2 käsittelem tarkemmin tutkimukseni teoreettista taustaa ja kaunokirjallisuuden nimistöä nimistöntutkimuksen erikoisalana. Otan tässä luvussa esille myös fantasiakirjallisuuden nimistölle tyypillisiä piirteitä.

Luvut 3–7 ovat varsinaisia analyysilukujani, joissa tutkin sitä, miten aineistoni nimet toteuttavat tutkimukseeni valitsemiani funktioita. Luvussa 3 käsittelem nimien identifioivaa funktiota, luvussa 4 deskriptiivistä funktiota, luvussa 5 fiktionaalistavaa funktiota, luvussa 6 lokalisoi-vaa funktiota ja luvussa 7 sosiaalista funktiota. Avaan eri funktioita yleisemmin luvussa 2.5 ja kutakin tässä tutkimuksessa tarkasteltavaa funktiota tarkemmin vielä omassa analyysiluvussaan.

Luvussa 8 esitän yhteenvedon havainnoistani ja pohdin, miten tutkimustani voisi viedä eteenpäin. Tutkimukseni aineisto löytyy kokonaisuudessaan tutkielman lopusta.

2 Nimet kaunokirjallisuudessa

Kaunokirjallisuudessa nimistö on hahmojen ja fiktiivisen maailman analysoimisen ja tarinan tulokinnan kannalta keskeisessä roolissa. Kirjallisuuden nimet voivat olla samanmuotoisia kuin reaali maailman nimet, mutta ne voivat myös olla uniikkeja, vain kyseessä olevaa teosta varten luotuja. Lukija suunnistaa nimien avulla itselleen vieraassa ympäristössä. Nimet vaikuttavat myös lukijalle muodostuvaan ensivaikutelmaan maailmasta ja hahmoista. Nimien avulla kirjailija voi myös luoda maailmaan ja tarinaan erilaisia tunnelmia tai vaikka jättää lukijalle vihjeitä tarinan juonesta.

Seuraavissa alaluvuissa luonnehdin kirjallisuuden nimien erityispiirteitä ja avaan fantasia-genren keskeisiä piirteitä. Esittelen myös tutkimukseni kannalta keskeiset käsitteet ja teorian ja selvitan tarkemmin, millaisia funktiota kirjallisuuden nimet voivat saada ja miksi osa näistä funktioista on rajattu tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

2.1 Kirjallisuuden nimet

Monet fantasiakirjailijat ovat alkujaan olleet itse fantasiakirjallisuuden faneja, jotka ovat ”tolkieninsa” lukeneet. Fantasian lukijoille lienee muodostunut jonkinlainen käsitys siitä, millaisia nimiä fantasiakirjoissa esiintyy ja millaisia eri humanoidirotujen, esimerkiksi kääpiöiden ja haltioiden, nimet ovat. Suurin osa kirjailijoista ei ole koulutukseltaan lingvistejä tai kirjallisuustieteilijöitä, joten ainakin osa on luonut fiktiivisen maailmansa tuntematta tarkemmin esimerkiksi nimien muodostumista reaali maailmassa. Pohjana käytetään tällöin muita genren teoksia ja omaa intuitiota samaan tapaan kuin nimettäessä esimerkiksi lapsia, eläimiä tai yrityksiä – meillä on käsitys ja kokemuksia siitä, millaisia nimiä eri nimikategorioihin kuuluu. Toki jotkut kirjailijat suunnittelevat teoksensa huolella fiktiivisiä kansoja ja näiden kieliä ja nimiä myöten. Black ja Wilcox (2011) haastattelivat useita kirjailijoita ja tutkivat näiden tapoja nimetä henkilö hahmoja teoksissaan. Kirjailijat esimerkiksi valitsevat sellaisia nimiä, joilla on heille jokin henkilökohtainen merkitys, tekevät tutkimusta löytääkseen teokseensa sopivia nimiä tai valitsevat äänteellisesti heitä miellyttäviä nimiä. Tutkimukseni kannalta ei kuitenkaan ole merkittävää, onko kirjailija suunnitellut maailman ja nimistön kokonaisuutena vai antanut nimiä intuitiivisesti tai mikä on ollut nimeämisen motiivi, sillä kiinnostavaa on nimenomaan se, mitä teoksen nimet teoksessa tekevät.

Kaunokirjallisuuden nimistölle vaikuttaisi olevan tyypillistä se, että yksi nimi on vain yhdellä nimenkantajalla, eikä sama nimi viittaa useampaan nimenkantajaan. Todellisessa maailmassa etenkin samaa henkilö nimeä voi kantaa moni. Myös eri paikat voivat kantaa keskenään

samanasuisia nimiä. Todellisessa maailmassa samanimisyyks on ainakin henkilönnimissä jopa tavoiteltavaa. Esimerkiksi nimeämällä lapsi jonkun esi-isän mukaan halutaan osoittaa arvostusta kyseistä sukulaista kohtaan tai ajatellaan, että esi-isän muisto säilyy syntyneessä lapsessa (Saarelma-Paukkala 2017: 138, Saarelma-Maunumaa 2001: 196). Kaunokirjallisuudessa samanimisyyks sen sijaan tekee eri nimenkantajien erottamisen toisistaan vaikeammaksi. On helpompaa nimetä eri henkilöt ja paikat erilaisilla nimillä kuin pitää tekstissä huolta siitä, etteivät nimenkantajat sekoitu toisiinsa. Toisaalta antamalla nimenkantajille samankaltaisia nimiä kirjailija voi sitoa nimenkantajat toisiinsa, esimerkiksi saman perheen jäseninä tai samalla alueella sijaitsevina paikkoina.

Toinen todellisen maailman nimille tyypillinen piirre on ajallinen kerrosteisuus. Nimiä annetaan eri aikoina ja osa nimistä katoaa, toiset säilyvät samankaltaisina, vaikka ympäröivä kieliympäristö muuttuu, toiset taas siirtyvät lainoina muihin kieliin ja mukautuvat uuteen kieliympäristöön. (Ainiala ym. 2008: 21.) Samanaikaisesti on käytössä vanhoja nimiä, joiden semanttinen sisältö on hämärtynyt (esim. *Helsinki*), ja nimiä, joiden sisältö on nykyaikanakin läpinäkyvä (esim. *Mäntyharju*). Eero Kiviniemi (1990: 43) kuvaa tätä ilmiötä ns. runsauden sarvella, jossa eri *nimikerrostumat* näkyvät vuosirenkaina. Sarvi kapenee alaspäin, mikä osoittaa vanhemman nimiaineksen vähenemisen siirryttäessä ajassa eteenpäin. Sarvi on alhaalta käyrä, mikä kuvastaa sitä, että kaikkein vanhimmat nimikerrostumat eivät todennäköisesti enää ole nykynimistössä näkyvillä.

Kaunokirjallisuudessa taas nimien historiallinen kerrostuneisuus riippuu siitä, käyttääkö kirjailija todellisen maailman nimistöön pohjautuvia nimiä vai luoko hän teosta varten oman nimisysteeminsä ja millainen käsitys kirjailijalla on nimistön rakentumisesta. Erityisesti fantasiakirjallisuudelle vaikuttaisi olevan tyypillistä se, että kirjailija luo itse oman maailmansa ja sen nimistön. Tässä tapauksessa se, onko fiktiivisen maailman nimistössä historiallista kerrostuneisuutta ja miten tämä kerrostuneisuus näkyy lukijalle, riippuu siitä, miten kirjailija on ottanut tämän omassa luomistyössään huomioon ja miten merkittävän osan nimet ja nimisysteemi muodostavat kirjailijan taiteellisessa visiossa.

Fantasiakirjallisuuden nimistö on hyvin monipuolista. Fantasianimet voivat olla hyvin lähellä todellisen maailman nimiä tai täysin kirjailijan mielikuvituksen tuotosta riippuen muun muassa siitä, millaista tunnelmaa kirjailija on teokseen tavoitellut tai onko hän mahdollisesti halunnut luoda yhteyden oman teoksensa ja jonkin olemassa olevan kulttuurin välille. Lienee mahdollista määritellä sellaisia piirteitä, jotka sopisivat kaikkiin fantasiakirjallisuudessa esiintyviin nimiin.

2.2 Fantasian genre

Fantasiangenren määritelmästä on vuosien saatossa esitetty paljon erilaisia näkemyksiä. Yhteistä näille määritelmille on se, että fantasian katsotaan rakentuvan mahdollittoman ympärille, kun taas tieteisfiktio tarkastelee asioita, jotka ovat epätodennäköisiä mutta tieteellisesti mahdollisia. (James & Mendlesohn 2012: 1.) Fantasiakirjallisuudessa esiintyy siis maailmoja, olentoja ja asioita, jotka eivät käsityksemme mukaan ole todellisessa maailmassa mahdollisia, esimerkiksi taikuutta ja myyttisiä olentoja kuten lohikäärmeitä. Taikuus tai lohikäärmeet eivät kuitenkaan ole välttämätön osa fantasiangenreä vaan mahdoton voi olla läsnä teoksessa hyvin moninaisilla tavoilla. Tästä syystä genren ja sen sisältämien alagenrejen tarkempi määrittely jakaa tutkijoiden mielipiteitä.

Farah Mendlesohn (2008: XIX–XXV) esittää, että fantasia voidaan jakaa neljään tyyppiin. *Porttifantasiassa* päähenkilö siirtyy *sekundaariseen maailmaan*, meidän maailmastamme erillään olevaan fantasiamaailmaan. *Upotetussa fantasiassa* päähenkilö on osa fantasiamaailmaa. *Tungettelevassa fantasiassa* fantasiamaailma tunkeutuu päähenkilön maailmaan, meidän maailmaamme päällisin puolin jäljittelevään *primaariin maailmaan*. *Kynnysfantasiassa* on läsnä epärointi: onko fantasia todellista ja tulisiko meidän astua fantasiamaailmaan vai jäädä tavalliseen maailmaan?

Oman aineistoni teoksissa päähenkilöt ovat osa fantasiamaailmaa. He eivät kuitenkaan teosten alussa ole täysivaltaisia toimijoita, vaan he pääsevät tavallaan kurkistamaan esiripun taakse ja tulevat teoksessa tekemänsä henkisen ja fyysisen matkan aikana sinuiksi itsensä ja omasta arkitodellisuudestaan poikkeavan maagisen todellisuuden kanssa. Vaikka tarinassa ei ole siirtymää meidän maailmastamme fantasiamaailmaan, Mendlesohn (mts. XIX) katsoo, että siirtymä tavallisesta elämästä suoraan kohtaamiseen fantastisen kanssa on yhtä lailla siirtymä samaan tapaan kuin silloin, kun siirtymä tapahtuu primaarin ja sekundaarin maailman välillä. Hän liittää porttifantasiaan tärkeänä elementtinä etsintäretken (eng. *Portal-Quest Fantasy*). Etsintäretki on fantasiassa paljon käytetty juonikuvio. Etsintäfantasia ei välttämättä aina ole porttifantasiaa, mutta monesti ne liittyvät toisiinsa. Kyseessä on fantasian variaatio kehitysromaanista. Kehitysromaanissa on keskeistä henkilön sisäisen ja ulkoisen kehityksen ja kypsymisen kuvaus (Hosiaislouma 2003: 406). Päähenkilö kasvaa teoksen aikana naiivista lapsesta tai nuoresta aikuisuuden kynnyksellä olevaksi itsenäiseksi toimijaksi.

Kasvun ja kehityksen ohella fantasiakirjallisuudessa käsitellään paljon esimerkiksi hyvän ja pahan suhdetta, yhteiskunnan ongelmia ja luontoon ja teknologian kehitykseen liittyviä kysymyksiä, mutta myös monia muita teemoja (ks. esim. Sisättö 2003: 12–13). Fantasia toimii kirjailijan työkaluna ja auttaa etäännyttämään lukijan arkisesta havaintomaailmasta, jolloin totut

ajattelumallit tai asian arkipäiväisyys eivät häiritse vaan aihetta voidaan tarkastella uusin silmin (Sinisalo 2004: 23).

Vaikka fantasiamaailma voi sijoittua käytännössä mihin tahansa historialliseen ajankohtaan tai mitä tahansa historiallista ajankohtaa vastaavaan fiktiiviseen aikaan, huomattava osa genren teoksista sijoittuu kuvitteelliseen keskiaikaan ja ammentaa siitä käsityksestä, mikä lukijalla on esiteknologisesta ajasta (Sinisalo 2004: 17). Fantasiamaailman keskiaika ei kuitenkaan ole tarkka kuvaus todellisesta keskiajasta, vaan se on pikemminkin romantisoitu kuva myöhäis-keskiajan ja renessanssin ajan Euroopasta. Tyypillisesti fantasiamaailma on esiteollinen feodaaliliyhteiskunta, jossa liikutaan jalan tai hevosella, ihmiset jakautuvat yhteiskuntaluokkiin ja sodat käydään pääasiassa miekoin ja jousin ilman ruutiaseita. Monet tällaiseen maailmaan sijoittuvista teoksista ovat Mendlesohnin määritelmään mukaan joko porttifantasiaa tai upotettua fantasiaa. Modernissa fantasiassa melko suosittu alalaji on urbaanifantasia, joka sijoittuu nykymaailmaa vastaavaan vaihtoehtotodellisuuteen, jossa fantasia on todellista. Urbani ympäristö, jossa yli- luonnolliset asiat tapahtuvat, on näissä teoksissa keskeinen. Teoksen päähenkilö on myös urbaaniksi, esimerkiksi taiteilija tai tutkija. (Irvine 2012: 200–201.) Urbanissa fantasiassa fantasia voi joko olla piilossa tavallisilta ihmisiltä tai sitten maailma on sopeutunut fantasian olemassa oloon. Mendlesohnin määritelmän mukaisesti urbaanifantasia on yleensä tunkeutuvaa tai upotettua fantasiaa.

Fantasiakirjallisuuden historia on pitkä, jos tarkastelee fantastisten elementtien esiintymistä kirjallisuudessa. Realismi on kirjallisuudessa verrattain tuore ilmiö. Fantasia erottui omaksi lajiksi kuitenkin vasta siinä vaiheessa, kun sen vastapuoli, realistinen kirjallisuus syntyi. Fantasiakirjallisuuden alku on romantiikan ajan kauhukirjallisuudessa, kummitus- ja vampyyritarinoissa. Kuitenkin varsinainen fantasiakirjallisuuden nousu alkoi lastenkirjallisuudesta 1800-luvun Britanniassa. Fantasiakirjallisuuden alkuaikoina ovat vaikuttaneet esimerkiksi sellaiset kirjailijat kuin Lewis Carroll ja J. M. Barrie. 1900-luvun alkupuolella Yhdysvalloissa fantasia kehittyi toiseen suuntaan ja mukaan tulivat pulp-lehdissä ilmestyneet hirviötarinat, joita kirjoittivat muun muassa Robert E. Howard ja H. P. Lovecraft. Myös fantasian merkittävimpänä uudistajana pidetty J. R. R. Tolkien kirjoitti teoksensa 1900-luvun alkupuoliskolla. 1900-luvun loppupuolelle ja 2000-luvulle tultaessa fantasiakulttuuri on paisunut ja mukaan on tullut erilaisia pelejä ja elokuvatuotteita. (Sisättö 2003: 7–10.)

Monet fantasiakirjailijat lainaavat teoksiinsa ja fiktiivisiin maailmoihinsa elementtejä todellisesta maailmasta. Kun teoksessa on lukijalle ennestään tuttuja elementtejä, kirjailijan ei tarvitse avata lukijalle kaikkia yksityiskohtia. Kirjailijan ei myöskään tarvitse keksiä pyörää uudelleen, jos hän käyttää teoksensa estetiikkaan sopivia, jo olemassa olevia elementtejä. J. R. R. Tolkien hyödynsi Keskimaa-fantasiamaailmaansa varten kehittämiensä fiktiivisten kielten pohjalla

muun muassa suomea, keltiä ja muinaisenglantia (Baker ym. 2014: 5). Esimerkiksi kirjailijat George R. R. Martin ja David Eddings kirjoittavat fantasiakirjallisuutta, joka seuraa Tolkienin jalanjalkia (Sisätkö 2003: 166, 168). Molemmat sijoittavat tarinansa keskiaikaiseen maailmaan, jossa on anglosaksisessa mytologiassa ja keskiaikaisissa ritarromaaneissa esiintyviä elementtejä kuten lohikäärmeitä ja taikuutta.

Kirjailijan oma kulttuuritausta vaikuttaa jonkin verran vaikuttavan siihen, millaisista kulttuureista tämä ammentaa elementtejä teoksiinsa. Anglosaksiseen kulttuuripiiriin kuuluvat kirjailijat käyttävät keskieurooppalaisia kulttuuritraditioita. Pohjoismaisten kirjailijoiden teoksiin vaikuttavat sen sijaan skandinaaviset tarinat ja pohjoiset kulttuurit. Havaintojeni mukaan suomalaisessa fantasiassa lainataan paljon muinaissuomalaisista kulttuuria ja skandinaavista mytologiaa, mutta myös jonkin verran saamelaisista kulttuuria. Tästä aiheesta ei kuitenkaan ole tehty kattavaa tutkimusta ja argumenttini perustuu omiin havaintoihini. Kerron tarkemmin luvussa 8, millaista jatkotutkimusta tästä aiheesta voisi tehdä.

2.3 Keskeiset käsitteet

Seuraavaksi avaan tutkielmani keskeiset käsitteet nimistön funktioita lukuun ottamatta. Nimistön funktioita ja niistä tehtyä tutkimusta käsittelem tarkemmin luvuissa 2.4 ja 2.5.

2.3.1 Nimistöntutkimus

Käytän tutkielmassani käsitettä *nimi* puhuessani erisnimistä, propreista, ja käsitettä *nimitys* puhuessani yleisnimistä, appellatiiveista (Ainiala ym. 2008: 12). Käsitteellä *nimisysteemi* tarkoitan tietynlajisten nimien muodostamaa järjestelmää (mts. 21). Fantasiakirjallisuuden nimistön suhteen tämä tarkoittaa esimerkiksi jonkin kuvitteellisen kansan tai alueen nimijärjestelmää.

Nimien rakennetta analysoitaessa tärkeitä käsitteitä ovat *nimielementti* ja *nimenosa*. Nimielementti tarkoittaa kaikkia nimeen sisältyviä erillisiä aineksia: sanoja, johtimia ja päätteitä. Esimerkiksi nimessä *Nonna Raudulfintytär* on neljä nimielementtiä: *Nonna*, *Raudulf*, genetiivijohdin *-(i)n* ja *tytär*. Nimenosalla tarkoitetaan sellaista nimeen sisältyvää ilmausta, joka ilmaisee yhden tarkoitteelle ominaisen piirteen. Esimerkissä *Nonna Raudulfintytär* nimenosia olisivat etunimi *Nonna* ja isännimen *Raudulfintytär* erityispiirrettä – isän nimeä – ilmaiseva osa *Raudulf* ja sukulaisuuden lajin ilmaiseva *tytär*. (Ainiala ym. 2008: 40–41; esimerkit omasta aineistostani.)

Käsitteet *määriteosa* ja *perusosa* ovat tarpeellisia, kun analysoidaan paikannimiin sisältyvien nimielementtien ja nimenosien suhdetta toisiinsa. Määriteosa on nimen varsinainen nimi-

osa, joka myös yksilöi kohteen, ja perusosa kertoo kohteen lajin (Ainiala ym. 2008: 41). Esimerkiksi paikannimessä *Peikonsydämensola* nimen määriteosa on genetiivimuotoinen ilmaus *Peikonsydämen* ja perusosa paikanlajia ilmaiseva *sola*.

Tutkittavat nimet jakautuvat erilaisiin *nimiryhmiin: henkilönnimiin, paikannimiin ja muihin nimiin*. Henkilönnimet jakautuvat edelleen *etunimiin, sukunimiin ja lisänimiin*. Paikannimet jakautuvat *kulttuurinimiin ja luontonimiin*. (Ainiala ym. 2008: 24.) *Muut nimet* kattavat kaikki muut nimet, esimerkiksi *kaupalliset nimet*. *Muut nimet* ei ole varsinainen nimistöntutkimuksen termi, vaan sitä käytetään tässä tutkimuksessa siitä syystä, että muihin nimiryhmiin kuuluvia nimiä esiintyy aineistossani verrattain vähän.

Joissain tutkimuksissa käytetään henkilönnimen sijaan termiä *hahmonnimi*, kun viitattavat kohteet ovat fiktiivisiä henkilöhahmoja (esim. Pearl 2007).¹ Nähdäkseni jaottelu fiktiivisiin ja ei-fiktiivisiin henkilöhahmoihin ei ole omassa tutkimuksessani tarpeen, sillä oleellisempaa on tarkastella nimen fiktiivisyyttä ja nimen suhdetta maailmaan, jossa se esiintyy. Esimerkiksi nimi *Emilia* ei nähdäkseni saa erityisiä ominaisuuksia riippuen siitä, esiintyykö se todellisessa maailmassa vai realistisessa kaunokirjallisuudessa; fantasiakirjassa se voi saada uusia merkityksiä tai tehtäviä riippuen siitä, onko kyseessä täysin fiktiivinen sekundaarinen maailma vai onko fantasiamaailma yhteydessä kuvitteelliseen todelliseen maailmaan. Olen omassa tutkimuksessani päättänyt käyttämään termiä *henkilönnimi*, kun nimellä viitataan ihmiseen, humanoidiin tai muuhun älykkääseen olentoon, esimerkiksi menninkäisiin tai lohikäärmeisiin. Jos nimi viittaa eläimeen, kyseessä on *eläimennimi*, joka kuuluu jaottelussani kategoriaan *muut nimet*.

Käytän tutkimuksessani kaikista sukunimen kaltaisista nimistä vakiintunutta termiä *sukunimi*. Sukunimi on virallinen, suvussa periytyvä tai periytyväksi tarkoitettu lisänimi (Ainiala ym. 2008: 172). Aineistoni teoksissa ei näitä nimiä kutsuta sukunimiksi, vaan esimerkiksi *Syysmaasarjassa* niistä käytetään nimitystä *suvun nimi*. Osa sukunimen kaltaisista ilmauksista on määritelty lisänimien alle. Esimerkiksi *Pohjankontu*-trilogiassa on paljon genetiivimuotoisesta paikannimestä ja henkilönnimestä koostuvia nimiä (esim. *Nuottavuoren Asko, Pohjankonnun Arni*). Näissä nimissä genetiivimuotoinen paikannimi toimii sukunimen tavoin ja tarkoittaa, kenestä puhutaan. Analysoin näiden nimien kohdalla erikseen, miksi ne eivät ole varsinaisia sukunimiä. Lisänimiä käsitellessäni käytän myös termejä *salanimi*² ja *tosinimi*. Salanimi viittaa sellaiseen nimeen, jolla salataan nimenkantajan oikea nimi, tosinimi. Aineistoni teoksista *Pohjankontu*-trilo-

¹ Meri Ripatti (2016) käyttää pro gradussaan termiä *hahmonnimi* puhuessaan pelihahmojen nimistä. Tässä merkityksessä termi on mielestäni perusteltu.

² Yleisesti nimistöntutkimuksessa salanimiksi kutsutaan taiteilijoiden salanimiä eli *pseudonyymejä* (Ainiala ym. 2008: 168).

giassa on nimimagiaa. Osa teosten henkilöistä uskoo, että tosinimen avulla voi hallita toista ihmistä. Tästä syystä tosinimi kerrotaan vain läheisille ihmisille. Tällaista nimimagiaa esiintyy myös reaali maailmassa – on esimerkiksi uskottu, että pahat henget pääsevät henkilöön käsiksi nimen avulla, eikä nimeä tästä syystä ole haluttu paljastaa yhteisön ulkopuolisille (Ainiala ym. 2008: 19, 168; Saarelma-Paukkala 2017: 14). Myös tapa pitää lapsen nimi salaisuutena, kunnes lapsi on kastettu, on esimerkki siitä, että nimiin liitetään paljon ylluonnollisia uskomuksia. Lapsen nimi on tapana pitää salassa, koska lasta on haluttu suojella pahalta hänen elämänsä ensimmäisinä viikkoina. (Saarelma-Paukkala 2017: 14.) Sukunimiä ja lisänimiä käsitellessäni tarkastelen myös *patronyymejä* eli isän nimestä johdettuja lisänimiä tai sukunimiä (Ainiala ym. 2008: 171), joita aineistossani esiintyy muutamia.

Todellisen maailman nimisysteemeissä *samanimisyys* eli se, että yhteisön jäsenillä voi olla keskenään samoja nimiä, on tyypillisempää kuin *erinimisyys*, eli se, että kaikilla yhteisön jäsenillä on uniikit nimet. Erinimisyys on tyypillistä lähinnä pienille yhteisöille, joissa on tarvetta vain rajalliselle määrälle nimiä kerrallaan. (Ainiala ym. 2008: 167.) Kaunokirjallisuudessa ja erityisesti fantasiakirjallisuudessa samanimisyys vaikuttaisi sen sijaan olevan verrattain harvinaista, vaikka siitä on aineistossani muutama esimerkki. Samoin *yksinimisyys* on fantasiakirjallisuuden nimistössä tyypillisempää kuin *moninimisyys*, joskin moninimisyyttä esiintyy enemmän kuin samanimisyyttä. Yksinimisyys tarkoittaa sitä, että jokaisella henkilöllä on vain yksi vakiintunut nimi. Moninimisyys taas tarkoittaa sitä, että yksilöstä käytetään useampaa nimeä. Reaali maailmassa yksinimisyys on tyypillisempää pienille metsästys-, kalastus- ja keräilykulttuureille, mutta myös joillekin maatalouskulttuureille; moninimisyyttä esiintyy sen sijaan suuremmissa, organisaatiotieteen rakenteeltaan moniportaisemmissa maatalous- ja teollisuuskulttuureissa (mts. 171–172).

Kantanimi liittynäisineen muodostaa *nimirypään* (Ainiala ym. 2008: 102). Nimirypäällä tarkoitetaan sellaisten paikannimien ryvästä, jossa kantanimi esiintyy kaikissa liittynäisnimissä. Nimistösuunnittelussa käytetään myös *aihepiirinimiä* tai *teemanimiä*, joilla viitataan siihen, että samalla alueella olevat nimet toistavat samaa aihepiiriä ja muodostavat siten alueelle yhteisen nimistön. Nimirypäitä ja aihepiirinimiä on aineistossani vähän, koska tarinan kannalta on usein riittävää nimetä tietyltä alueelta vain muutama merkittävä paikka. Sivuan kuitenkin tätä aihetta luvuissa 3.4 ja 6.1.

Termiä *kantanimi* voidaan käyttää myös silloin, kun henkilönnimien yhteydessä puhutaan nimestä, johon jokin toinen henkilönnimi pohjautuu (Ainiala ym. 2008: 177). Aineistossani on muutama henkilönnimi, joilla on yhteinen kantanimi.

Käännös nimi on sellainen nimi, joka on käännetty toisesta kielestä nimisysteemin omalle kielelle (Ainiala ym. 2008: 177). Tässä tutkimuksessa termiä käytetään silloin, kun tarkastellaan fantasiamaailman sisällä olevia käännösnimiä, ei niinkään teosten nimien kääntämistä toiselta

todellisen maailman kieleltä toiselle. Esimerkiksi *Syysmaa*-sarjan nimistä yölaaksolaisten nimet on sarjan sisällä käännetty yölaakson kieleltä syysmaan kielelle. Tällaiset nimet ovat aineistonani semanttisesti läpinäkyviä, jolloin on hedelmällistä pohtia, miksi nämä nimet on teoksen maailman sisällä käännetty kieleltä toiselle.

2.3.2 Kirjallisuudennimistöntutkimus

Koska aineistoni on kirjallisuuden nimiä, on tärkeää erottaa toisistaan *fiktiivinen maailma* ja *todellinen maailma*. Fiktiivinen maailma on kuvitteellinen, keksitty maailma, kun taas todellinen maailma on se maailma, jossa me lukijat vaikutamme. Todellisesta maailmasta käytetään myös nimitystä *reaalimaailma* (esim. Ainiala ym. 2008: 332). Fiktiiviset maailmat voivat olla hyvin erilaisia ja niiden suhde reaalimaailmaan vaihtelee paljon. *Fantasiamaailma* on sellainen fiktiivinen maailma, jossa on yleensä muun muassa taikuutta, myyttisiä (taika)olentoja ja muita humanoidoituja (esim. kääpiöitä ja haltioita) ja joka sijoittuu kuvitteelliseen, keskiaikaa jäljittelevään yhteiskuntaan. Kaikissa fantasiamaailmoissa ei käytetä kaikkia näitä elementtejä, vaan maailmaan on voitu valita vain muutamia näistä pirteistä. Fantasiamaailma eroaa kuitenkin yleensä todellisesta maailmasta sen verran, että lukija tunnistaa fantasiamaailman fiktiiviseksi, kirjailijan keksimäksi maailmaksi. Myös todellinen maailma voi olla fiktiivisten tapahtumien näyttämönä. Tällöin voidaan pohtia, onko kyseessä vain todellisen maailman fiktiivinen kuva vai itsenäinen fiktiivinen maailma ja onko tällä merkitystä teoksen tulkinnan kannalta.

Kaunokirjallisuuden nimet voidaan jakaa kahteen pääryhmään: *fiktiivisiin* ja *ei-fiktiivisiin nimiin*. Fiktiiviset nimet ovat sellaisia nimiä, joiden tarkoitteet eivät esiinny reaalimaailmassa vaan ovat esimerkiksi kirjailijan keksimiä fiktiivisiä henkilöitä tai paikkoja. Ei-fiktiiviset eli autenttiset nimet taas ovat sellaisia nimiä, joiden tarkoitteet esiintyvät reaalimaailmassa eli ovat todellisia henkilöitä, paikkoja ja asioita. (Ainiala ym. 2008: 333–334). Mielestäni on tärkeää huomata se, että nimen tarkoitteen fiktiivisyys ei automaattisesti tarkoita, että nimi ei esiintyisi sellaisenaan reaalimaailmassa. Toisin sanoen reaalimaailmassa esiintyvä nimi voi olla fiktiivisellä henkilöllä tai paikalla, jolloin nimi olisi ylläolevan määritelmän mukaan fiktiivinen nimi. Itse koen hedelmällisemmäksi oman aineistoni ja yleisemminkin spekulatiivisen fiktion nimistön kohdalla miettiä, esiintyvätkö nimet todellisessa maailmassa vai esiintyvätkö ne vain fiktiivisessä maailmassa. Tällöin *fiktiivinen nimi* olisi sellainen nimi, joka ei esiinny todellisessa maailmassa ja *ei-fiktiivinen nimi* taas sellainen, joka esiintyy todellisessa maailmassa. On myös hyvä pohtia, missä määrin lukijan tulkinta vaikuttaa nimen fiktiivisyyteen. Jos on perusteltua olettaa, että nimi ei ole lukijalle tuttu eikä kirjailijan voida tulkita viittaavan nimellä reaalimaailmaan, nimi on teoksen kontekstissa fiktiivinen nimi, vaikka se saattaisi esiintyä jossain olemassa olevassa kielessä.

Terhi Pienimaa huomaa tämän seikan Terry Pratchettin *Kiekkomaa*-sarjan nimissä, sillä vierasperäiset nimet ovat monille lukijoille oman äidinkielen nimistöä haastavampia (2013: 28). Myös omassa aineistossani on huomattavissa, etteivät kaikki suomalaiseen nimistöön kuuluvat nimet ole automaattisesti tuttuja, varsinkaan jos ne sijoitetaan muuten vieraaseen nimiympäristöön. Tällöin nimeä kannattaa nähdäkseni käsitellä fiktiivisenä nimenä. Käytän termejä näissä merkityksissä tutkimuksessani.

Kaunokirjallisuuden nimistö voidaan luokitella myös suhteessa reaali maailmaan ja sen nimistöön. *Autenttinen nimi* on sellainen nimi, jolla on reaali maailmassa olemassa oleva tarkoite, esimerkiksi *Napoleon*. *Realistinen, mutta epäautenttinen nimi* on sellainen nimi, joka on mahdollinen reaali maailmassa, mutta joka viittaa fiktiiviseen tarkoitteeseen. Tästä esimerkkinä voisi olla *Täällä Pohjantähden alla* -romaanin alkusanoista tuttu *Jussi*, joka on fiktiivinen hahmo mutta jonka nimi on tavallinen suomalainen etunimi. Käytän tästä ryhmästä myös lyhyempää termiä *realistiset nimet*.³ *Keinotekoinen nimi* on sellainen nimi, joka on kirjailijan itsensä keksimä eikä se viittaa reaali maailman tarkoitteeseen. Fantasiakirjallisuudessa tällaisia nimiä vaikuttaisi olevan paljon. *Lainanimi* on sellainen nimi, joka on lainattu muusta kirjallisesta perinteestä ja joka viittaa muihin fiktiivisiin tarkoitteisiin. Esimerkiksi *Kalevalan Väinämöinen* on lainanimi silloin, kun se esiintyy muussa kirjallisuudessa. (Ainiala ym. 2008: 334, esimerkit kirjoittajan.)

Lisäisin luokitteluun myös *teoksen ulkopuolelle viittaavat nimet*, joilla tarkoitan sellaisia nimiä, jotka eivät ole autenttisia nimiä, realistisia nimiä tai lainanimiä, mutta jotka pohjautuvat todellisen maailman kirjallisuudessa tai muussa taiteessa tai jossakin kulttuurissa esiintyviin nimiin. Tällainen nimi olisi esimerkiksi sellainen nimi, joka on muodostettu jonkin kulttuurin nimimallin mukaan, mutta joka ei esiinny kyseisessä kulttuurissa. Tämä on omassa tutkimuksessani merkityksellinen kategoria, sillä monet tutkimukseni nimet eivät sellaisenaan esiinny reaali maailmassa tai muissa lähteissä, mutta ovat sellaisia, että ne muistuttavat muualla olemassa olevia nimiä ja todennäköisesti myös lukija yhdistää nämä nimet teoksen ulkopuoliseen nimisysteemiin. Tämän kategorian sisälle kuuluvat *todellisen maailman nimistöön pohjautuvat nimet*. Olen erottanut nämä nimet oman käsitteensä alle sen takia, että omassa aineistossani nimet pohjautuvat pääasiassa todellisen maailman nimiin, jos ne eivät ole keinotekoisia nimiä.

Nimet voivat olla *semanttisesti läpinäkyviä* tai *läpinäkymättömiä*. Semanttisesti läpinäkyvä nimi tai nimenosa sisältää lukijalle/kuulijalle tutun kielen lekseemejä, kun taas semanttisesti läpinäkymättömän nimen merkitystä lukija/kuulija ei ymmärrä. Semanttisesti läpinäkyvä

³ Aiemmin esittämäni mukaan voidaan myös tässä kohtaa pohtia, onko tärkeää jaotella erikseen nimet, joilla on todellisessa maailmassa oleva tarkoite, ja ne nimet, jotka voivat esiintyä reaali maailmassa. Kuitenkin tässä kohtaa näkisin tärkeäksi tuoda esille, että nimellä ja fiktiivisellä nimenkantajalla on vastine todellisessa maailmassa.

nimi voi luonnehtia nimenkantajaa tai sisältää muuta teokseen liittyvää informaatiota. Nimi voi esimerkiksi kuvailla nimenkantajan fyysisiä tai psyykkisiä ominaisuuksia tai kertoa hahmojen välisistä suhteista. Joskus semanttisesti läpinäkyvän nimen merkitys paljastuu vasta koko teoksen huolellisella analysoinnilla. Kaikki semanttisesti läpinäkyvät nimet eivät välttämättä saa erityistä merkitystä teoksen tulkinnan kannalta. (Ainiala ym. 2008: 336.) Semanttisesti läpinäkymättömien nimien tulkinta on haastavaa. Niistä voidaan analysoida ääniteitä ja verrata nimiä koko teoksen nimimaisemaan. Tärkeää on myös arvioida, mitkä nimet ovat lukijan näkökulmasta semanttisesti läpinäkyviä ja mitkä läpinäkymättömiä. Suomalaisessa kulttuurissa voitaneen olettaa, että yleisimmät eurooppalaiset nimet tunnustetaan ja lukijan on mahdollista halutessaan selvittää nimien tausta. Kuitenkaan vähemmän tunnettuja nimiä tai yleisnimityksiä johdettuja nimiä ei välttämättä tunnusteta ja osata yhdistää tiettyyn kieleen tai kulttuuriin. Nämä nimet näyttävät lukijalle semanttisesti läpinäkymättöminä, jollei kirjailija tai esimerkiksi tutkija tai kriitikko osoita jossain yhteydessä, että nimeen sisältyy teoksen kannalta erityinen merkitys.

2.3.3 Kirjallisuudentutkimus

Nimien merkityksen ja funktioiden analysoimisessa käsitteet *metafora*, *metonymia*, *synonyymi* ja *eufemismi* ovat hyödyllisiä. On kuitenkin hyvä huomata, että kielitiede ja kirjallisuustiede määrittelevät termit hieman eritavoin. *Metafora* on kielitieteessä kielikuva, joka perustuu kahden asian osittaiseen samankaltaisuuteen (TT: Metafora 1). Kirjallisuustieteessä *metafora* määritellään kielikuvaksi, jossa sana tai lause viittaa muuhun kuin ilmeiseen ja tavanomaiseen merkitykseensä (TT: Metafora 2). Kielitieteessä *metonymia* määritellään kielikuvaksi, joka perustuu kahden käsitteen läheisyyteen tai kosketukseen (TT: Metonymia 1). Kirjallisuustieteen mukaan *metonymiassa* sana korvataan toisella ilmaisulla, joka olennaisesti liittyy siihen (TT Metonymia 2). Lyhyesti metaforassa kielikuva perustuu siihen, että sanan merkitys ei ole sille ilmeinen, mutta metaforalla ja sen tarkoitteella voi olla osittaista samankaltaisuutta. Metonymia taas perustuu siihen, että kaksi käsitettä ovat lähellä toisiaan ja siten ne voidaan liittää toisiinsa kielikuvalla. *Synonyymi* tarkoittaa sanaa, jolla on toisen tai useamman sanan kanssa sama merkitys (TT: Synonyymi). *Eufemismi* taas on kiertoilmaus, jolla pyritään kaunistelemaan jotain asiaa (TT: Eufemismi 1, TT: Eufemismi 2). Näiden käsitteiden avulla voidaan tarkastella esimerkiksi lisänimen merkitystä ja suhdetta nimenkantajaan.

Teoksen *sisäislukija* on tekstistä tulkittavissa oleva prototyyppinen lukija, jolla on tekstin omaksumisen kannalta tarpeelliset erityisominaisuudet, esimerkiksi koulutustaso, sukupuoli, ikä tai kulttuuri (TT: Sisäislukija). Sisäislukijalla ei ole teoksessa omaa ääntä eikä sisäislukija kommu-

nikoi todellisen lukijan kanssa. Kun puhun tutkimuksessani lukijasta, pyrin hahmottamaan teosten sisäislukijaa, jonka oletan olevan suomalainen nuori tai nuoriaikainen, jolla on yläkoulusta ja mahdollisesti lukiosta saatu yleissivistys.

Intertekstuaalisuus tarkoittaa tekstienvälisyyttä tai tekstin suhdetta muihin teksteihin (TT: Intertekstuaalisuus). Tekstillä voidaan tarkoittaa esimerkiksi kirjoitettua tai puhuttua tekstiä, kuvaa tai audiovisuaalista tuotosta.

Immersio on erityisesti pelitutkimuksessa käytetty termi, jolla viitataan siihen, että pelaaja uppoutuu pelimaailmaan (eng. *to immerse*) (ks. esim. McMahan 2003: 68). Termi on toimiva myös kirjallisuudentutkimuksen kontekstissa, sillä pelaajan tapaan myös lukija voi uppoutua kirjan fiktiiviseen maailmaan. Käsittelen tutkimuksessani tämän termin avulla sitä, miten lukija samastuu fantasiamaailmaan ja miten teoksen nimistö tukee tai haittaa tätä samastumista.

Seuraavissa luvuissa avaan tarkemmin kirjallisuuden nimistöstä tehtyä ja muuta relevanttia tutkimusta ja määrittelen tarkemmin tutkimuksessa käyttämäni nimistön funktiot.

2.4 Aiempaa tutkimusta

Suomessa julkaistu kirjallisuuden nimistön tutkimus keskittyy pääasiassa pro gradu -tutkielmiin. Alan toistaiseksi ainoa väitöskirja on Yvonne Bertillsin *Beyond Identification. Proper Names in Children's Literature* (2003), joka käsittelee henkilöhahmojen nimiä Tove Janssonin *Muumeissa*, Mauri Kunnaksen *Koiramäessä* ja A. A. Milnen *Nalle Puhissa*. Bertills pohtii väitöskirjassaan yleisemminkin sitä, millaisia kaunokirjallisuuden nimet ovat. Varsinaisessa analyysissään hän tutkii nimien muodostusta ja nimien funktioita. Hän tarkastelee myös nimien semantiikkaa, nimien osuutta tarinankerronnassa ja nimien kääntämistä. Bertillsin tutkimuksessa korostuu tieteidenvälisyys: hän hyödyntää kirjallisuudentutkimuksen, kielitieteen ja käännöstieteen näkökulmia ja metodeja. Monet Bertillsin tekemät havainnot ovat sovellettavissa myös fantasiakirjallisuuden tutkimukseen.

Nimien funktioita on tarkasteltu muutamissa pro graduissa, mutta suurimmassa osassa funktiot eivät ole olleet työn keskiössä. Terhi Pienimaa tarkastelee pro gradu -tutkielmassaan (2013) Terry Pratchettin fantasiateosten nimiä huumorin ja genren näkökulmasta. Pienimaa käyttää teorianaan osaa teoksessa *Nimistöntutkimuksen perusteet* (Ainiala ym. 2008) esitellyistä kaunokirjallisuuden nimistön funktioista, jotka ovat myös tämän työn keskeinen teoria. Mikko Mentulan pro gradu -tutkielma (2006) taas käsittelee fiktiivisten erisnimien muodostusta, merkityksiä ja funktioita J. R. R. Tolkienin teoksessa *Taru sormusten herrasta*. Lotta Korpimäki (2010) tarkastelee tutkimuksessaan Sinikka ja Tiina Nopolan *Heinähattu ja Vilttitossu* -sarjan henkilönimiä ja Rebecca Rinneaho (2015) samojen kirjailijoiden *Risto Rämpääjä* -sarjan henkilönimiä.

Korpimäki analysoi funktioiden ohella nimityyppettä, nimien käyttöä, nimien keskeisyyttä ja nimenannon tietoisuutta. Hän soveltaa tutkimuksessaan Ainialan, Saareلمان ja Sjöblomin (2008: 339) funktioista *identifioivaa funktiota*, *sosiaalista funktiota*, *deskriptiivistä funktiota*, *assosiativista funktiota* ja *humoristista funktiota*. Rinneaho soveltaa Korpimäen tutkimuksen metodeja omaan aineistoonsa, joskin hieman suppeammin, sillä monet hänen tekemänsä havainnot nousevat esille jo Korpimäen tutkimuksessa. Tytti Korkiakoski (2010) taas tutkii *Asterix*-sarjakuvien henkilönnimiä ja tarkastelee myös jonkin verran nimien funktioita.

Myös käännöstieteen pro graduissa sivutaan nimien funktioita. Esimerkiksi Katri Mäkinen (2010) ja Kirsi Käpynen (2011) tarkastelevat kirjallisuuden nimien funktioita ja sitä, miten funktiot säilyvät tai muuttuvat käännösprosessissa. Nimien funktiot eivät kuitenkaan ole tutkimuksen keskiössä, vaan niitä käsitellään muiden kääntämiseen liittyvien seikkojen ohella. Katri Mäkinen pro gradu käsittelee Harry Potter -kirjasarjan nimien kääntämistä suomeksi ja saksaksi; Kirsi Käpynen tutkii Mauri Kunnaksen *Viikingit tulevat!* -teoksen nimien kääntämistä englanniksi ja ruotsiksi. Molemmissa tutkimuksissa mainitaan Ainiala ym. (2008) esittelemät funktiot, mutta pääasiallinen analyysi on tehty Van Coillien (2006) käännöstieteen tarpeita varten määrittelemien funktioiden pohjalta osana muuta käännösten analysointia.

Toinen aiheittani sivuava väitöskirja on Paula Sjöblomin tutkimus yritysnimien rakenteista ja funktioista (2006). Sjöblom tarkastelee yritysnimien rakennetta kehittämänsä funktionaalisesemanttisen mallin avulla. Siinä nimenosat ilmaisevat joko yritysmuotoa tai liikeideaa tai ovat yksilöiviä tai täydentäviä. Nimenosat eivät ole keskenään samanarvoisia vaan toiset niistä ovat yritysnimessä välttämättömpiä kuin toiset. Yritysnimien funktioita käsitellessään Sjöblom nostaa esille, että nimen ja nimenkantajan välillä on merkityssuhde eli merkitysskeema, jolla voidaan kuvata sitä, miten nimen merkitys välittyy vastaanottajalle. Sjöblomin käyttämät funktiot poikkeavat hieman *Nimistöntutkimuksen perusteissa* (2008) esitetyistä kirjallisuudennimien funktioista. Sjöblom käyttämät funktiot ovat informatiivinen, houkutteleva, käytännöllinen, integroiva ja individuaalinen. Sjöblomin tutkimuksessa on kiinnostavaa se, miten hän on yhdistänyt nimistöntutkimusta kognitiiviseen kielentutkimukseen ja muokannut perinteisiä nimistöntutkimuksen työkaluja omaan aineistoonsa sopivaksi.

Muut omaa tutkimustani lähellä olevat pro gradut käsittelevät muun muassa pelihahmojen nimiä ja nimien kääntämistä. Meri Ripatti (2016) tutkii pro gradussaan pelihahmojen nimiä ja nimenantoa *The Sims* ja *World of Warcraft* -peleissä. Hanna Hohtarin (2002) pro gradu käsittelee J. R. R. Tolkienin teoksen *The Hobbit or There and Back Again* kahden eri suomennoksen nimistöjen genreä ja kronotopioita. Suomen kielen ja käännöstieteen oppialojen lisäksi esimerkiksi englantilaisessa filologiassa on tarkasteltu kirjallisuuden nimiä. Esimerkiksi Tommi Ojanperä (2007) on tutkinut englannin kielen pro gradussaan J. R. R. Tolkienin *Quenta Silmarillion* -

teoksen nimistöä ja nimistön merkitystä teoksessa. Nimistöntutkimuksen ohella fantasiakirjallisuutta on tarkasteltu sanastontutkimuksen näkökulmasta. Hanna-Maria Kataja (2007) ja Hanna Karppinen (2003) tutkivat pro gradu -tutkielmissaan Harry Potter -sarjan uudissanoja. Uudissa-noilla luodaan samaan tapaan teoksen tunnelmaa ja rakennetaan maailmaa kuin nimistölläkin. Tästä syystä on myös nimistöntutkimuksen kannalta kiinnostavaa tarkastella sitä, miten kirjailijat luovat fiktiiviseen maailmaan uutta sanastoa.

American Name Societyn julkaisemassa *Names. A Journal of Onomastics* -lehdessä on viime vuosina julkaistu muutamia kirjallisuuden nimistöä käsitteleviä artikkeleita vuosittain, ja näistä melko suuri osa käsittelee spekulatiivisen fiktion, erityisesti fantasian ja science fictionin nimistöä. Myös *Journal of Literary Onomastics* -lehdessä on ilmestynyt artikkeleita, jotka käsittelevät fantasian ja science fictionin, nimistöä. Näissä lehdissä on julkaistu monia oman tutkimuksen kannalta kiinnostavia artikkeleita. Christopher L. Robinson (2015) analysoi nimien merkitystä ja niiden sisältämiä mielikuvia Lordi Dunsanyn teoksessa *The King of Elfland's Daughter* äänneiden luomien konnotaatioiden avulla. Sekä Robinson (2013) että Wendy Baker (2014) ovat tutkineet J. R. R. Tolkienin teosten nimiä. Kara Kennedy (2016) tutkii nimien osuutta maailman rakentamisessa Frank Herbertin romaanissa *Dyyni*. Hän osoittaa muun muassa, että käyttämällä olemassa olevien kulttuurien kieltä ja nimistöä fiktiivisen maailman pohjana kirjailija voi tukeutua lukijan olemassa oleviin tietoihin ja käsityksiin kyseessä olevasta kulttuurista ja käsitellä kulttuurien välisiä dikotomioita. Black ja Wilcox (2011) taas ovat tutkineet sitä, miten kirjailijat valitsevat nimiä henkilöihahmoilleen.

2.5 Funktiot

Nimillä on kaunokirjallisuudessa erilaisia funktioita. Nimet yksilöivät erilaisia tarkoituksia, esimerkiksi henkilöihahmoja ja paikkoja, mutta ne voivat myös kertoa jotain hahmon tai paikan luonteesta tai erityispiirteistä. Jotkin nimet kuvailevat kohteensa ulkonäköä ja toiset nimet liittävät kohteensa johonkin laajempaan yhteyteen, esimerkiksi määrittävät hahmon kansallisuuden tai sosiaalisen aseman.

Nimistöntutkimuksen perusteissa (Ainiala ym. 2008: 339) nimetään yksitoista kaunokirjallisuuden nimistön funktiota. Ne ovat *identifioiva funktio*, *fiktionaalistava funktio*, *lokalisoiva eli paikallistava funktio*, *sosiaalinen funktio*, *deskriptiivinen funktio*, *assosiatiivinen funktio*, *affektiivinen funktio*, *ideologinen funktio*, *luokitteleva funktio*, *narratiivinen funktio* ja *humoristinen funktio*. Näiden lisäksi nimillä voi olla myös *fantasioiva* ja *parodinen funktio* (Pienimaa 2013). Mentula (2006) käyttää tutkimuksessaan nimistön funktioina *yksilöivää funktiota*, *informatii-*

vista funktiota, integroivaa funktiota, emotionaalista funktiota ja narratiivista funktiota. Terminologia ei kaunokirjallisuuden nimistön funktioiden osalta ole vielä vakiintunut, joten samasta ilmiöstä voidaan tutkimuskirjallisuudessa puhua usealla eri termillä. Esimerkiksi Mentulan käyttämät funktiot ovat sisällöltään pitkälti samoja kuin *Nimistöntutkimuksen perusteissa*. Mentula on käyttänyt omien funktioidensa pohjalla osittain Sjöblomin (2006) yritysnimiin soveltamia funktioita.

Alustavan analyysini perusteella huomaisin, että funktiot voidaan jakaa kolmeen ryhmään: niihin, jotka liittyvät fantasiamaailman rakentamiseen, niihin, jotka liittyvät teoksen tulkintaan, ja niihin, jotka liittyvät teoksen genreen. Olen rajannut tässä työssä tarkasteluni kohteeksi *identifioivan, fiktionaalistavan, lokalisoivan, sosiaalisen ja deskriptiivisen funktion*, jotka hypoteesini mukaan liittyvät eniten fantasiamaailman rakentamiseen. On hyvä huomata, että yksi nimi voi kantaa useita eri funktioita. Toiset funktiot voivat olla nimelle keskeisempiä kuin toiset, eikä nimellä välttämättä ole teoksessa sen suurempaa funktiota kuin erottaa yksittäinen nimenkantaja toisista samanlaisista nimenkantajista. Myöskään yksittäinen funktio ei yksioikoisesti liity vain maailman rakentamiseen, teoksen tulkintaan tai genreen, vaan funktio voi samaan aikaan liittyä useampaan analysoitavaan näkökulmaan. Olen kuitenkin nostanut esille käsiteltävän näkökulman kannalta keskeisiä esimerkkejä ja rajannut tutkimuksen käsittelemään niitä viittä funktiota, jotka ovat maailman rakentamisen kannalta keskeisimpiä. Tämä ei tarkoita, etteikö jokin toinen funktio voisi jossain tapauksessa liittyä myös maailman rakentamiseen tai etteivätkö ne funktiot, joiden olen katsonut liittyvän juuri maailman rakentamiseen, voisi liittyä myös muihin kaunokirjallisuuden analysoimisen osa-alueisiin.

Nimen identifioiva funktio tarkoittaa sitä, että nimi yksilöi nimenkantajan, erottaa tämän muista nimenkantajista. Käytännössä jokaisella nimellä on identifioiva funktio. Kaunokirjallisuuden nimet ovat hyvin voimakkaasti yksilöiviä, sillä kaunokirjallisuudelle on tyypillistä, että sama nimi esiintyy teoksessa vain yhdellä nimenkantajalla. Käsitelen nimen identifioivaa funktiota luvussa 3.

Deskriptiivinen funktio tarkoittaa sitä, miten nimi kuvailee nimenkantajaa. Kaunokirjallisuudessa nimi, jolla on deskriptiivinen funktio, antaa lukijalle lisää tietoa nimenkantajan, yleensä henkilöahmon tai paikan, ominaisuuksista. Käsitelen deskriptiivistä funktiota luvussa 4.

Nimen fiktionaalistava funktio kertoo, millä tavalla nimi erottaa nimenkantajan todellisesta maailmasta. Kaikki kaunokirjallisuuden nimet eivät ole funktioltaan fiktionaalistavia vaan ne voivat myös sitoa nimenkantajan johonkin todellisen maailman tarkoitteeseen. Tällöin voi olla kyse lokalisoivasta funktiosta, jonka tarkoitus on kertoa, millä tavalla nimi sijoittaa nimenkantajan johonkin paikkaan tai aikaan. Tämä paikka tai aika voi olla joko fiktiivinen tai todellinen. Fiktionaalistavaa funktiota käsitelen luvussa 5 ja lokalisoivaa funktiota luvussa 6.

Sosiaalisella funktiolla käsitellään sitä, miten nimi sitoo kantajansa tiettyyn sosiaaliseen luokkaan tai heijastaa kantajansa sosiaalista asemaa. Esimerkiksi monissa vanhemmissa nuortenkirjoissa (esim. Mary Marckin *Eevan luokka*) voi nähdä yhteyden henkilöahmon yhteiskunnallisen aseman ja tämän kantaman nimen välillä (ks. esim. Tikkala 2005). Käsitellen sosiaalista funktiota luvussa 7.

Oman tutkimukseni ulkopuolelle jäävät *Nimistöntutkimuksen perusteissa* (Ainiala ym. 2008: 339) mainitut funktiot jakautuvat nähdäkseni kahteen ryhmään: sellaisiin, jotka tukevat teoksen tulkintaa, ja sellaisiin, jotka tukevat teoksen genreä, lajityyppiä. Alkuperäinen tarkoitukseni oli käsitellä kaikkia näitä funktioita pro gradu -tutkielmassani, mutta aihe on tämän kokoiseen tutkielmaan liian laaja.

Teoksen tulkintaa tukevia funktioita ovat mielestäni *assosiatiivinen, affektiivinen, ideologinen, luokitteleva ja narratologinen funktio*. Assosiatiivinen funktio tarkoittaa sitä, että nimi tuottaa kuulijassa tai lukijassa mielle yhtymän johonkin teoksen ulkopuoliseen asiaan tai nimenkantajaan. Affektiivinen funktio taas tarkoittaa sitä, että nimeen liittyy jonkinlainen tunnelataus. Ideologinen funktio ilmaisee sen, että nimi paljastaa jotain kantajansa ideologisesta kannasta tai nimi heijastelee jotenkin teoksen yleisempää ideologista teemaa. Luokitteleva funktio tarkoittaa sitä, että nimi kertoo, mihin ryhmään nimenkantaja kuuluu. Narratologinen funktio taas tarkoittaa sitä, että nimi toimii oleellisena elementtinä tarinan kerronnassa. (Ainiala ym. 2008: 339.)

Teoksen lajityyppiä tukevaksi funktioksi katson *humoristisen funktion*, joka tarkoittaa sitä, että nimen keskeisiä tarkoituksia on luoda teoksessa huumoria (Ainiala ym. 2008: 339). Tähän kuuluvat nähdäkseni myös Pienimaan (2013) *parodinen funktio* ja *fantasioiva funktio*. Parodisella funktiolla Pienimaa tarkoittaa sitä, kun nimiä käytetään parodian välineenä (mts. 41). Fantasioiva funktio taas toteutuu silloin, nimi erottaa fantasiamaailman reaali maailmasta ja toisaalta tekee nimenkantajista teoksen kontekstissa autenttisen tuntuksia (mts. 25).

Pienimaa (2013: 25) käyttää fantasiavoivaa funktiota lokalisoivan funktion sijaan. Pienimaa käsittelee kuitenkin fantasiavoivan funktion alla erityisesti fantasian genrelle tyypillisiä nimeämistapoja, jotka eivät nähdäkseni liity suoraan lokalisoivaan funktioon. Fantasioivalla funktiolla vaikuttaisi olevan myös yhteistä fiktionaalistavan funktion kanssa, sillä Pienimaa käsittelee fantasiavoivan funktion alla myös nimien suhdetta reaali maailmaan. Nähdäkseni fantasiavoiva funktio liittyy enemmän siihen, miten nimi rakentaa teoksen genreä, kuin siihen, miten nimet rakentavat teoksen maailmaa. Tästä syystä olen jättänyt fantasiavoivan funktion tutkimukseni ulkopuolelle, vaikka käsitellenkin lokalisoivaa funktiota.

Nimistön erilaiset funktiot avaavat nimien tehtäviä kaunokirjallisuudessa. Nimet auttavat lukijaa samastumaan teokseen tai etäännyttävät lukijan tietyistä kohteista. Toisaalta nimet antavat lukijalle lisätietoa nimenkantajasta: tämän sosiaalisesta statuksesta, tämän sijainnista tai

kulttuurisesta taustasta, tämän ulkonäöstä tai erityispiirteistä. Nimen tehtävä ei kaunokirjallisuudessa ole vain yksilöiminen, vaan sillä voi olla monta erilaista tehtävää.

2.6 Fiktiivisten nimien tausta todellisessa maailmassa

Tarkastellessani fiktiivisten nimien suhdetta reaali maailman nimistöön olen vertaillut fiktiivisten nimien rakennetta ja merkitystä reaali maailman nimien rakenteeseen ja merkitykseen. En viittaa tutkimuksessani suoraan kaikkiin hyödyntämiini teoksiin, jos niissä ei ole analysoimieni nimien kannalta olennaista tietoa. Esittelen kuitenkin alla lyhyesti lähdeteokset, joiden avulla olen analysoinut aineistoni nimiä.

Nimien rakennetta tarkastellessani olen hyödyntänyt suomalaisen nimistön rakenteesta tehtyjä tutkimuksia. Paikannimiä tarkastellessani olen esimerkiksi käyttänyt Terhi Ainialan (1997) väitöskirjaa *Muuttuva paikannimi* ja Eero Kiviniemen teoksia *Paikannimien rakennetyypistä* (1975) ja *Perustietoa paikannimistä* (1990).

Henkilönnimiä analysoidessani olen käyttänyt Minna Saarema-Paukkalan (2017) teosta *Etunimikirja*, Eero Kiviniemen teosta *Suomalaiset etunimet* (2006) sekä Ivar Modéerin (1964) teosta *Svenska Personnamn*. Näiden lisäksi olen käyttänyt erilaisia etunimi(sana)kirjoja: Anne Saarikallen ja Johanna Suomalaisen (2007) teosta *Suomalaiset etunimet Aadasta Yrjööön*, E. H. Lindin (1905–1915) teosta *Norsk-Isländska Dopnamn*, Wilfried Seibicken (2003) teosta *Historisches Deutsches Vornamenbuch*, Kristoffer Krukenin ja Ole Stemhaugin (1995) teosta *Norsk Personnamnleksikon*, Anders Malmstenin (1996) teosta *Svenska namnboken* sekä internetistä löytyviä Tilastokeskuksen Nimipalvelua (NP), ruotsalaisen Institutet för språk och folkminnen -instituutin tietokantaa (ISF) ja Behind the Name -tietokantaa (BtN). Behind the Name ei ole tieteellinen tietokanta, mutta pidän sitä melko luotettavana lähteenä gradutasolla. Tietokannassa on kuitenkin jonkin verran virheitä ja olen yleensä verrannut tietokannan tuloksia muihin hakuteoksiin. Etymologiasta kiinnostunut lukija ja mahdollisesti kirjailijakin päätyy kuitenkin todennäköisemmin etsimään tietoa Behind the Namen kaltaiselta sivustolta kuin kielitieteellisestä hakuteoksesta, joten tietokanta antaa tältä osin hyödyllistä tietoa. Olen myös hyödyntänyt tavallisia sanakirjoja selvittäessäni nimien merkityksiä, mutta jonkin verran myös etymologisia sanakirjoja, esimerkiksi *A Consice Anglo-Saxon Dictionarya* (Hall 1916).

3 Identifioiva funktio

Yksinkertaisimmillaan nimien funktio niin kirjallisuudessa kuin reaali maailmassa on yksilöidä tarkoitteet eli auttaa erottamaan samanlaiset kohteet toisistaan. Tämä funktio on nimen identifioiva eli yksilöivä funktio (Ainiala ym. 2008: 339; Mentula 2006: 69). Identifioivan funktion yhteydessä tarkastelen ensinnäkin nimenkantajien samanimisyyttä ja sen merkitystä fiktiivisessä maailmassa. Toisekseen tarkastelen sukunimien käyttöä ja tehtäviä kohdeteoksissani. Käsittelem myös *Pohjankontu*-sarjassa esiintyvää nimenkantajan oikean nimen kätkemistä ja sitä, millaisia käsityksiä nimiin liittyy. Lisäksi tarkastelen sitä, miten paikannimet muodostavat teoksissa nimi-rypäitä ja mikä tehtävä nimiryppäillä on fiktiivisessä maailmassa.

3.1 Samanimisyys

Samanlaiset ja samanimiset nimenkantajat erotetaan toisistaan lisänimillä, esimerkiksi sukunimellä tai paikansijaintia täsmentävällä nimellä tai nimityksellä, jos kontekstista ei käy ilmi, mistä nimenkantajasta on kysymys. Jos koululuokassa kaikki lapset ovat erinimisiä, heistä käytettävien etunimiä. Samanimiset lapset erotetaan käyttämällä jotain etunimeä täsmentävää nimeä – esimerkiksi sukunimen ensimmäistä kirjainta tai lempinimeä, joskus sukunimeä. Omalla luokallani alakoulussa oli kolme Lauraa, joiden kaikkien sukunimi alkoi a-kirjaimella. Heistä puhuttiin etunimi-sukunimi-yhdistelmällä, jos tilanteesta ei käynyt ilmi, ketä puhuteltiin. Samanimiset paikat erotetaan toisistaan mainitsemalla paikan sijainti suhteessa muihin paikkoihin – esimerkiksi *Kankaanpään kaupunki Satakunnassa* tai *Kankaanpään kylä Alahärmässä*.

Kirjallisuudelle on tyypillistä, että henkilöt ja paikat ovat erinimisiä ja samanimisyys on harvinaista. Voisikin sanoa, että samanimisyyden puute korostaa kaunokirjallisuuden nimien yksilöivää funktiota, koska nimellä on vain yksi mahdollinen tarkoite. Mikko Mentula on tehnyt saman havainnon J. R. R. Tolkienin *Taru sormusten herrasta* -teoksen erinimiä käsittelevässä pro gradu -tutkielmassaan (2006: 69), ja myös Terhi Pienimaa nostaa tämän havainnon esiin erityisesti keinotekoisien eli kirjailijan keksimien nimien suhteen Terry Pratchettin *Kiekkomaailma*-sarjan nimistöä käsittelevässä pro gradussaan (2013: 28). Samanimisyys on usein merkityksellistä tai sitä kommentoidaan jotenkin. Lähtökohtaisesti kaikissa aineistonani olevissa sarjoissa henkilöt ja paikat ovat erinimisiä ja samanimisyys on poikkeus. Sarjoissa ei esiinny samanimisiä paikkoja, mutta jonkin verran samanimisiä henkilöitä tai muita viittauksia siihen, että henkilöillä voi olla samoja tai samaan kantanimeseen pohjautuvia nimiä, esiintyy. Tällä tavalla kirjailija luo illuusion siitä, että hänen luomansa fiktiivinen maailma on laajempi ja kokonaisempi kuin pelkästään teoksessa esillä oleva maailma.

Holopaisen *Syysmaa*-sarjan nimistössä esiintyy kaksi samankaltaista nimeä: *Adaira* ja *Adaera*. *Adaira* on yksi sarjan päähenkilöistä, *Adaera* lyhyesti esiintyvä sivuhenkilö. Sarjan kolmannessa osassa, *Viinikauppiassa* (2005), *Adaira* ja *Merkinos* lähtevät Punatertun kylän suojasta läheiseen kaupunkiin ja tekeytyvät kauppiaksi voidakseen kerätä tietoa *Syysmaan* hallinnosta. Tässä yhteydessä lukija saa myös enemmän tietoa *syysmaalaisista* nimistä. *Adaera*-nimen mainitseminen oudossa tilanteessa saa *Merkinoksen* hätkähtämään, sillä hän sekoittaa hetkeksi nimet toisiinsa. Samalla lukijalle selviää, että *Adaira*-nimen muunnokset ovat *Syysmaassa* yleisiä.

(1)

(– –) – Aah, tätä olen kaivannut! *Adaera*, tulepas pesemään selkäni.

Merkinos käännähti lähes säikähtäen *Harokin* katseen suuntaan, sillä nimi kuulosti lausuttuna liiankin tultalta. Tietenkin hän tiesi ettei kyseessä voinut olla sama nainen – *Adaira*-nimen muunnokset olivat yleisiä nimiä *Syysmaassa* – mutta silti tilanne sai hänet sydämenlyönnin ajaksi lähes pakokauhun valtaan. (– –)

Holopainen: *Viinikauppias* (2005: 171)

Myöhemmin, sarjan kuudennessa osassa (*Matkalaiset* 2012), päähenkilöt nimeävät lapsen samalla nimellä kuin edellisessä osassa kuolleen liittolaisensa. Tulkitsen tämän niin, että lapsi on nimetty liittolaisen mukaan, vaikka tätä samanimisyyttä ei enää erikseen kommentoida eikä nimenantoperusteita tuoda kirjassa esille. Lukijalle lienee kuitenkin selvää, että lapsi on saanut nimensä kaimaltaan. Jos samanimisyyden mahdollisuutta ei erikseen olisi sarjassa tuotu esille, lukijalle saattaa herätä epäily, että kirjailija on tehnyt virheen nimeämisessä ja että samanimisyys on vain vahinko. Vaikka *Syysmaa*-kirjoissa esiintyvät henkilöt ja paikat ovat muuten erinimisiä, esimerkissä 1 esitetty kohta antaa ymmärtää, että maailmassa on henkilöitä, joilla on sama tai samaa alkuperää oleva nimi.

Samanimisyyden mahdollisuutta tukee myös se, että *syysmaalaisilla* on käytössä jonkinlainen sukunimisysteemi. Sukunimi auttaa erottamaan etunimikaimat toisistaan. Sukunimi ei automaattisesti liity samanimisyyteen, mutta se herättää ainakin minut lukijana pohtimaan, miksi teoksessa esitellään sukunimiä ja millaisesta maailmasta sukunimien olemassaolo kertoo. Olen kiinnittänyt fantasiakirjallisuutta lukiessani huomiota siihen, että monissa teoksissa henkilöt esiintyvät etunimillä ja usein pelkkä etunimi riittää henkilön tunnistamiseen myös tämän asuinalueen ulkopuolella.

Myös *Wariksen Pohjankontu*-trilogiassa on viitteitä siihen, että samanimisyys on teosten maailmassa mahdollista, vaikka teoksissa pääasiassa esiintyykin vain erinimisiä henkilöitä ja paikkoja. Trilogian ensimmäisessä romaanissa *Uniin piirretty polku* (2009) kuvataan teoksen alkupuolella kahta lähekkäin sijaitsevaa kylää, *Niitonsaloa* ja *Nuottavuorta*, joista kaksi teoksen päähenkilöistä, *Ailegais* ja *Dai*, ovat kotoisin. Molemmissa kylissä mainitaan olevan mies nimeltä *Asko*. Koska tarinan fokalisointi eli kerronnan perspektiivi tapahtuu tässä kohtaa vielä *Ailegaisin* näkökulmasta, *Niitonsalon Asko* on tarinassa pelkkä *Asko* ja *nuottavuorelainen* poika taas *Nuottavuoren Asko* (*Waris* 2009: 28, 35). Samoin nimi *Jouhki* esiintyy sarjassa kahdesti eri yhteyksissä.

Ensimmäinen esiintymä on ensimmäisessä kirjassa: Nuottavuorella on lampurin poika, jonka nimi on *Jouhki*. Myöhemmin sarjan toisessa osassa *Sudenlapset* (2011) mainitaan ohimennen toinen Jouhki, joka on päähenkilöiden kanssa samaan aikaan Joenyhtymässä, joka on suurehko kauppapaikka lähellä Niitonsaloa ja Nuottavuorta. Lukijalle ei selviä, onko kyseessä Nuottavuoren lampurin Jouhki, mutta teoksessa ei myöskään anneta syytä olettaa, että kyseessä on sama henkilö. *Pohjankontu*-trilogiassa on aineistoni sarjoista vähiten nimiä, joten on epätodennäköistä, että kirjailija nimeäisi vahingossa kaksi hahmoa samalla nimellä.

Auerin *Lumen ja jään maa* -sarjassa samanimisyyttä ei erityisesti kommentoida, mutta sarjassa on jonkin verran hahmoja, joilla on sama nimi. Esimerkiksi Nonnan kahdella ystävällä on samaniminen äiti (*Asta*). Sama nimi on myös eräällä muinaisella soturilla ja salaperäisellä naisella, joka kiertele pohjoisilla alueilla sarjan viimeisessä osassa (*Hildegard*). Soturin sukupuolta ei kirjassa ole mainittu, mutta useimmat soturit teoksessa ovat miehiä ja naissoturit ovat poikkeuksia, joskaan eivät teoksen maailmassa aivan harvinaisia, sillä Nonnan ystävän Karan ryhtymistä soturiksi ei kukaan kyseenalaista.

Samanimisyys voi liittyä myös henkilöiden sukulaisuuteen tai kuulumiseen tiettyyn sukuun. Valgardin sukuun kuuluvasta ylimyksestä Vermundista käytetään kirjassa usein nimeä *Valgard*. *Valgard* on alun perin ollut suvun perustajan etunimi, mutta se on siirtynyt toimimaan suvun nimenä.

Sarjassa on myös kaksi nimeä, joiden kirjoitusasueroavat toisistaan yhden kirjaimen verran. Nimet *Alfgeir* ja *Alfgeirr* ovat lähellä toisiaan, mutta hahmoilla ei ole sarjassa lainkaan tekemistä toistensa kanssa, joten henkilöiden nimien välillä ei sarjan sisällä liene yhteyttä. Nimet voisivat kuitenkin olla saman kantanimen eri variantteja ja kuulua samaan nimiperheeseen kuten reaali maailman *Anniina* ja *Annina* tai *Syysmaa*-sarjan *Adaira* ja *Adaera*.

Lumen ja jään maassa on myös paljon nimiä, jotka ovat hyvin samankaltaisia tai joista voi tunnistaa samoja nimenosia. Näistä nimistä varsinkin henkilönnimet perustuvat muinaisiin skandinaaviin ja germaanisiin nimiin. Tarkastelen nimien yhteyttä reaali maailman nimiin tarkemmin luvussa 5.3. Osassa tapauksissa nimen samankaltaisuus liittyy henkilöiden sukulaisuuteen. Esimerkiksi Nonnan esi-isän nimi *Brand* ja tämän pojan nimi *Asbrand* ovat selvästi yhteydessä toisiinsa. Toisaalta nimien samankaltaisuutta aiheuttaa se, että nimissä on paljon yhteisiä nimenosia. Esimerkiksi *Sig*-alkuisia nimiä on sarjassa useita (esim. *Sigfastr*, *Sigurd*, *Sigvald*).

Nimet voivat olla myös muuten toistensa kaltaisia tai asultaan lähellä toisiaan. Esimerkiksi nimet *Radulf* (Nonnan isä) ja *Raudolf* (Nonnan puoliveli) ovat hyvin samankaltaiset, mutta sarjassa ei tarkemmin kerrota, onko nimillä yhteyttä. *Raudolf* tarkoittaa sarjan hakemistojen mukaan punaista sutta, ja Radulf nimestä on nimenosa *-ulf*, joka esiintyy myös muissa sarjan hukkien tai sutta tarkoittavissa nimissä (esim. Hukkarannan sanotaan olevan vanhalta nimeltään

Ulfstrand). Tämä voisi viitata siihen, että nimillä on yhteys keskenään. Nonnan veli on toisaalta samaniminen kuin Hiidenkynnen, Nonnan uuden kodin, louhien eli lohikäärmeiden huolehtija. Nonnan äiti asuu Hiidenkynnessä ennen kuin menee uudelleen naimisiin ja saa Raudolfin. Teoksissa ei kommentoida näiden henkilöiden samanimisyyttä, vaan huomiota kiinnitetään enemmän Nonnan veljen nimen merkitykseen.

3.2 Sukunimet

Syysmaalaiset liikkuvat kaupunkien ja kylien välillä ja kun ihmiset liikkuvat laajemmalla alueella, he tarvitsevat tarkempia nimiä kuin pelkän etunimen, jos samanisyys ja sitä kautta samanimiten henkilöiden sekoittuminen on mahdollista. Ainakin varakkaimmilla suvuilla on sukunimi, joita teoksissa kutsutaan huoneen nimiksi, mutta sarjassa on myös viitteitä siitä, että sukunimet olisivat yleisempiä. Huoneet viittaavat teoksissa miesten hallitsemaan perheksikköön, sukuun. *Viinikauppiassa* Adaira ja Merkinos käyttävät keksittyjä etunimiä ja sukunimeä toimiessaan viinikauppiaina Syysmaan valtaväestön keskuudessa. Jos sukunimi olisi vain varakkaiden etuoikeus, ei sukunimen keksiminen olisi kovin turvallista, sillä valheen tarkistaminen olisi helppoa. Samoin teoksessa *Matkalaiset* sarjan päähenkilöiden kasvattilapset Yvana ja Marrkah keksivät itselleen sukunimen yrittäessään matkustaa pois Syysmaasta.

Viinikauppiassa Merkinosin palkkaamalla apulaisella on sukunimeksi tulkittava nimi etunimen lisäksi. Apulaisen nimi on *Erathes Kandefean*, mutta *Viinikauppiassa* häntä puhutellaan vain *Erathekseksi*. Myöhemmin *Matkalaisissa*, kun Yvana kohtaa Erathesin sattumalta, hän varmistaa tämän henkilöllisyyden koko nimellä. Tämä viittaa siihen, että pelkkä etunimi ei riitä tuomaan varmuutta toisen henkilöllisyydestä.

(2)

-- Nimeni on Erathes.

Yvana tajusi tunnistavansa nimen. Hän ei kyennyt estämään silmiään leviämästä epäuskoisesti katsoessaan uudelleen, entistä tarkemmin miehen kasvoja, hiuksia, silmiä, ja hän yritti sovittaa näkemänsä Adairan ja Merkinosin kertomiin asioihin. Oliko mahdollista..?

--

– Oletko Satosalesista? Yvana kuiskutti kiihtyneenä, penkoi muistinsa lokeroita kunnes löysi nimelle jatkoa. – Erathes Kandefean?

Holopainen: *Matkalaiset* (2012: 97–98)

Korkea-arvoisemmat henkilöt esittelevät itsensä etunimellä ja mainitsevat tässä yhteydessä huoneen, johon he kuuluvat. Esimerkiksi sarjan ensimmäisessä osassa *Welman tytöt* Adaira pohtii omaa identiteettiään ja kuulumistaan omaan sukuunsa ja käyttää nimestään muotoa *Adaira, Parrahan huonetta*. Merkinos esittelee itsensä samalla tavalla *Viinikauppiassa*.

(3)

Tuo olen minä, minä itse katselen ulos noista kahdesta aukosta... Mutta kuka minä olen? Asunko oman pääni sisällä, vai onko tämä keho vain väline jota käytän jostain kaukaa?

– Olen Adaira, Sulkakynän tytär, Parrahan huonetta.

Adaira melkein hätkähti omaa ääntään. Sitten hän yritti uudestaan.

– Olen Adaira, Parrahan huonetta.

Molemmat lauseet tuntuivat irrallisilta, merkityksettömiltä. Mitä väliä hänen nimellään oli? Kohta hän ei olisi enää Adaira Parrahan huonetta, vaan Samak Tietävän vaimo ja omaisuus, myyty oman isän toimesta Sah Vallenin jälkeläisiä synnyttämään.

Holopainen: *Welman tyttöt* (2003: 17)

(4)

– Hyvää päivää, Merkinos tervehti, kun mies jäi katsomaan häntä kysyvästi. – Olen vasta muuttanut kaupunkiin ja tulin tutustumaan tempeliin. Olen Merkinos, Dor Alrean huonetta, Haapapuun palvoja.

Holopainen: *Viinikauppias* (2005: 82)

Adairan esimerkissä 3 käyttämä nimi *Sulkakynän tytär* on nähdäkseni patronyymi, sillä *Sulkakynä* on hänen isänsä ammatin kertova lisänimi. Patronyymi on nimistöntutkimuksessa lisänimi, joka sitoo henkilön tämän isään. Reaalimaailmassa patronyymit sisältävät tyypillisesti isän nimen (esim. *Heikinpoika*, *Maununtytär*), mutta *Sulkakynän tytär* on mielestäni funktioltaan samankaltainen kuin reaalimaailman patronyymit. Patronyymejä ei *Syysmaa*-sarjassa esiinny muita, vaikka naiset ovat *Syysmaassa* ensisijaisesti isiensä tyttäriä tai miestensä vaimoja. Toisaalta teoksissa fokalisointi keskittyy yleensä yhteiskunnasta irrallaan eläviin naispäähenkilöihin, jotka eivät muodosta identiteettiään miesten kautta, joten on luontevaa, etteivät he käytä itsestään patronyymejä.

Pohjankontu-sarjassa ei käytetä sukunimiä, vaan henkilön etunimeä täsmentävänä määritteenä toimii tämän kotipaikka tai synnyinpaikka. Esimerkiksi sarjan päähenkilöt Ailegais ja Troi ovat kotoisin Pohjankonnusta ja ovat täten *Pohjankonnun Ailegais* ja *Pohjankonnun Troi*. Henkilö voi nimetä koti- tai synnyinpaikakseen sen paikan, jonka hän kokee itselleen tärkeimmäksi. Tämä paikka voi muuttua henkilön elämän aikana. Esimerkiksi Troin kaksospojat Roke ja Karran identifioituvat tai heidät identifioidaan elämänsä aikana useisiin eri paikkoihin. Idässä sijaitsevassa suuressa kaupungissa, Itämannussa, asuva viisas mies kutsuu Karrantia *Vornanmutkan Karraniksi*, koska tämä on syntyjään Vornanmutkasta ja aikoo ottaa sen haltuunsa äitinsä kuoleman jälkeen. Vornanmutka on ns. naistenmaa, jota hallitsevat noitanaiset. Poikalapset lähetetään Vornanmutkasta maailmalle jo pieninä, ja lasten isät ovat Vornanmutkan läheltä kulkeneita miehiä, joiden ei myöskään sallita jäädä Vornanmutkaan asumaan. Karran kutsuu itseään ensin *Luu-suvannon Karraniksi* kasvatuskotinsa mukaan, mutta omaksuu viisaan kehotuksesta itsekin nimen *Vornanmutkan Karran*, ja esittelee itsensä sillä nimellä isänsä synnyinkodissa Pohjankonnussa. Myöhemmin Karranin setä Arni, Troin veli, hyvästelee Karranin *Pohjankonnun Karranina* merkinä siitä, että Karran on tervetullut takaisin sukunsa alkukotiin. Samoin Roke vaihtaa nimensä *Mustarinnan Rokesta Susilaakson Rokeksi* asettuessaan asumaan Susilaaksoon rakastettunsa luo. Mustarinta on Vornanmutkan vieressä sijaitseva vuori, jonne Roken äiti jätti pojan kasvatettavaksi. Koti- tai synnyinpaikkaan viittaava lisänimi ei ole kuitenkaan määritelmällisesti sukunimi, sillä vaikka saman perheen jäsenet käyttävät teoksessa samoja lisänimiä, lisänimi ei

niinkään periydy perheenjäseneltä toiselle kuin määräytyy perheen kulloisenkin asuinpaikan mukaan.

Lumen ja jään maassa ei myöskään ole varsinaista sukunimijärjestelmää, mutta henkilöt liitetään sukuunsa esi-isien nimien kautta. Esi-isä voi tapauksesta riippuen olla joko henkilön isä tai suvun kantaisä, jonka nimeä käytetään suvun nimenä. Nonna haluaa itseään kutsuttavan patronyymillä *Radulfintytär*, vaikka Nonnan sukutaustan⁴ takia Nereid, musta lohikäärme eli sysilouhi ja Nonnan opettaja, nimittää häntä *Skaflocintyttäreksi*. Katkelmassa 5 Nonna ja Nereid keskustelevat Nonnan lähdöstä etsimään pakkasen taikavoimia, joiden avulla Nonnasta voisi tulla voimakas noita.

(5)

”Sinä pystyt siihen [Jäänoitana olemiseen], aivan varmasti. Haluan palatessasi nähdä sinussa oikean Jäänoidan, sellaisen, josta Skafloc olisi ylpeä. Sitten voimme lähettää koko valtakuntaan viestin siitä, että Hiidenkynnessä on uusi valtiatar – Nonna Skaflocintytär. Ja siitä alkaa vihdoinkin meidän sukumme [sysilouhien suvun] nousu.”

Nonna pudisti päätään. ”Vaikka se kuinka mahtavaa olisikin, se ei tule olemaan nimeni. Skafloc on esi-isäni, mutta Radulf oli isäni. Kutsuttakoon minua sitten Radulfintyttäreksi. –”

Auer: *Hyinen hauta* (2007: 315)

Nonna kuitenkin usein mainitsee myös Skaflocin nimen esittäytyessään. Hänellä ei ole mitään vakiintunutta tapaa esitellä itseään, vaan hän esittelee itsensä vaihtelevasti eri tavoilla: *Nonna Radulfintytär, Skaflocin sukua; Nonna, Radulfin ja Skaflocin sukua; Nonna Radulfin sukua*.

Sarjan keskeiset henkilöt ovat kaikki enemmän tai vähemmän aatelista vastaavassa asemassa Noridiumin valtakunnassa. He myös pääsääntöisesti tuntevat toisensa, ja Nonna on nuorena ja muualta saapuneena ainoa, jolle täytyy varsinaisesti esitellä muita henkilöitä. Osittain tästä syystä henkilöihin ei ole tarpeen viitata patronyymillä tai suvun kantaisän nimellä. Sukujen päämiesten kohdalla kuitenkin usein täsmennetään suku tai asuinpaikka. Kantaisien ohella teoksissa puhutaan myös heimoista, joiden nimi on usein sama kuin heimon asuttaman alueen nimi (esim. *Sysipään* heimo, joka hallitsee Sysipään linnoitusta ja sen maita).

Patronyymejä sarjassa esiintyy kaksi – tyypillisempää on puhua suvun kantaisästä tai heimosta. Nonnan lisäksi patronyymiä käytetään Noridiumin kuningatar Freyasta, joka nousee valtaan Nonnan avustuksella isänsä kuoltua sarjan toisessa osassa *Varjoissa vaeltaja* (2006). Vaikka Freyaan viitataan *Freya Eymundintyttärenä*, hänen isänsä oli *Fyriksen Eymund* sukunsa kantaisän mukaan. Patronyymien esiintymiä on liian vähän, jotta niistä voisi vetää yleisiä johtopäätöksiä, mutta vaikuttaisi siltä, että ne saattavat liittyä lähinnä naispuolisiin ylimyksiin ja arvohenkilöihin. Näin ollen miehet tunnettaisiin suvustaan ja tyttäret isistään. Tähän voisi viitata myös se, että

⁴ *Lumen ja jään maan* maailmassa Nonna on muinaisen arkkivelhon, sysilouhi Skaflocin syntymättä jäänyt tytär, joka syntyi vuosisatojen päästä Skaflocin jälkeläiselle. Skaflocin tyttäreillä ennustetaan olevan merkittävä asema pohjoisen Noridiumin valtakunnan kohtalossa.

naiset eivät ole muuten varsin tasa-arvoisessa Noridiumissa kelvollisia hallitsijoita. Freyan valtaan nousu aiheutti monissa noridisuvuissa vastustusta juuri siitä syystä, että Freya on nainen ja hänet koettiin pitkälti tästä syystä heikoksi hallitsijaksi sotaisille norideille. Sarjan ainoa naishallitsija ennen Freyaa on Hiidenkynnen Jäänoita, Astrid. Hiidenkynnen Jäänoita on kuitenkin poikkeus naisten joukossa, sillä moni Hiidenkynnen ulkopuolinen kuvittelee Jäänoidan olevan kuolematon, vaikka kyse onkin voimakkaiden noitanaisten oppilaalleen siirtämästä arvoasemasta.

(6)

”Mitä noitalapsi teköö täällä?” Ingolf karjaisi viha kasvoillaan. ”Milloin me olemme muuttanu tapamme ja alkanu ottaa neuvotteuuhin lapsia ja akkoja” Ingolf murahti ilkeästi.

”Ingolf, jos et ole aiemmin sattunut huomaamaan, minäkin olen nainen!” Astrid sanoi hyytäväällä äänellä, ja Nonna tunti huurteen leviävän Astridin äänen mukana pöydän ylitse saaden Ingolfin värähtämään kylmästä. ”Ja minä olen istunut Noridiumin neuvonpidossa pidempään kuin sinä!”

Ingolf käänsi katseensa kohti Astridia ja yritti joko pidätellä itseään suoltamasta loukkauksia tai tukehtumasta simaan. Nonna huomasi pelon Ingolfin katseessa ennen kuin tämä pystyi peittämään sen vihisella ilmeellään.

”Sä tiäät, etten tarkoottanut sua. Hiidenkynnen valtiatar on poikkeus.”

”Minä kutsuin Hiidenkynnen Nonnan tänne”, Freya vastasi lujalla äänellä ja katsoi vihaista Ingolfia suoraan silmiin. ”Ja minä saan kutsua kenet tahdon.”

Ingolf katsoi Freyaa yrittämättä edes peittää halveksuntaansa ja heilautti sitten murahtaen kättään.

”No sittehän asia on tällä selevä... Valtiatar”, Ingolf sanoi ivallisesti –.

Auer: *Varjoissa vaeltaja* (2006: 122–123)

Vaikka osa Ingolfin halveksunnasta johtuu siitä, että hän tavoittelee Noridiumin kuninkuutta, paljastaa keskustelunpätkeä sen, millaisia asenteita ainakin osalla norideista on naisia ja naisten valtaa kohtaan.

3.3 Kätketty nimi

Monissa kulttuureissa nimiin on liitetty monenlaisia uskomuksia. Monissa maailman kulttuureissa on esimerkiksi ollut tapana antaa yhteisön jäsenille *salaisia nimiä*, joita ei käytetä arkipuheessa mutta jotka henkilön lähipiiri tietää. Salaisen nimen sijaan henkilöä puhutellaan lempinimellä tai sukulaisuustermillä. (Ainiala ym. 2008: 163.) Eri mytologioissa ja kirjallisuudessa nimiin liittyy myös paljon erilaisia uskomuksia. Erityisesti nimen paljastaminen on monessa tarinassa keskeisenä motiivina. Jo antiikin Kreikasta meille on tuttu tarina Odysseuksesta, joka huijaa kyklooppia sanomalla nimekseen ”Ei kukaan”. Toinen hyvin tunnettu tarina on vanha saksalainen kansansatu Tittelintuuresta, joka auttaa nuorta naista mutta vaatii palkkioksi tämän esikoisen, jos nainen ei keksi, mikä Tittelintuuren nimi on. Egyptiläisessä mytologiassa taas on tarina siitä, kuinka jumalatar Isis vaatii jumala Ralta tämän tosinimen maksuksi tämän pelastamisesta. Ra vaatii Isistä pitämään nimen salassa muilta jumailta paitsi tämän pojalta Horukselta, koska Ran tosinimen tietäminen antaa paljon valtaa.

Wariksen sarjan nimistöissä niin sanotulla vanhalla kansalla ja Tuultensaarelta kotoisin olevilla ukkosmiehillä on salanimiä, joiden tarkoitus on pitää heidän tosinimensä salassa vierailta. *Pohjankonnun* maailmassa vanhaan kansaan kuuluvat sellaiset henkilöt, joiden suku selviytyi

muinaisesta, muun maailman tuhonneesta pitkästä talvesta. Ukkosmiehet taas muistuttavat todellisen maailman viikinkejä. He asuvat pienellä saariryppäällä erillään mantereesta, mutta käyvät mantereella ryöstöretkillä tai käymässä kauppaa. Myös he selvisivät pitkästä talvesta manerta leudommilla saarillaan.

Salanimen tarkoitus on kätkeä henkilön tosinimi, jonka avulla henkilöä uskotaan voitavan hallita esimerkiksi tämän ollessa lumottu. Suurin osa teoksen maailman asukkaista on unohtanut vanhat uskomukset eivätkä he usko vanhoihin mahteihin, jumaliin, jotka suunnittelevat ihmisten elämän. Nämä ihmiset käyttävät avoimesti tosinimiään. Pitkästä, lähes kaikki muut ihmiset tapaneesta talvesta selvinnyt vanha kansa pyrkii kuitenkin salaamaan tosinimensä.

Varsinkin ukkosmiehet saavat elämänsä varrella lisää nimiä erilaisten tapahtumien ja satumusten kautta ja jotain näistä nimistä käytetään asioissa muiden ihmisten kanssa. Kotona Tuultensaarella oman kansansa parissa ukkosmiehet käyttävät tosinimiään. Yleensä tuultensaarelainen lapsi saa jo varhain voimaelämänsä mukaisen nimen. Salanimet vaikuttaisivat olevan teosten perusteella uniikkeja. Salanimien yksilöllisyys perustuu nähdäkseni siihen, että ne annetaan ihmiselle tämän luonteenpiirteiden ja elämän merkittävien tapahtumien perusteella. Jokaisen elämä on yksilöllinen, joten annetut nimet ovat yksilöllisiä.

Yhdellä sarjan päähenkilöistä, ukkosmiesten parissa kasvaneella Troilla, on ukkosmiesten parissa monta nimeä: *Viimakatse* sinisten silmiensä takia, *Talviyö* kiinnostuksesta taivaaseen ja tähtiin. Tavallisten ihmisten pelkäämässä Vornanmutkassa asuvat noitanaiset kutsuvat Troita *Sudenvarjoksi* tämän saapuessa Vornanmutkaan, sillä Troi on menettänyt kykynsä muuttua sudeksi. Myöhemmin tämä ottaa nimekseen *Sudentahto* voimaelämänsä mukaan saatuaan takaisin kyvyn muuttua sudeksi. Vornanmutkan vieressä sijaitsevassa Mustarinnassa häntä kutsutaan *Sudentahdon* ohella *Mustarinnan sudeksi*. Nimen on tarkoitus olla varoitus tai pelote jälkipolville, sillä Troi aiheuttaa kaaosta paetessaan Mustarinnasta. Mustarinta on vuori, jonka asukkaat selvisivät vuoren sisällä pitkästä talvesta ja kaivavat vuoren sisältä toista aurinkoa.

3.4 Nimirypäät

Vaikka aineistoni paikannimet ovat uniikkeja, paikannimet muodostavat jonkin verran nimiryypäitä, joissa on sama tai samankaltainen määriteosa. Reaalimaailmassa muun muassa järvien nimet voivat kerätä ympärilleen nimiryypään (vrt. *Ahvenlampi*, *Ahvenlammenoja* ja *Ahvenlammensuo*). Aineistossani nimiryypäitä muodostavat usein erilajisten, toisiaan lähellä sijaitsevien paikkojen nimet. Nimirypäisiin liittyy myös lokalisoiva funktio, jota käsittelen tarkemmin luvussa 6.1.

Nimirypään nimillä on tyypillisesti sama tai samankaltainen määriteosa ja paikan lajia ilmaiseva perusosa. Tällaisia nimirypäitä muodostavat esimerkiksi Syysmaan kaupunki *Sinardales* ja *Sinara-joki*, joka virtaa Sinardalesin kaupungin halki. Näissä *Sinar-* ja *Sinara-* ovat nimirypään muodostavat määriteosat. Perusosa *joki* kertoo paikanlajin, mutta perusosan *dales* merkitys ei aineiston perusteella selviä. Olen tulkinnut *dalesin* nimen perusosaksi, koska se on suomen kielen paikannimien perusosille tyypillisessä sijainnissa nimen lopussa ja suomen kielessäkin perusosana toimiva *joki* on samassa sijainnissa. Koska joki ja kaupunki ovat maantieteellisesti yhteydessä toisiinsa, pidän todennäköisenä, että myös nimet *Sinardales* ja *Sinara-joki* liittyvät toisiinsa. Koska *Sinara-joen* perusosa on suomea ja siten helppo erottaa määriteosasta, saadaan rajattua nimille yhteinen nimiaines *sinar(a)*, jolloin nimi *Sinardales* jakautuu kahteen osaan sanoiksi *sinar* ja *dales*. Vastaavan parin näyttäisivät muodostavan myös niemimaa *Jamantos* ja kyseistä niemimaata halkova *Mantos-joki*. Nimillä on selvästi yhteinen osa *mantos*, mutta kumpaakaan nimeä ei teoksissa avata tämän tarkemmin. Sen sijaan kaupunki *Veremol* ja *Verem-joki* eivät muodosta nimiryvistä, vaikka nimillä onkin yhteinen osa *verem*. Veremolin kaupunki sijaitsee teoksissa Syysmaan pohjoisosissa ja Verem-joki taas sijaitsee maan luoteisrannikolla.

Pohjankontu-sarjassa nimirypään muodostavat *Vornanmutka* ja *Vornajoki*, joka virtaa Vornanmutkan editse. Nimet ovat sidoksissa toisiinsa myös metonymisesti: *Vornanmutka*-nimen genetiivimuotoisen määriteosan *Vornan* voi tulkita viittaavan Vornajokeen, sillä joista ja muista paikoista voidaan puhua pelkällä määriteosalla, jos asiayhteydestä on selvää, minkä lajista paikasta on kyse. Perusosa *mutka* sijoittaa Vornanmutkan Vornajoen mutkaan, missä paikka *Pohjankonnun* maailmassa sijaitseekin. Toinen mahdollinen nimiryväs ovat *Mustajoki* ja *Mustajoenkylä*. Ne sijaitsevat teosten perusteella melko lähellä toisiaan, mutta koska Mustajoenkylä mainitaan tekstissä vain lyhyesti, sen tarkka sijainti jää lukijalle tuntemattomaksi. Wariksen teoksiin ei liity selventäviä karttoja, joista asian voisi varmistaa.

Lumen ja jään maassa taas on muutama kolmen nimen nimiryväs: tunturialue *Louhikerot*, josta virtaa joki *Louhivirta* kohti *Louhenkivi*-nimistä kaupunkia sekä laaksomainen *Hallasylvänne*, jossa virtaa joki *Hallavirta*, joka muuttuu *Hallakoskiksi*. Molempien nimirypäiden sisältämien paikkojen sijainnit näkyvät myös selvästi teosten liitteenä olevista kartoista.

Nimet *Hukkaranta* ja *Susimäki* eivät muodosta nimiryvistä, mutta niiden määriteosilla on yhteinen teema. Näitä nimiä kantavat paikat sijaitsevat lähekkäin. Hukkaranta on pieni linnoitus, jonka lähellä Susimäki sijaitsee. Paikallinen tietäjä asuu Susimäellä. Yhteys ei ole yhtä selkeä kuin nimirypäissä. Vastaavanlainen yhtenäisen teemaan käyttäminen nimeämisessä on reaali maailmassa tyypillistä kaupunkinimistölle, jossa esimerkiksi yhden kaupunginosan kadut voidaan nimet samalla teemalla. Tällöin alueen nimistö koostuu *aihepiirinimistä*.

Aineistoni sarjoissa nimiryvät eivät tyypillisesti sisällä kuin kahdesta kolmeen nimeä, mutta antavat oletuksen, että paikannimien on mahdollista muodostaa nimiryvät.

3.5 Yhteenveto

Nimien yksilöivä funktio toteutuu siis kaikissa aineistoni sarjoissa, ja aineistoni perusteella vaikuttaa siltä, että kaunokirjallisuuden nimen yksilöivä funktio korostuu, sillä samalla nimellä ei tyypillisesti viitata kuin yhteen tarkoitteeseen. Kuitenkin kaikissa tutkimissani sarjoissa esiintyy henkilönnimien kohdalla samanimisyyttä ja muita viittauksia samanimisyyteen, mikä tarkoittaa, että kirjailijat ovat ainakin jossain määrin pyrkineet rakentamaan teosten taustalla olevista maailmoista tässä suhteessa reaalimaailman kaltaisia, vaikka teosten nimistö onkin pääasiassa kontekstissaan uniikkia. Kaikissa sarjoissa henkilöillä voi etunimen ohella olla erilaisia sukunimen kaltaisia nimiä, lisänimiä tai syntymäpaikkaan viittaavia nimiä, jotka toimivat sukunimen tapaan samanimisiä henkilöitä erottavina niminä, mikäli tällaiselle erottelulle olisi teoksessa tarvetta. Näillä sukunimen kaltaisilla nimillä on yksilöivän funktion ohella myös muita funktioita, esimerkiksi sosiaalinen funktio ja deskriptiivinen eli kuvaileva funktio (ks. luvut 7 ja 4).

Paikannimet ovat kaikissa sarjoissa uniikkeja, mutta lähellä toisiaan sijaitsevilla paikoilla voi olla samoja nimenosia tai nimillä voi olla yhteinen teema. Kokonaisuutena viittaukset samanimisyyteen, sukunimien käyttö ja paikannimien nimiryvät luovat lukijalle kuvan laajemmasta, kokonaisemmasta maailmasta kuin se, joka pelkässä tekstissä esitetään. Teoksen kuvaama tarina on tavallaan pieni otos siitä, mitä teoksen maailmaan kuuluu.

4 Deskriptiivinen funktio

Nimen deskriptiivinen eli kuvaileva funktio tarkoittaa sitä, että nimi kuvailee henkilöahmoa tai paikkaa ja antaa lukijalle niistä lisätietoa. Aiemmassa tutkimuksessa deskriptiivisestä funktiosta on käytetty myös termiä *informatiivinen funktio* (Mentula 2006). Fantasiakirjallisuudessa varsinkin paikannimet ja lisänimet toteuttavat deskriptiivistä funktiota, mutta myös muut henkilönnimet voivat olla deskriptiivisiä.

Lisänimet toteuttavat deskriptiivistä funktiota kuvailemalla henkilön ulkonäköä tai antamalla lisätietoa henkilöstä. Paikannimillä on deskriptiivinen funktio silloin, kun paikannimi kuvaa paikan laatua tai luonnetta. Esimerkiksi järven nimi *Valkeajärvi* voi viitata siihen, että kyseessä on poikkeuksellisen kirkasvetinen järvi. Pelkästä nimestä ei voi päätellä, onko sillä deskriptiivistä funktiota vaan tulkitsijalla täytyy olla myös muuta tietoa siitä, millainen henkilö tai paikka on.

Tarkastelen tässä luvussa sitä, millaiset paikannimet ja henkilönnimet ovat kuvailevia ja mitä kuvailevat nimet antavat teokselle.

4.1 Kuvailevat paikannimet

Erottaisin kaunokirjallisuuden paikannimistön kohdalla toisistaan tavalliset paikan ominaisuutta kuvailevat nimet (esim. *Mustajoki*, määräiteosa 'musta' liittyy joen veden tummaan väriin), joihin ei sisälly merkittävää tietoa paikan luonteesta tai laadusta tarinan näkökulmasta, ja sellaiset nimet, jotka tuovat esille paikan laatua tarinan kerronnan kannalta. Vain paikan ominaisuutta kuvailevat nimet antavat kyllä tietoa nimenkantajasta, mutta teoksen kokonaisanalyysin näkökulmasta sellaiset nimet, jotka antavat lisätietoa tarinan juonesta tai teoksen motiiveista, ovat tutkimuksen kannalta hedelmällisempiä, sillä niiden sisältämä merkitys ei aina ole ilmeinen. Deskriptiivisyys voi paikannimissä olla suoraa (esim. *Varjolinna* 'linna, jossa liikkuu varjoja') tai metaforista tai metonymista (esim. *Elävät vuoret* 'vuoristo, joka on tuliperäinen ja jatkuvasti muutostilassa', *Punatertun kylä* 'Villipihlajan palvojien kylä').⁵

Syysmaan paikannimistä valtaosa on semanttisesti läpinäkymättömiä eikä nimille anneta teoksissa merkitystä kielellä, jota keskivertolukija ymmärtää, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta⁶. Syysmaan alueella eristyksissä valtaväestöstä elävien yölaaksolaisten, metsäolentojen ja metsälehmuksen palvojien paikannimet ovat semanttisesti läpinäkyviä ja liittyvät pääasiassa paikan luonteeseen tai sijaintiin. Esimerkiksi metsäolentojen kaupunkien nimet muodostuvat

⁵ Esimerkit *Elävät vuoret* ja *Punatertun kylä* analysoidaan myöhemmin tässä alaluvussa.

⁶ mm. esimerkit yllä (*Varjolinna*, *Elävät vuoret*, *Punatertun kylä*).

paikan sijaintia tai ominaispiirrettä kuvaavasta määriteosasta ja perusosasta *hovi* (esim. *Lettohovi* 'kaupunki suolla', *Kettuhovi* 'kaupunki, jossa on paljon kettuja'). Metsälehmuksen palvojat sanovat kaupunkejaan *temppeleiksi*, sillä uskonto on asukkaita vahvasti yhdistävä tekijä. Metsälehmus on kielletty jumala, ja jokaisessa kaupungissa on Metsälehmuksen temppeli. Nimen määriteosa ilmaisee kaupungin sijainnin: *Vuoritemppeli* sijaitsee vuoren sisällä, *Idän temppeli* ja *Lännen temppeli* taas idässä ja lännessä.

Yölaakso on itsessään myös kuvaileva nimi. Nimen merkitys on melko yksiselitteinen: kyseessä on laakso, jossa on aina pimeää ja jonka asukkaat valvovat yöllä, kun kuu valaisee laaksoa hieman. Nimi *Yölaakso* ja yölaaksolaisten itsestään käyttämä nimitys *Kuunvalon kansa* yhdessä muiden yölaaksolaisten nimien kanssa herättävät mielikuvan runoudessa käytettävästä kielestä. Yölaaksolaisten paikannimet ovat osittain käytännöllisiä ja kuvaavat asutuskeskuksen sijaintia (esim. *Järvikartano*, *Peltokartano*), mutta osa kertoo enemmän yölaaksolaisten ääniherkkyydestä ja musiikin arvostamisesta (esim. *Luutunlaulu*, *Metsänkaiku*) kuin asumuksen piirteistä.

Myös esimerkiksi rikollisten suosimalla syysmaalaisella majatalolla, *Kyynpesällä*, on kuvaileva nimi. Nimessä esiintyvä *ky* viittaa majatalon kävijöihin. Käärme on metafora kavalalle, petolliselle tai vaaralliselle henkilölle (KTS: käärme, *ky*), jollaisia voidaan myös rikollisten ajatella olevan. Samoin nimessä *Elävät vuoret* kuvailevuus on metaforista. Elävät vuoret on tuliperäinen, jatkuvassa liikkeessä oleva, "elävä" vuoristo. Elävät olennot ovat liikkeessä – vähintään solutasolla. *Elävä* on tässä tapauksessa metafora liikkeelle. Nimessä *Punatertun kylä* kuvailevuus on metonymistä. Punatertun kylä on jumalatar Villipihlajan palvojien kylä. Tässä tapauksessa *punaterttu* viittaa metonymisesti villipihlajapuuhun, joka edustaa samanimistä jumalatarta. Villipihlaja taas edustaa ihmisiä, jotka palvovat jumalatarta.

Lumen ja jään maan paikannimistön kuvailevuus riippuu *Syysmaan* nimistön tapaan siitä, minkä kansan nimistö on kyseessä. Teosten keskiössä olevan Noridiumin nimistö on semanttisesti läpinäkyvää ja liittyy pääsääntöisesti paikan ominaispiirteisiin, esimerkiksi paikalliseen elinkeinoon, muinaiseen tapahtumaan tai paikan ominaisuuteen (esim. *Hurttaha* 'kylä, jossa koulutetaan koiria', *Tervahaudanmäki* 'kylä, jossa tuotetaan tervaa', *Louhikerot* 'tunturialue, jolla on muinainen sysilouhilinnake', *Louhenkivi* 'kaupunki, joka on rakennettu louhipatsaan lähelle'). Noridiumin lähellä sijaitsevien Bariadian ja Caldian valtakuntien paikannimistö on pääasiassa myös semanttisesti läpinäkyvää, mutta koska sarjan tapahtumat eivät sijoitu näille alueille, ei lukijalle selviä, millaisista paikoista on kyse. Paikannimet käyvät kuitenkin ilmi kartoista ja erilaisista maininnoista pitkin tarinaa. Myöskään eteläisen Nawyrin paikannimistöä ei avata lukijalle. Nawyrin nimistö on semanttisesti läpinäkymätöntä, mutta sarjan viimeisen teoksen *Ikitalven* hakemistosta löytyy joillekin paikannimille selitys. Esimerkiksi *Wyrdei*-kaupungin kerrotaan saa-

neen nimensä istuvan lohikäärmeen muotoisesta vuoresta, jonka juurelle kaupunki on rakennettu. *Wyrdei* on myös lähellä sanaa *wyrmi*, jolla kutsutaan sarjassa esiintyviä pieniä lohikäärmeitä. Muinaisenglannin sana *wyrm* tarkoittaa mm. käärmettä ja lohikäärmettä (Hall 1916: 771).

Tarinan kerronnan kannalta merkittävä deskriptiivinen funktio on kaupungin nimellä *Synkhalli*, joka koostuu määriteosasta *synk* ja perusosasta *halli*. Nimen määriteosa *synk* on todennäköisesti lyhentynyt sanasta *synkkä* ja viittaa paikan synkkään maineeseen mustan jumalan uskonnon keskuspaikkana. Sanan lyhentäminen toimii nimessä tyylikeinona, jolla herätetään lukijan mielessä yhteys vanhahtavaan tai runoudessa käytettävään kieleen ja jolla vahvistetaan fantasiamaailman ajallista sijoittumista menneisyyteen. Vastaava lyhentymä löytyy myös J. R. R. Tolkienin *Taru Sormusten Herrasta* ja *Hobitti – sinne ja takaisin* -teoksista nimestä *Synkmetsä*, joka on suuri ja vaarallinen metsä, jossa asuu muun muassa jättiläishämähäkkejä ja joka kuuluu pahan Sauronin vallan piiriin. Myös *Synkhallin* perusosa *halli*⁷ tukee määriteosan luomaa mielikuva. Avonaiset tilat mielletään usein kolkoiksi ja varsinkin hallimaiset ulkorakennukset, esimerkiksi varastot, ovat usein lämmittämättömiä, mikä yhdistyy mielikuvaan kylmästä ja kolkosta tilasta. Fantasiakirjallisuudessa sana *halli* käytetään erityisesti merkityksessä 'keskustila, sali'. Nimi *Synkhalli* viittaa sekä linnoitukseen että samanimiseen kaupunkiin linnoituksen ympärillä.

Pohjankonnun paikannimistö on kokonaan semanttisesti läpinäkyvää. Kaikkia nimettyjä paikkoja ei teoksessa erikseen kuvailla, mutta vaikuttaisi siltä, että useimmat paikat on nimetty paikkaa tai paikan ominaisuutta tai käyttötarkoitusta kuvailevalla nimellä. Esimerkiksi *Marrasjärvi* on kuolleeksi⁸ kuvailtu järvi, *Mustajoki* on joki, jonka vettä kuvaillaan mustenväriseksi, ja *Roihuvuori* on mäki, jonka päällä on paikka merkkituloille. Deskriptiivisen funktion saa myös *Mustajoen* liitännäinen *Mustajoenkylä*, jos pidetään todennäköisenä, että kylä sijaitsee joen rannalla tai sen välittömässä läheisyydessä, vaikka tätä ei erikseen teoksissa mainita⁹. Aivan kaikkien nimien kuvailevaa funktiota ei ole helppo tavoittaa ilman tarkempaa määrittelyä. Esimerkiksi *Sinisten metsien rajaseutu* ei kerro lukijalle, mistä alue on saanut nimensä. Sen sijaan samankaltainen *Valkoisten susien maa* tulee lukijalle selväksi, sillä aluetta vartioi mies, joka liikkuu valkoisten susien vetämällä valjakolla¹⁰. *Tuultensaari* taas on saanut nimensä siitä, että tuulet viskovat mereltä saaren rannoille kaikenlaista tavaraa.

⁷ 'halli' merkitsee *Kielitoimiston sanakirjan* mukaan suuripinta-alaista matalahkoa (teollisuus-, myymälä-, urheilutiloja tms. sisältävää) rakennusta; avaraa (keskus)tilaa julkisissa rakennuksissa, salia (KS 14.3.2018).

⁸ marras: kuollut, kuoleva; vainaja; kuoleman enne (KS 14.3.2018).

⁹ Luvussa 3.4 mainitsin, että Mustajoki ja Mustajoenkylä sijaitsevat samalla alueella, mutta kylän tarkkaa sijaintia ei teoksissa kerrota.

¹⁰ Teoksista ei selviä, onko alueella enemmänkin valkoisia susia, mutta tietävästi ainakin yksi valjakko.

4.2 Nimi kuvaa henkilöä

Henkilönnimistä etunimet toteuttavat aineistossani harvemmin deskriptiivistä funktiota, vaikka nimellä olisi semanttinen sisältö. Etunimen semanttinen merkitys liittyy enemmän metaforisesti kantajalle toivottuihin ominaisuuksiin. Sukunimen kuvaileva funktio riippuu siitä, onko kyseessä semanttisesti läpinäkyvä vai läpinäkymätön nimi. Pääasiassa sukunimet eivät täytä kuvailevaa tehtävää, mutta esimerkiksi *Pohjankonnussa* sukunimien asemasta käytettävät genetiivimuotoiset lisänimet kertovat, mistä henkilö on kotoisin (esim. *Luusuvannon Niir*, joka on kotoisin *Luusuvanto*-nimisestä asumuksesta). Henkilönnimistä lisänimet ovat kaikista eniten henkilöitä kuvailevia. Lisänimet voivat sisältää tietoa henkilön ammatista, asemasta yhteisössä, ulkonäöstä tai luonteesta tai ne voivat olla henkilöä pilkkaavia tai halventavia. Lisänimen luonne riippuu paljon siitä, millaisessa tilanteessa henkilö on nimen saanut.

Syysmaan henkilönnimistä etunimet ja sukunimet eivät ole kuvailevia eikä niillä ole lukijalle ymmärrettävää semanttista sisältöä. Sukunimien voi katsoa tarjoavan henkilöistä lisätietoa siinä mielessä, että ne sitovat henkilön johonkin tiettyyn sukuun tai perheeseen. Tämä ei tosin *Syysmaa*-sarjassa ole kovin merkittävä lisätieto, sillä henkilöiden sukulaisuussuhteet eivät ole sarjassa juurikaan esillä. Sen sijaan sarjassa on jonkin verran kuvailevia lisänimiä ja muita nimityksiä. Varsinkin ylempään luokkaan kuuluvilla miehillä on ammatistaan kertova lisänimi (esim. kirjailija *Banuk Sulkakynä*, säveltäjä *Jaros Nuottimestari*). Toisaalta lisänimiä saavat myös alimpien yhteiskuntaluokkien edustajat (esim. *Silmäpuoli-Senna*, kerjäläisnainen, jolta puuttuu toinen silmä). Metsäolentojen hallitsijoita kutsutaan hallitsemansa paikan *herroiksi* ja *herrattariksi* (esim. *Suon Herratar*, *Louhikon Herra*). Toisinaan henkilöistä käytetään myös nimityksiä, jotka ovat henkilöiden ominaisuuksia kuvailevia ja viittaavat teoksessa tiettyyn henkilöön mutta eivät ole erisnimiä (esim. *maalattu puoskari* parantajasta, joka metsälehmuksen palvojana maalaa kasvonsa liikkuaan temppelein ulkopuolella, *appi* ja *anoppi* aviomiehen vanhemmista).

Lumen ja jään maan henkilönnimistä erityisesti lisänimet ovat kuvailevia, ja ne annetaankin henkilöille myöhemmällä iällä luonteenlaadun tai jonkin tapahtuman seurauksena. Sarjan aikana muutama henkilö saa lisänimiä ja yhden henkilön lisänimi vaihtuu. Kaikkien henkilöiden lisänimiä ei selitetä suoraan tarinassa, tai ne eivät tarinan aikana käy henkilön luonteesta tai toiminnasta ilmi, mutta teosten hakemistoissa on annettu henkilöistä lisätietoa, joka selittää myös heidän lisänimensä. Esimerkiksi *Varg Luupartana* tunnettu hallitsija kantaa parrassaan luita. *Grimarr Sudenheimo* on saanut toisen lisänimensä *Tervainen*, koska haisee aina tervalta, sillä hän hallitsee Tervahaudanmäkeä, jossa tuotetaan tervaa. Hänen varsinaista lisänimeään ei sarjassa selitetä. *Gils Villi* taas on luonteeltaan äkkipikainen. Toisaalta lisänimi voi olla myös vitkäs ja merkitykseltään päinvastainen: esimerkiksi Hallarinteen hallitsija *Dyri Huutaja* on niin

käheä-ääninen, että hänen puheensa tuskin kuuluu. *Godraed Polttaja*, nawyirilainen noidanmettästäjä, taas on saanut lisänimensä oletettavasti siitä, että hän polttaa noidaksi epäilemänsä naiset roviolla. Lisänimeä ei teoksissa suoraan avata, mutta nimen kanssa samassa yhteydessä puhutaan noitien polttamisesta, joten yhteys lienee lukijalle selvä.

Sarjan tarinan aikana muutamakin henkilö saa lisänimen, joka liittyy heidän saavuttamaansa maineeseen tai johonkin heille tapahtuneeseen asiaan. Nonnan ystävä Kara on kiivasluonteinen nuori soturi, joka saa lisänimen *Kiivas*, kun on saanut mainetta soturina. Nonna itse saa nimen *Jäänoita*, kun hänestä kasvaa voimakas noita ja hän saa haltuunsa pakkasen voimat. Sysipään suvun päämies Ingolf saa lisänimen *Sanansyöjä*, kun hän hyökkää kuningatar Freyaa vastaan ja liittoutuu pimeän uskonnon pappien kanssa. Ingolfin liittolaisen *Steinarr Kaljupään* lisänimi vaihtuu *Rampa-Steinarriksi*, kun tämä rampautuu. Steinarr on aiemman lisänimensä mukaisesti kaljupäinen.

Lumen ja jään maan etunimistä harvat ovat suoraan kuvailevia. Kuitenkin esimerkiksi *Kultahapsi*-nimi on funktioltaan deskriptiivinen, sillä nimen kantaja on kultahiuksinen tyttö. Joillekin semanttisesti läpinäkymättömille nimille annetaan teoksissa merkitys. Esimerkiksi Kuiskausten metsän vartijan nimi *Vördur* tarkoittaa Noridiumin vanhalla kielellä 'vartijaa'. Käytännössä monille teoksen etunimistä tai niiden osista löytyy muinaisgermaanista tai -skandinaavista merkitys. Nämä merkitykset eivät kuitenkaan pääasiassa liity teosten perusteella henkilön ominaisuuksiin vaan lienevät pikemminkin nimenantajien, vanhempien, toiveita lapsen ominaisuuksista, jos niille yrittää löytää tulkintaa teosten kontekstissa. Esimerkiksi Noridiumin kuninkaan vaimon veljenpoika on nimeltään *Eirik*, joka on *Erik*-nimen vanha muoto ja tarkoittaa muinaisskandinaavin kielellä 'ikuinen hallitsija'. Nimi koostuu mahdollisesti sanoista *ei* ('aina') -> *en* ('ainoa') ja *rikr* ('hallitsija') -> *rik* ('vauras, mahti') tai *rike* ('valtio'). (Saarikalle & Suomalainen 2007; Modéer 1964: 29, 34; BtN.) Eirik ei kuitenkaan ole lähelläkään valtaistuimelle nousua, vaikka hänellä ja hänen isällään onkin pyrkimykseenä kartuttaa vaikutusvaltaansa, siinä kuitenkin onnistumatta. Samoin Hiitteenvaaran linnoituksen päämiehen pojan nimi *Sigfastr* tarkoittaa 'horjumaton voitto', vaikkei henkilö ole teoksessa erityisen menestynyt sotimisen alalla. Behind the Name -tietokannan mukaan nimi koostuu nimenosista *sig* ('vankka, luja, vakaa; horjumaton') ja *fastr* ('voitto'), mutta muiden lähteiden perusteella tässä tapauksessa merkitykset ovat toisin päin: *sig* -> *seger* ('voitto, menestys') ja *fastr* -> *fast* ('vankka'). (BtN; Modéer 1964: 22, 25.) Nimiin kätkeytyvät merkitykset eivät kuitenkaan vaikuttaisi olevan merkittävässä asemassa teoksen tulkinnan kannalta tai paljastavan merkittävää uutta tietoa henkilöahmoista tai paikoista.

Sukunimiä voidaan pitää siinä määrin kuvailevina tai lisätietoa tarjoavina, että ne kertovat henkilön sukujuurista tai esi-isistä. Tieto henkilön suvusta ja esi-isistä on teoksissa merkittävää,

sillä eri sukujen väliset suhteet ovat sarjassa paljon esillä ja esi-isien aikaiset suhteet vaikuttavat myös henkilöiden nykypäivään. Sukunimet eivät sarjassa kuitenkaan ole nimen semanttisen sisällön puolesta kuvailevia, sillä ne eivät ole teosten keskivertolukijan ymmärtämää kieltä.

Pohjankonnussa henkilönnimistä tuultensaarelaisten nimet ovat tehtävältään kuvailevia. Tämä sopii myös tuultensaarelaisten tapaan antaa lapsille useita nimiä pitkin elämän. Monet ukkosmiesten tosinimet tulevat suoraan reaalimaailman germaanisista ja skandinaavisista nimistä, joiden takaa löytyy erilaisia kuvailevia merkityksiä. Esimerkiksi *Ivar* merkitsee muinaisskandinaaviksi 'soturia, jolla on marjakuusesta tehty jousi. Nimi koostuu ilmeisesti sanoista *yr* ('marjakuusi, jousi') ja *arr* ('soturi'). (Saarikalle & Suomalainen 2007, BtN). *Ivar* on Tuultensaaren paras jousimies ja hänen nimensä ukkosmiesten matkoilla on *Jousimies*. Teoksissa ei täsmennetä sitä, missä vaiheessa ukkosmiesten lapset saavat tosinimensä, joten ei ole mahdollista päätellä, onko *Ivar* saanut nimensä jo pienenä ja sattunut kasvamaan nimensä mukaiseksi vai onko hän saanut nimen siitä syystä, että on osoittautunut lapsena lupaavaksi jousiampujaksi. Kaikki ukkosmiehet eivät kuitenkaan vaikuttaisi olevan nimiensä vertaisia. Esimerkiksi *Jarl* ei ole tuultensaarelaisten keskuudessa johtavassa asemassa, vaikka hänen nimensä tarkoittaakin päällikköä tai ylhäistä miestä. *Jarl* on vanha skandinaavinen nimi. (Saarikalle & Suomalainen 2007, BtN). Monien ukkosmiesten salanimi kuitenkin tulee heidän nimensä reaalimaailman mukaisesta merkityksestä (esim. *Sten Kivenkantaja*, *sten* merkitsee 'kiveä' (Saarikalle & Suomalainen 2007, BtN)).

Mantereella, Sinisten metsien rajaseudulla asuvien vanhaan kansaan kuuluvien salanimet eivät yhtä selvästi liity heidän tosinimiinsä, tai tätä seikkaa ei lukijalle tuoda ilmi, sillä näiden henkilöiden tosinimet eivät ole yhteydessä reaalimaailmaan eikä henkilöiden tarkempia nimeämisperusteita kerrota. Kuitenkin esimerkiksi pohjankontulaisten salanimet liittyvät heidän haltiaeläimiinsä eli siihen eläimeen, jonka hahmon he pystyvät ottamaan. *Troi*, *Karran* ja *Roke* muuttuvat susiksi ja heillä on susiteemaiset nimet (*Sudentahto*, *Sudenlaulu* ja *Sudenhenki*) ja *Keni* haukaksi (*Haukka*, *Haukanhuuto*). Toisaalta noitien sukua olevien *Dain*, *Niirin* ja *Nunon* salanimet eivät vaikuttaisi liittyvän heidän ominaisuuksiinsa (*Vaskinuoli*, *Syysaamu*, *Linnunsilmä*).

Tuultensaarelaisella *Kietillä*, *Troin* kasvattiveljellä, on monta lisänimeä: *Salama*, *Tursonpoika*, *Kotkanvarjo*. Lisänimen *Tursonpoika* hän sai jäätyään henkiin kohtaamisestaan myyttisen merihirviön *turson* kanssa. Tästä kohtaamisesta muistoksi jääneen arven mukaan hän sai myös lisänimen *Salama*, sillä *arpi* on salamanmuotoinen. *Kotkanvarjo*-lisänimen hän taas sai sen eläimen mukaan, joka näyttäytyi ensimmäisen kerran hänen syntymänsä jälkeen. Tuultensaarelaiset kutsuvat näitä nimiä hahmonimiksi ja uskovat, että kyseinen eläin on lapsen haltijahahmo. Tulkitsen, että tällä uskomuksella on yhteys kykyyn muuttua eläimeksi, vaikka kyky vaikuttaisi olevan *Pohjankonnun* maailmassa harvinainen.

Pohjankonnun sukunimen kaltaiset lisänimet voidaan tulkita tehtävältään kuvaileviksi. Kuten jo luvussa 3.2 tulee esille, *Pohjankonnussa* on sukunimen kaltaisia lisänimiä (esim. *Luusuvannon Niir*), jotka kertovat nimenkantajan kotipaikan tai synnyinpaikan ja jotka voivat vaihtua kotipaikan tai sen mukaan, minkä paikan nimenkantaja kokee itselleen merkityksellisimmäksi. Nimi siis kertoo paitsi kantajan kotipaikan myös sen, minkä paikan tämä kokee henkiseksi kodikseen.

4.3 Yhteenveto

Lyhyesti voidaan todeta, että nimien deskriptiivinen funktio ei ole aineistossani sidottu tietynlaisiin nimiin, vaan vaikuttaisi pikemminkin siltä, että nimillä on deskriptiivinen funktio sen mukaan, mikä on sopivaa teoksen maailman ja tulkinnan kannalta. Deskriptiivisen funktion saaviin nimiin voi yhdistyä myös nimien narratiivinen funktio. Sellaiset deskriptiiviset nimet, joilla on olennaista lisäarvoa teoksen tulkinnan kannalta, saavat myös narratiivisen funktion. Tällöin nimi antaa lukijalle vihjeitä tarinan juonesta tai juonen motiiveista ja lukijan on mahdollista arvata tarinan kulkua ennalta, mikäli hän kiinnittää huomiota saamiinsa vihjeisiin.

Deskriptiivinen funktio ei rajoitu pelkästään semanttisesti läpinäkyviin nimiin, vaan myös semanttisesti läpinäkymättömät nimet saattavat sisältää merkityksiä lukijalle vierailta (reaalimaailman) (muinais)kielillä. Tämä ei ole fantasiakirjallisuudessa harvinaista. Joissain fantasiakirjoissa osalle semanttisesti läpinäkymättömistä nimistä annetaan semanttinen merkitys jollain teoksen kuvitellulla kielellä samaan tapaan kuin reaalimaailmassa kulttuurista toiseen siirtyneillä nimillä on yleensä konkreettinen merkitys lähtökulttuurissaan. Tällöin teokseen muodostuu ajatus siitä, että kaikilla nimillä on jokin konkreettinen merkitys, vaikkei lukija ”kielitaidottomana” sitä kykenekään tavoittamaan. Kirjailija voi myös käyttää jotain reaalimaailman kieltä pohjana omalle kielelleen. Tällöin nimien merkitys on mahdollista löytää, mutta tämä vaatii lukijalta hie-man vaivannäköä eikä ole todennäköistä, että lukija automaattisesti tuntisi nimien merkityksen.

5 Fiktionaalistava funktio

Fantasiakirjallisuudessa lähes kaikki nimistö vaikuttaisi olevan funktioltaan fiktionaalistavaa eli nimi kertoo lukijalle, että nimenkantaja on fiktiivinen. Vaikka kaikki kaunokirjallisuuden paikat ja henkilöt voidaan tulkita fiktiivisiksi, kaikki nimet eivät automaattisesti sido hahmoja ja paikkoja kuvitteelliseen maailmaan. Esimerkiksi realistisessa kirjallisuudessa teoksessa esiintyvät nimet eivät todennäköisesti ole se yksityiskohta, joka tekee teoksen maailmasta fiktiivisen. Fantasiakirjallisuudessa nimistön tarkoitus on usein vahvistaa tarinan miljöötä ja päästää lukija sisälle fantasiamaailmaan.

Bertills on havainnut, että fantasiakirjallisuudessa nimet ovat useammin keksittyjä tai mielikuvituksellisia, kun taas realistisessa kirjallisuudessa tavataan käyttää reaalimaailman nimistöä, vaikka myös piirteiden sekoittumista genrejen välillä tapahtuu (2003: 41). Fantasianimet rakentavat osaltaan vieraan maailman tuntua, mutta toisaalta voivat johdattaa lukijan ajatukset johonkin meidän maailmastamme tuttuun kulttuuriin, vaikkei tämä kulttuuri sellaisenaan tarinassa esiintyisikään.

Aineistoni koostuu lähinnä keinotekoisista nimistä ja teosten ulkopuolelle viittaavista nimistä. *Lumen ja jään maan*, *Pohjankonnun* ja *Syysmaan* nimistöt poikkeavat huomattavasti reaalimaailman nimistöstä, ja keskiverron lukijan pitäisi jo nimistöstä pystyä huomaamaan, etteivät tarinoiden tapahtumat sijoitu meidän maailmaamme. Kaikissa näissä sarjoissa on kuitenkin myös nimiä, jotka löytyvät reaalimaailmasta, ja toisaalta varsinkin *Lumen ja jään maassa* ja *Pohjankonnussa* nimistöllä viitataan myös reaalimaailman pohjoisiin kansoihin, vaikka teokset eivät sijoitukaan meidän maailmaamme. *Lumen ja jään maa* yhdistetäänkin sarjan ensimmäisen kirjan takakansitekstissä skandinaaviseen mytologiaan ja *Pohjankonnun* miljööseen viitataan teosten takakansissa muinaissuomalaisena maisemana.

Nimen fiktionaalistava funktio ei välttämättä liity nimen mahdollisiin semanttisiin merkityksiin tai nimen semanttiseen läpinäkymättömyyteen, vaan se on pikemminkin sidoksissa siihen, mikä on nimen ja reaalimaailman suhde ja miten nimi toimii kuvitteellisen maailman sisällä osana teoksen nimistöä. Analysoin tässä luvussa tarkemmin sitä, mikä tekee semanttisesti läpinäkyvistä ja semanttisesti läpinäkymättömistä nimistä fiktionaalistavia. Tarkastelen myös sitä, miten fiktiivisessä maailmassa esiintyvät todellisen maailman nimet toteuttavat fiktionaalistavaa funktiota.

5.1 Keinotekoiset nimet ja fiktiivisyys

Syysmaan nimistö poikkeaa muiden aineistoni sarjojen nimistöstä siinä, että *Syysmaan* nimet ovat pääasiassa keinotekoisia nimiä, kun taas *Lumen ja jään maan* ja *Pohjankonnun* nimet ovat teoksen ulkopuolelle viittaavia nimiä. Esimerkiksi sellaiset *Syysmaan* paikannimet kuin *Ymmor*, *Satosales* ja *Veremol* tai henkilönnimet *Falol* ja *Merkinos* eivät yhdistyne lukijan mielessä mihinkään todelliseen tarkoitteeseen tai kontekstiin, esimerkiksi tiettyyn maahan tai aikakauteen.

Sarjan semanttisesti läpinäkymättömät nimet ovat muodoltaan sellaisia, etteivät ne sisällä lukijalle tuttuja lekseemejä tai helposti tunnistettavia vaikutteita todellisissa kulttuureissa esiintyvistä nimistä. Niistä ei myöskään voida päätellä nimen alkuperäistä sisältöä. Reaalimaailmassa semanttisesti läpinäkymättömältä vaikuttavien nimien taustalla oletetaan usein olevan jokin alkuperäinen merkitys, joka on hämärtyneet kielen kehittyessä (Ainiala ym 2008: 16). Monien reaalimaailman etunimien takaa löytyy kantamuoto, joka on nimen alkukielessä ollut semanttisesti läpinäkyvä ja sisältänyt semanttisen merkityksen. Suurin osa etunimistä on kuitenkin kadottanut semanttisen läpinäkyvyytensä siirtyessään kielestä toiseen vuosisatojen mittaan ja useiden nimien merkitys on vuosien saatossa kadonnut kokonaan. Fiktiivisillä nimillä ei tällaista merkitystä välttämättä ole, jollei kirjailija teoksessa tai muussa yhteydessä sitä lukijalle kerro. *Syysmaa*-sarjassa sekä henkilönnimissä että paikannimissä on nimiä, jotka ovat semanttisesti läpinäkymättömiä. Sarjassa ei erikseen käsitellä sitä, tarkoittavatko semanttisesti läpinäkymättömät nimet sarjan eri kielillä jotain.

Semanttisesti läpinäkyvistä nimistä lukija pystyy oletettavasti ennakkokäsityksensä perusteella sanomaan, voisivatko ne olla reaalimaailmassa esiintyviä nimiä, vaikka nimet eivät olisi tälle aiemmin tuttuja. Vastaavasti se, tunnistaako lukija semanttisesti läpinäkymättömän nimen kuulumisen reaalimaailman nimistöön, riippuu lukijan kulttuurisesta kompetenssista eli siitä, onko nimi esiintynyt sellaisessa yhteydessä, jonka lukija todennäköisesti tietää. Muutamat *Syysmaa*-sarjan semanttisesti läpinäkymättömistä nimistä esiintyvät reaalimaailmassa jossain todellisessa kielessä, eivätkä ne täten ole yksiselitteisesti fiktiivisiä ja keinotekoisia nimiä. *Syysmaa*-sarjan etunimistä 25¹¹ löytyy Väestörekisterikeskuksen Nimipalvelusta (NP). Useimmista löytyy alle 100 osumaa, muutamista vajaa tuhat. Ne eivät ole kovin yleisiä nimiä¹², joten on mahdollista, ettei keskivertolukija tunnista nimiä entuudestaan. Tällaisia nimiä ovat esimerkiksi *Mea*, joka tulee latinan kielen sanasta 'minun' ja joka on yleistynyt erityisesti 2000-luvulla, ja *Unna*,

¹¹ Yhteensä sarjassa on 117 etunimeä.

¹² Suosituimmissa nimissä osumia on satoja tuhansia ja melko yleisissäkin kymmeniä tuhansia; esimerkiksi *Emilia* saa vajaan 80 000 osumaa, *Harri* n. 26 000 osumaa (14.3.2018, esimerkit valittu sattumanvaraisesti).

jonka alkuperästä ei ole varmuutta¹³ ja joka myös on yleistynyt 2000-luvulla (Saarikalle & Suomalainen 2007). Toisaalta *Syysmaan* nimistöstä löytyvät myös etunimet *Zara*, jota käyttää esimerkiksi reaali maailmassa nyttemmin tunnettu vaateketju, joka sarjan alkaessa oli tosin vasta saapunut Suomeen, ja *Kiara*, joka on Disneyn *Leijonakuningas*-sarjasta tutun leijonaprinsessan nimi. Näiden nimien kohdalla on vaikeaa tulkita, onko kyse sattumasta vai onko nimenannolla ollut kirjailijalle jokin muu merkitys. Nimien yhdistyminen reaali maailmaan ja tämän vaikutus nimien tulkintaan riippuu myös paljon lukijan kulttuurisesta kompetenssista, esimerkiksi siitä, miten hyvin lukija tuntee suomalaista nimistöä. Pienimaa on huomannut omassa aineistossaan, että realistiset mutta harvinaiset nimet voivat lukijasta kuulostaa keinotekoisilta (2013: 29) ja tukevat näin teoksen fiktiivisyyttä. Jos nimien välillä ei ole muuten selkeää viittaussuhdetta eikä fiktiivistä nimeä voida teoksen kontekstissa sitoa reaali maailmassa esiintyvään nimeen, voidaan yhteneväisyyttä pitää mielestäni sattumana enemmän kuin tarkoituksellisena eikä tällöin ole kyse teoksen ulkopuolelle viittaavasta nimestä.

Rajankäynti reaali maailman nimien ja fantasianimien välillä on monessa mielessä haastavaa. Varsinkin viime aikojen uniikinimien ja harvinaisten nimien suosion myötä Suomessa annetaan paljon sellaisia nimiä, jotka eivät ole yleisesti tunnettuja. Vanhemmat haluavat lastensa erottuvan toisista lapsista ja pyrkivät antamaan lapsilleen mahdollisimman yksilöllisiä nimiä. (Saarelma-Paukkala 2012: 59–60.) Uusien nimien ohella myös vanhat harvinaiset nimet voivat erottua nykynimistöä ”uniikkeina”. Ei ole mahdotonta, että kirjailija keksisi fiktiiviselle hahmolleen saman nimen kuin vanhemmat lapselleen, jos kyse ei ole kovin monimutkaisesta tai selvästi suomen kielen nimeämiskäytännöistä poikkeavasta nimestä. Tällöin fantasianimi esiintyy myös reaali maailmassa, vaikka kahden nimen välillä ei ole alun perin yhteyttä.

5.2 Semanttisesti läpinäkyvät nimet ja immersio

Semanttisesti läpinäkyvän nimen fiktionaalistava funktio riippuu nimen merkityksestä ja nimen suhteesta reaali maailman nimistöön. Nämä vaikuttavat siihen, vahvistaako nimi teoksessa fiktion tuntua ja lukijan samastumista teoksen maailmaan vai rikkooko nimi teoksen maailman yhtenäisyyttä ja lukijan immersiota eli teokseen uppoutumista. Teoksen maailma on ehyt, jos yksityiskohdat, muun muassa nimet, tuntuvat lukijasta autenttisilta ja sopivat kokonaisuuteen.

¹³ Nimi saattaa pohjautua pohjoismaiseen nimeen *Unn*, jonka merkitys on ’rakastaa’, olla *Unno*-nimen naispuolinen vastine tai pohjautua saamenkielen sanaan *unna* ’pieni, pikkuinen’ (Saarikalle & Suomalainen 2007).

Syysmaan semanttisesti läpinäkyvät nimet eivät pääsääntöisesti ole henkilönnimiä. Suurin ryhmä ovat paikannimet, mutta myös kaupallisissa nimissä, eläintennimissä ja jumalten nimissä on semanttisesti läpinäkyviä nimiä. Reaalimaailmassa semanttisesti läpinäkyviä nimiä ovat monet paikannimet ja henkilönnimistä varsinkin sukunimet ja muut lisänimet. Myös kaupallisista nimistä ja eläintennimistä löytyy paljon semanttisesti läpinäkyviä nimiä. (Ks. esim. Sjöblom 2006: 56.)¹⁴ *Syysmaan* semanttisesti läpinäkyvät paikannimet toteuttavat muodoltaan pitkälti suomenkielisten paikannimien rakennesysteemiä mutta eivät semanttisen sisältönsä puolesta muistuta reaalimaailman virallisia paikannimiä. Saman havainnon tekee myös Pienimaa omasta aineistostaan (2013: 30).

Omassa aineistossani esimerkiksi hyvin yksinkertaiset paikannimet *Peltokylä* ja *Rinnekylä* eivät välttämättä tunnu lukijasta riittävän yksilöiviltä ollakseen reaalimaailman virallisia paikannimiä.¹⁵ Toisaalta kielentutkimuksen ammattilainen hahmottaa nämä nimet eri tavalla ja tunnistaa ne reaalimaailmassa mahdollisiksi nimiksi. Kävin ohjaajani kanssa pitkän keskustelun näistä kahdesta nimestä. Oma intuitioni sanoi, että nämä eivät olisi hyviä todellisen maailman nimiä. Ohjaajani oli tästä kuitenkin eri mieltä. Pidän kuitenkin todennäköisenä, että teosten kohdeyleisöllä ei ole yhtä laajaa tietoa todellisen maailman nimistä. Nämä nimet eivät myöskään ole erityisen prototyyppisiä nimiä. *Nimistöntutkimuksen perusteissa* (Ainiala ym. 2008: 30) pidetään todennäköisenä, että semanttisesti läpinäkyvä nimi (esim. *Oulu* tai *Oula*) olisivat prototyyppiempiä nimiä kuin semanttisesti läpinäkyvät nimet (esim. *Lahdenperä* tai *Vilja*).

Fantasiamaailman sisällä ja ainakin kaunokirjallisen teoksen kontekstissa *Peltokylä* ja *Rinnekylä* ovat yksilöiviä ja ainutkertaisia. Mentula (2006: 70) tekee saman huomion Keskimään paikannimistä *Laakso* ja *Kukkula*. Tällaiset nimet voitaisiin tulkita luokitteleviksi, appellatiivisiksi, koska ne ovat semanttisesti läpinäkyviä eivätkä ne sisällä sellaista määriteosaa, joka erottaisi ne muista pellon lähellä tai rinteessä sijaitsevista kylistä, laaksoista tai kukkuloista. Toisissa konteksteissa ne voivat olla hyvinkin toimivia ja yksilöiviä nimiä. Itse yhdistän tällaiset merkitykseltään yksinkertaiset nimet sellaisiin aikoihin, kun ihmiset eivät ole vielä liikkuneet kovin kauas kotiseudultaan, tai paikkoihin, joista puhutaan pienen yhteisön sisällä. Tällöin *Rinnekylä* tai *Peltokylä* ovat riittäviä yksilöimään tiettyä kylää maantieteellisesti pienen alueen sisällä. Suuremmissa yhteisöissä tällaiset nimet eivät välttämättä ole riittävän yksilöiviä ja yksiviitteisiä. (ks. esim. Ainiala 1997: 22.)

¹⁴ Nimistöntutkimuksessa piirissä on käyty paljon keskustelua siitä, voiko nimi kantaa merkitystä. Lähden tässä tutkimuksessa siitä oletuksesta, että nimeen voi liittyä semanttinen merkitys, joka vaikuttaa nimen tulkintaan. (ks. esim. Sjöblom 2006: 55–59.)

¹⁵ *Peltokylä*-nimisiä paikkoja on Suomessa ainakin kolme, *Rinnekylä*-nimisiä paikkoja ei haussa löydy yhtään (MML paikannimikartta, luettu 14.3.2018).

Näiden nimien autenttisuus jää lopulta kuitenkin lukijan tulkinnan varaan. En itse ensimmäisellä lukukerralla kiinnittänyt nimiin erityistä huomiota, koska paikat eivät olleet teoksissa erityisen keskeisiä, mutta ne kiinnittivät huomioni analysoidessani aineistoani kokonaisuutena. Ne poikkeavat prototyypisyydessä muista sarjassa esiintyvistä syysmaalaisista kylänimistä (*Ahvenpoukama, Punatertun kylä*) ja kaupunkiennimistä (mm. *Alimankas, Veremol, Ymmor*)¹⁶. Vastaavanlaiset paikannimet *Järvikartano* ja *Peltokartano* sen sijaan tuntuvat luontevammilta, koska nämä paikat sijaitsevat Yölaaksossa, joka on pieni alue, jonka sisällä ei ole tarvetta tämän tarkemmalle yksilöinnille. Tällöin nimet lukija todennäköisesti tunnistaa fiktiivisiksi, mutta ne sopivat ympäröivään fiktiiviseen maailmaan.

Kaikilla perinnäisillä paikannimillä on tai on ollut yksilöivä merkitys (ks. esim. Ainiala 1997: 18). Yksilöivä merkitys tarkoittaa nimen appellatiivista, etymologista merkitystä (Ainiala 1997: 19; Kiviniemi 1990: 116). Monet vanhat kansanomaiset paikannimet ovat myöhemmin kadottaneet yksilöivän merkityksensä. Aineistossani esiintyvä vuoriston nimi *Elävät vuoret* ei ole kovin prototyyppinen vuoriston nimi, sillä monien vanhojen vuoristojen nimien merkitys on hämärtynyt. Jonkin verran merkitykseltään läpinäkyviä vuoristoja reaali maailmassa kuitenkin on: esimerkiksi *Huippuvuoret* tai *Kalliovuoret*. Nimen määriteosa *elävät* tekee nimestä todennäköisesti lukijan silmissä fiktiivisen, sillä vuoret eivät ole elollisia olentoja ja niiden elollistaminen yhdistää nimen maagiseen fantasiamaailmaan. Samoin nimen monikollisuus tekee nimestä harvinaisen. Kiviniemen (1990) *Perustietoa paikannimistä* -teoksen perusteella paikannimien määrinosat ovat suomen kielessä tyypillisemmin yksikön nominatiivissa kuin jossain muussa sijamuodossa. Tämä käy ilmi, kun tarkastelee Kiviniemen yleisimpien paikannimien listoja. Tästä voitaneen jossain määrin päätellä, millaisia prototyypiset paikannimet ovat. Nimi *Elävät vuoret* on siis reaali maailmassa mahdollinen, vaikkei kovin todennäköinen vuoriston nimi, mikäli maailmassa olisi vielä vuoristoja nimettävänä.

Syysmaan paikannimistä *Harakkajärvi* muistuttaa todellisen maailman (suomalaista) paikannimistöä eli se on realistinen mutta epäautenttinen nimi.¹⁷ Vastaavanlaiset luontoon tai eläinkuntaan liittyvät määriteosat, syntaktis-semanticen luokittelumallin mukaan paikan erityispiirrettä ilmaisevat nimenosat ovat suomalaisessa paikannimistössä tyypillisiä (Kiviniemi 1990: 131). Esimerkiksi sellaiset *Harakkajärveä* muodoltaan vastaavat luontoon ja eläinkuntaan liittyvät järvien nimet kuin *Kotkajärvi, Haukkajärvi, Lintujärvi, Haapajärvi, Ahvenjärvi* ja *Siikajärvi* esiintyvät useamman kerran suomalaisessa paikannimistössä. Myös kylännimi *Ahvenpoukama*

¹⁶ Kaikki syysmaalaiset kaupunkien nimet ovat semanttisesti läpinäkymättömiä.

¹⁷ Suomessa on Maanmittauslaitoksen paikannimien karttapalvelun mukaan vain yksi *Harakkajärvi*, joka on verrattain pieni järvi Oriveden lähellä (MML paikannimikartta, luettu 14.3.2018).

on realistinen mutta epäautenttinen nimi. *Ahvenpoukama*-nimiä ei suomalaisesta paikannimistöstä löydy, mutta vesistön osan nimenä se lienee mahdollinen.¹⁸ Vastaavanlaisia asutusnimiä suomalaisesta paikannimistöstä löytyy, esimerkiksi nimet *Saarijärvi* ja *Siikajärvi* ovat reaali maailmassa olemassa olevia paikannimiä.

Mikään *Lumen ja jään maassa* paikannimistä ei suoraan esiinny meidän maailmassamme, mutta varsinkin pohjoisen Noridiumin valtakunnan paikannimet ovat muodoltaan suomalaisten paikannimien kaltaisia (esim. *Hallavirta*, *Hiidenkymi*, *Hukkaranta*). Niiden semanttinen sisältö poikkeaa kuitenkin suomalaisesta nimistöstä. Nimien semanttinen sisältö aiheuttaa nimien fiktionaalistavan funktion. Noridiumin paikannimistölle ovat tyypillisiä *louhi-*, *hukka-* ja *hiitten-* alkuiset paikannimet (esim. *Hukkaranta*, *Louhivirta*, *Hiittenniemi*), jotka liittävät nimistön fiktiiviseen maailmaan viittaamalla tälle ominaisiin olentoihin. Samoin nimien perusosina on vanhahuvia sanoja, kuten *kymi* ja *kero*, jotka myös vahvistavat fiktion tuntua. Vaikka kaikki nämä nimenosat ovat reaali maailmassa mahdollisia, ne eivät kuitenkaan ole reaali maailman nimistössä samalla tavalla keskeisessä asemassa kuin noridinimissä. Muiden maiden paikannimistö on teoksessa pääasiassa semanttisesti läpinäkymätöntä ja reaali maailmasta irrallista.

Semanttisesti läpinäkyvät nimet ovat selvästi sisällöltään fiktiivisiä (esim. *Louhisaaret*, *Peikonsydämensola*, *Sysiäiset*¹⁹) ja jotkut taas siinä määrin runollisia, etteivät ne vaikuta reaali maailman nimiltä (esim. *Surujen kärki*, *Itkevä laakso*, *Synkhalli*). Assosiaatio runouteen voi tulla ensinnäkin nimien semanttisesta sisällöstä. Sanoilla tai sanayhdistelmillä voi olla symbolinen merkitys tai ne yhdistyvät myös muuhun kuin välittömään tarkoitteeseensa. Esimerkiksi nimessä *Taivaskallionkylä* sanayhdistelmä *taivaskallio* on symbolinen, sillä konkreettinen taivaalla oleva kallio ei ole mahdollinen. Aiemmin analysoitu *Peltokylä* taas voi viitata konkreettisesti peltojen keskellä olevaan kylään.

Toisekseen nimien runollisuus voi perustua siihen, että tietyt nimet saavat mielle yhtymän runoudessa käytettävään kieleen. Esimerkiksi nimet *Surujen kärki* ja *Itkevä laakso* sisältävät runoudessa yleisen personifikaation, jossa elottomaan paikkaan liitetään elollisen olennon kokema tunne. Nimissä *Luutunlaulu* ja *Metsänkaiku* nimissä yhdistyvät paikka ja aistihavainto, lisäksi luuttu on vanha soitin, johon ei nykykielessä juuri viitata. Nimiin *Synkhalli* ja *Yölaakso* puolestaan liittyy vahva tunnelmallisuus ja mielikuva synkästä tai öisestä paikasta. Nimen *Synkhalli* määriteosassa *synk* on myös lyhentymä, joita käytetään runouden kielessä tyylikeinona ja kei-

¹⁸ (MML paikannimikartta, luettu 14.3.2018).

¹⁹ Sysiäinen on sarjan maailmassa noitien ja velhojen kumppanina elämä hahmonmuuttaja, joka liitetään pimeisiin voimiin.

nona saada säkeeseen tietty määrä tavuja. Runouden kielen voivat siis tuoda mieleen tietyt sanat ja muodot. Näitä ovat esimerkiksi monet yöhön, luontoon, musiikkiin ja aistihavaintoihin liittyvät sanat, yleiskielessä harvinaiset sanat ja lyhentyneet sanat.

Vaikka semanttiselta sisällöltään fiktiiviset nimet ovat paikannimistössä selvä enemmistö, mukaan mahtuu myös reaali maailmaan sopivia paikannimiä, esimerkiksi *Suistola* ja *Suvisaari*. Nämä nimet kuitenkin sopivat muuhun nimi ympäristöön, joten ne eivät varsinaisesti riko muiden nimien luomaa fiktiivisyyden tuntua. Muista sarjoista poiketen *Pohjankonnun* paikannimistö on lähes kokonaan semanttisesti läpinäkyvää. Nimien *Vornajoki* ja *Vornanmutka* määräiteosalla *vorna* ei ole sanakirjamerkitystä, mutta nimi on peräisin muinaissuomalaisesta mytologiasta²⁰ ja esiintyy myös suomalaisessa paikannimistössä²¹. Paikannimistön fiktionaalistava funktio toteutuu siis nimien semanttisen sisällön, ei niinkään vieraan muodon tai ”kielen” kautta.

Tuultensaarelaisia paikannimiä on aineistossani kolme: *Nuolisaari*, *Paimensaaret*, *Tuultensaari*. *Tuultensaari* ei muotonsa puolesta ole prototyypin suomalainen paikannimi, vaan muoto ’Tuulisaari’ olisi tyypillisempi (vrt. Kiviniemi 1990). Genetiivimuotoinen, monikollinen määräiteosa ’tuulten’ tuo nimeen fiktiivisyyttä. Muut kaksi paikannimeä esiintyvät suomalaisessa paikannimistössä²² (MML 8.4.2015).

Realistisen oloiset nimet eivät varsinaisesti palvele nimistön fiktionaalistavaa funktiota, mutta eivät toisaalta myöskään vähennä muiden nimien fiktionaalistavaa funktiota. Tarinan immersio voi rikkoutua, jos tarinassa on paljon sellaista, mikä rikkoo lukijan samastumisen maailmaan, tarinaan tai henkilöihin. Tämä ei välttämättä ”riko” nimen fiktionaalistavaa funktiota, mutta aiheuttaa mielestäni mahdollisuuden siihen, että muussa kontekstissa fiktiiviseltä kuulostavat nimet tuntuvatkin tässä kontekstissa vain epäaidoilta. Realistisilla tai muuten reaali maailman nimistöä jäljittelevillä nimillä on kuitenkin tärkeä rooli, sillä ne auttavat lukijaa samastumaan teokseen.

5.3 Fiktiivisyys ja suhde reaali maailmaan

Jään ja tuulen maassa nimet tukevat pohjoiseen sijoittuvan tarinan miljöötä ja ovat muodoltaan ja sisällöltään skandinaavisten nimien oloisia. Osa henkilönnimistä, kuten *Astrid* ja *Gunhilde*, esiintyy samassa muodossa myös reaali maailmassa. Toisaalta osa nimistä ei yhdisty lainkaan reaali maailmaan (esim. paikannimet *Nawyr* ja *Wyrdei* sekä henkilönnimet *Cunradus* ja *Deneblain*).

²⁰ Vorna oli tarinoiden mukaan sotaisa mies ilmeisesti Karjalan alueelta. Hän soti Pohjanmaalla ja sai lopulta surmansa väijytyksessä, jossa nuori poika ampui häntä kantapäähän. (SKVR 14.3.2018) Tarina muistuttaa kreikkalaista tarua Akhilleuksesta.

²¹ Kylä Siikalatvalla ja Lieksassa, talo Kuopiossa (MML 14.3.2018).

²² Paimensaaret yksiköllisessä muodossa ’Paimensaari’.

Henkilönnimistä noridien nimet muistuttavat reaalimaailman skandinaavisia nimiä, ja iso osa nimistä esiintyy reaalimaailman nimistössä (esim. *Botolf, Arnora, Mikkel*). Osa nimistä ei kuitenkaan ole tunnistettavissa todellisen maailman nimiksi (esim. *Kada* tai *Asrodr*). Ne ovat kuitenkin kirjoitusasultaan hyvin lähellä autenttisia skandinaavisia nimiä, joten sanoisin niiden vaikuttavan keskiverrosta lukijasta skandinaavisen oloisilta. Esimerkiksi nimen *Alberada* alkuosa *albe* löytyy Lindin (1905–1915) *Norsk-Isländska Dopnamn* teoksesta, mutta loppuosa *rada* ei. Samoin nimen *Ogmund* loppuosa *mund* esiintyy todellisen maailman nimissä *Edmund* ja *Godmund*, vaikka juuri *Ogmund*-nimi ei löydy käyttämistäni hakuteoksista. Juuri tämä tutunoloisuus yhdistettynä siihen, ettei nimi ole ennestään tuttu, luo lukijalle kuvan siitä, että kyseessä on fiktiivinen, meidän maailmaamme jäljittelevä maailma.²³ Tätä vahvistaa se, että muiden kansojen nimet eivät myöskään ole lukijalle tuttuja, mutta ovat toisaalta selvästi erilaisia kuin tutunoloiset nimet. *Lumen ja jään maan* muiden kansojen henkilönnimet eivät yhtä selvästi jäljittele minkään tietyn reaalimaailman kansan nimistöä. Nimistö ei kuitenkaan täysin ole lukijalle outoa, esimerkiksi eteläisen Nawyrin, Noridiumin vihollisen, henkilönnimet ovat osin täysin reaalimaailmasta irrallisia (esim. *Earnan, Eormanric*), mutta jotkin nimet ovat skandinaavisia (esim. *Gunhilde, Hilda*) tai germaanisista (esim. *Berenshard, Gerhard*), skandinaavisen oloisia (esim. *Thuric, Sleggja*) tai muuten reaalimaailmasta tuttuja (esim. *Myrna, Martha*).

Sarjan henkilönnimistä monet ovat suoraan muinaisgermaanisista tai -skandinaavisista tai koostuvat nimenosista, jotka esiintyvät muinaisgermaanisissa ja -skandinaavisissa nimissä. Esimerkiksi nimet *Gunvor, Havard* ja *Radulf* löytyvät niin *Norsk-Isländska Dopnamn* -teoksesta (Lind 1905–1915) kuin *Behind the Name* -tietokannasta (BtN). Suurin osa näistä nimistä ja nimenosista ei kuitenkaan ole sellaisia, että lukija tunnistaisi ne suoraan autenttisiksi nimiksi. Myös niiden ajallinen etäisyys nykypäivään tekee niistä fiktiivisemmän oloisia kuin esimerkiksi yleisistä nykyruotsalaisista nimistä (esim. *Maria, Sofia, Mikael, Fredrik*). Pidän kuitenkin todennäköisenä, että useimmat lukijat huomaavat nimissä yhtäläisyyksiä germaaniseen ja skandinaaviseen nimistöön ja osaavat yhdistää teoksen fiktiiviset valtiot todellisen maailman kulttuureihin.

Pohjankonnussa osa henkilönnimistä on pääasiassa keinotekoisia ja osa realistisia tai realistisen oloisia. Lähes kaikki niin sanottuun vanhaan kansaan kuuluvien henkilöiden tosinimet (esim. *Dai, Akmela*) ovat reaalimaailmalle vieraita, semanttisesti läpinäkymättömiä nimiä. Kuitenkin esimerkiksi nimi *Ailegais*²⁴ kuuluu saamelaiseen nimistöön. Tosinimien sijaan käytettävät nimet ovat semanttisesti läpinäkyviä (esim. *Tähtisilmä, Vaskinuoli*), mutta ne eivät ole reaali-

²³ Tämä piirre liittyy myös nimistön lokalisoivaan funktioon, jota käsittelem tarkemmin luvussa 4.2.

²⁴ Muodossa *Áiligas* (SENC: *Áiligas*).

maailmassa kutsumaniminä käytettäviä lisänimiä. Esimerkiksi *Tähtisilmä* voisi olla rakkaasta ihmisestä käytettävä hellittelynimi, mutta tämä henkilö tuskin esittelisi itseään *Tähtisilmäksi*. Näitä nimiä kutsutaan teoksissa salanimiksi. Vanhaa kansaa edustavat teoksessa päähenkilöiden ohella noitien jälkeläiset ja mustarintalaiset. Teosten perusteella ei selviä, liittyvätkö kuvailevatko salanimet kantajaansa tai millä perusteella nimenkantaja saa salanimen.

Sinisten metsien rajaseuduiksi kutsutulla alueella asuvien tavallisten ihmisten nimet ovat samoja tai samantapaisia kuin suomalaiset nimet (esim. *Liili, Asko, Leino*), joskaan kaikki nimet eivät esiinny suomalaisessa nimistössä tai ovat harvinaisia (esim. *Kemmo, Kiela, Jouhki*)²⁵. Nämä nimet ovat rakenteeltaan samanlaisia kuin vanhat suomalaiset kansanomaiset nimet: lyhyitä, yleensä kaksitavuisia ja niissä käytetään vain sellaisia äänneitä ja äänneyhdistelmiä, jotka esiinnyvät suomen kielessä (vrt. Kiviniemi 2006: 253–254). Sarjassa ei kuitenkaan esiinny juurikaan yleisiä suomalaisia nimiä, joten tutunoloisten nimien tarkoituksena on toisaalta vahvistaa teoksen fiktiivistä maailmaa, mutta samalla auttaa lukijaa samastumaan tarinaan ja luomaan yhteyksiä fiktiivisen tarinan ja muinaisen suomalaisen kulttuurin ja mytologian välille.

Pohjankontu-sarjan Tuultensaaren ukkosmiesten henkilönnimissä on paljon realistisia ja realististen nimien kaltaisia nimiä. Ukkosmiehet ovat kansana reaali maailman viikinkejä vastavia merenkävijöitä, pelottomia satureita, jotka käyvät kauppaa ja ryöstelevät rannikkokylä. Tuultensaarelaisten tosinimet ovat pääsääntöisesti skandinaavisia nimiä tai niiden mukaelmia ja useimmat esiinnyvät *Svenska namnboken* -teoksessa (Malmsten 1996): esim. *Stein, Holger, Ivar, Jarl, Kettil*. Tuultensaarelainen nimistö vahvistaa sarjan muiden nimien fiktiivisyyttä ja luo lukijalle assosiaation reaali maailman viikinkeihin, jolloin tuultensaarelaisten elämäntapaa ja uskomuksia ei lukijalle tarvitse perin pohjin avata.

Reaali maailmaan viittaavat nimet tukevat aineistossani teoksen fiktiivisyyttä, sillä ne viittaavat enemmän menneeseen kuin nykyaikaan. Meillä on aina rajallisesti tietoa menneisyydestä ja menneisyyteen liitetään paljon tarinoita ja myyttejä. Tämä assosiaatio auttaa käsittelemään näitä nimiä enemmän osana fiktiivistä kuin todellista maailmaa. Vaikka todellisessa maailmassa on todistettavasti ollut viikinkejä, keskivertolukijan kosketus viikinkeihin on tarinoiden, myyttien ja vanhojen museoesineiden kautta.

²⁵ *Kiela* ja *Jouhki* löytyvät Nimipalvelusta, mutta molempia on merkitty viimeisen kymmenen vuoden aikana vain muutama (Nimipalvelu ei kerro tarkkaa lukumäärää, jos esiintymiä on alle 5), *Kemmo* ei esiinny Nimipalvelussa lainkaan. *Jouhki* on myös käytössä sukunimenä (NP 14.3.2018).

5.4 Yhteenveto

Nimien fiktionaalistava funktio näkyy niin semanttisesti läpinäkyvässä nimissä kuin niissä nimissä, joiden merkityssisältö selitetään teoksessa. Kolme tarkastelemaani sarjaa poikkeavat jonkin verran toistaan sen suhteen, millaiset nimet ja millä tavoin toteuttavat fiktionaalistavaa funktiota. *Syysmaan* nimistä lähes kaikki toteuttivat fiktionaalistavaa funktiota, sillä nimissä on vain vähän aineksia, jotka olisivat lukijalle tuttuja. Nimet eivät myöskään pääsääntöisesti ole semanttiselta sisällöltään reaalimaailmaan sopivia.

Lumen ja jään maan nimistön fiktionaalistava funktio on muita sarjoja monimutkaisempi kysymys. Toisaalta sarjassa on paljon nimiä, jotka eivät automaattisesti yhdisty reaalimaailmaan, vaikka semanttisesti läpinäkyvä paikannimistö vastaa rakenteeltaan suomalaista paikannimistöä. Toisaalta kun nimiä tarkastelee lähemmin, niistä löytyy paljon viitteitä muinaiseen germaaniseen ja skandinaaviseen nimistöön. Nimien voi kuitenkin pääsääntöisesti katsoa toteuttavan fiktionaalistavaa funktiota, sillä autenttiset nimet ja nimenosat eivät useimmiten ole nykynimistössä yleisiä ja siten ne lienevät monille lukijoille vieraita.

Pohjankonnussa paikannimistö toteuttaa suomalaisen paikannimistön rakenteita, mutta on semanttisen sisältönsä puolesta fiktiivistä. Henkilönnimien osalta funktion toteutuminen vaihtelee: vanhoihin jumaliin uskovilla on teoksessa selvästi keinotekoiset nimet, kun taas niin sanotulla tavallisella väellä nimet ovat suomalaisen oloisia ja ukkosmiesten nimistö muistuttaa skandinaavista nimistöä. Kahden jälkimmäisen tarkoitus ei olekaan itse toimia fiktionaalistavassa funktiossa vaan tukea lukijan samaistumista sarjan maailmaan.

6 Lokalisoiva funktio

Nimistön lokalisoiva funktio tarkoittaa sitä, että kirjallisuudessa esiintyvä nimi viittaa johonkin tiettyyn paikkaan tai aikaan (Ainiala ym. 2008: 339). Tämä paikka tai aika voi olla kuvitteellisen maailman sisällä tai reaalimaailmassa. Tässä luvussa tarkastelen ensin sitä, miten nimistön lokalisoiuus toteutuu fantasiamaailman sisällä ja millä keinoilla kirjailija luo fantasiamaailman sisälle nimistöltään erilaisia alueita ja kansoja. Toiseksi analysoin sitä, miten nimien lokalisoiuus toteutuu fiktiivisen ja reaalimaailman välillä ja miten reaalimaailmasta lainattuja nimiä hyödynnetään osana fiktiivisten kansojen nimistöä.

6.1 Maailman sisäinen lokalisoiuus

Fantasiamaailman sisällä lokalisoiva funktio toteutuu esimerkiksi eri kansojen nimistöissä. Fantasialle on tyypillistä, että tarinassa esiintyy useampia ihmiskansoja ja kuvitteellisia älykkäitä olentoja, joilla on keskenään erilainen nimistö. Erilaisuus voi olla ortografista tai nimistö voi pohjautua toisten todellisten tai fiktiivisten kansojen nimistöihin, jolloin erot ovat samoja kuin esikuvien välillä olevat erot. Tämä juontaa juurensa jo modernin fantasiakirjallisuuden isän, J. R. R. Tolkienin, töihin. Tolkien loi teoksiinsa huolella yhtenäisen maailman kansoineen ja kielineen. Vaikka myöhemmät kirjailijat eivät ehkä ole keskittyneet maailman ja fiktiivisten kielten luomiseen samalla yksityiskohtaisuudella kuin Tolkien, on Tolkienin vaikutus mielestäni nähtävissä laajasti nykyfantasiassa. Saman havainnon tekee myös tietokirjailija Vesa Sisättö Tolkienin elämäkertaan sisältyvässä artikkelissaan (2014: 165).

Syysmaan maailmassa on seitsemän eri kansaa, joiden nimet eroavat jossain määrin toisistaan. Erityisesti *Syysmaan* ja eksoottisen *Kesämaan* nimien välillä näkyy selvä ortografinen ero. Kesämaalaisen nimissä käytetään aksenttimerkkejä ja *Syysmaan* nimille vieraita konsonantteja (esim. syysmaalaiset henkilönnimet: *Javona*, *Erathes*; kesämaalaiset henkilönnimet: *Xíxia*, *Ørrunân*). Yölaaksolaisten henkilönnimet taas ovat semanttisesti läpinäkyviä (esim. *Kolmi-sointu*, *Havina*), mutta ne ovat toisaalta myös käännösnimiä, sillä ne on ”käännetty” yölaakson kielestä teoksen kielelle.

(7)

Loranan suojiinsa ottanut mies oli kertonut nimensäkin, mutta Lorana ei käsittänyt alkuunka kuinka se lausuttiin. Se kuulosti yhdistelmältä sointuvia huokauksia ja kurkun perällä syntyvää rytmikästä naksutusta. Vaikka mies puhui Loranan kieltä erittäin hyvin, hän ei tiennyt oman nimensä merkitykselle vastinetta *syysmaan* kielellä. Hän oli yrittänyt kuvata nimenstä merkitystä erilaisilla kiertoilmaisuilla, kuten ”kolme ääntä”, mutta se kuulosti niin kömpelöltä nimeltä, että Lorana alkoi kutsua häntä yksinkertaisesti Isännäksi.

Holopainen: *Yölaakso* (2009: 60)

Syysmaalaidsten tai muiden kansojen nimien merkitystä ei teoksissa ole selitetty. Syysmaalaisia nimiä lukuun ottamatta nimiesiintymät ovat kuitenkin niin pieniä, ettei kovin tarkkoja päätelmiä eri kansojen nimien erityispiirteistä pysty tekemään. Esimerkiksi lähes kaikki aineiston paikannimet ovat syysmaalaisia, joten muiden kansojen paikannimien erityispiirteitä ei voi määritellä.

Lumen ja jään maassa ja Pohjankonnussa on myös useita eri kansoja. Näissä teoksissa eri kansojen nimien lokalisoiuus on toki myös teoksen maailman sisäistä, mutta erot eri kansojen nimistössä syntyvät pitkälti siitä, että osalla kansoista nimet on lainattu reaali maailmasta. Tällöin on hedelmällisempää analysoida nimien suhdetta reaali maailmaan ja tarkastella sitä, miten nimet lokalisoiivat tarkoitteitaan reaali maailman kautta.

Myös luvussa 3.4 käsiteltyihin nimiryhäsiin liittyy lokalisoiua funktio. Nimiryhässä nimet ovat sidoksissa toisiinsa ja sitä kautta myös paikat ovat yhteydessä toisiinsa. Tämä yhteys voidaan hahmottaa myös lokalisoiuaksi, sillä ainakin tässä aineistossa samaan nimiryhäseen kuuluvat paikat sijaitsevat myös rajatulla maantieteellisellä alueella tai ovat yhteydessä toisiinsa (esim. kaupunki ja kaupunkiin yhteydessä oleua joki).

6.2 Lokalisoiuus fiktiivisen ja reaali maailman välillä

Nimellä voi olla lokalisoiua funktio myös fiktiivisen ja reaali maailman välillä. Tällöin nimi yhdistää fiktiivisen tarkoitteen johonkin reaali maailman tarkoitteeseen tai ilmiöön, esimerkiksi kulttuuriin tai aikakauteen.

Lumen ja jään maa -sarjassa keskeisiä valtioita ovat pohjoinen Noridium ja eteläinen Nawyr, mutta myös Noridiumin itäpuolella sijaitsevat Caldia ja Bariadia ovat teoksissa esillä. Maininnan tasolle jää puolen tusinaa muuta valtiota, joiden nimistöä esiintyy teoksissa kourallinen. Sekä Noridiumin että Nawyrin henkilönnimistössä on vaikutteita ja lainoja muinaisgermaanisesta ja -skandinaavisesta nimistöstä (esim. *Eirik, Isrid, Berenhard, Gunhilde*). Kuten jo aiemmin on mainittu, noridien henkilönnimet löytyvät lähes kaikki vanhojen norjalaisten ja islantilaisten nimien luetteloista. Nawyri laiset henkilönnimet eivät ole yhtä selkeästi germaanisia. Aineiston 52 nawyri laisesta henkilö hahmosta viidellätoista on nimi, jolle löytyy vastine saksalaisten henkilönnimien luettelosta (esim. *Adalbertus, Aldric, Gerold*). Lisäksi seitsemässä nimessä on latinaan viittaava päätte *-us* (esim. *Cainardius, Osiricus*). Nämä nimet toteuttavat lokalisoiuaa funktiota suhteessa reaali maailmaan. Nimistö, kansojen kuvaukset ja teosten kansien sisäpinnassa olevat kartat luovat assosiaation Noridiumista pohjoisena viikinkivaltakuntana ja toisaalta Nawyristä keskieuropalaisena, germaanisena valtakuntana. Viitatessaan teosten ulkopuolelle ilman täsmällistä reaali maailman tarkoitetta nimi sitoo teoksen tarkoitteen yleisesti johonkin reaali maailmassa esiintyvään ilmiöön, esimerkiksi kansaan, kulttuuriin tai aikakauteen, ja heijastaa sen

fiktiiviseen maailmaan. Tällöin nimillä on teoksen sisällä samankaltainen lokalisoiiva suhde kuin reaali maailmassa, eikä kertojan tarvitse erikseen osoittaa lukijalle nimistön lokalisoiuutta. Kyse on tavallaan samankaltaisesta ilmiöstä kuin intertekstuaalisuudessa (vrt. Ainiola ym. 2008: 337).

Paikannimistön osalta *Lumen ja jään maan* valtiot poikkeavat toisistaan. Noridiumin paikannimet on annettu semanttisesti läpinäkyvässä muodossa ja niille annetaan teosten hakemistoissa vanhat, muinaisnoridinkieliset nimet, jotka ovat skandinaavisen oloisia (esim. *Hurttahaka*, jonka muinaisnoridinkielinen nimi on *Hundbeit*). Nawyrin paikannimet eivät vaikuttaisi pohjautuvan reaali maailman kieliin ja ne ovat pääasiassa semanttisesti läpinäkymättömiä (*Sygaros*, *Scior*, *Eleon*). Sekä Caldian että Bariadian paikannimistöissä on sekä semanttisesti läpinäkymättömiä että läpinäkyviä nimiä. Semanttisesti läpinäkyvät nimet eivät sisältönsä tai muotonsa puolesta juuri eroa noridiniimistä (vrt. *Routahalli* Noridiumissa ja *Harmaavesi* Bariadiassa). Muutama bariadialainen paikannimi on saanut selvästi vaikutteita muinaisgermaanista tai -skandinaavista (esim. *Ulfhild* ja *Warehild*), mutta toisaalta molemmissa on myös yhteyksiltään epäselviä nimiä (esim. *Katharis* Bariadiassa ja *Gaufridin maakunta* Caldiassa). Muista valtakunnista (esim. *Kheanh*, *Bazastar*, *Wyr*, *Thuaria*) ei teoksissa esiinny paikannimiä ja henkilönnimiäkin löytyy vain muutamia yksittäisiä.

Lumen ja jään maan tapaan myös *Pohjankonnussa* nimistöllä on assosiaation kautta lokalisoiiva funktio reaali maailmaan. Lokalisoiuus näkyy erityisesti henkilönnimissä. Teoksen maailma heijastelee muinaissuomalaista maailmaa, jossa keskeisiä kansoja ovat mahdollisesti saamelaisia vastaava vanha kansa, suomalaisia vastaavat Sinisten metsien rajaseudulla asuvat talonpojat ja viikinkejä vastaavat tuultensaarelaiset ukkosmiehet. *Pohjankonnun* nimistä lokalisoi- van funktion saavat nimet ovat henkilönnimiä; eri alueiden paikannimet eivät *Pohjankontu*-sarjassa ole rakenteeltaan tai semanttiselta sisällöltään erilaisia eikä lokalisoiiva funktio toteudu sarjan paikannimistöissä.

Vanhan kansan nimet ovat *Lumen ja jään maan* nimistä vaikeimmat yhdistää reaali maailmaan. Nimet eivät pääasiassa vaikuttaisi esiintyvän todellisessa maailmassa²⁶. Vanha kansa ei myöskään kulttuurinsa puolesta muistuta mitään todellisen maailman kansaa, mutta tarinan kokonaisuus luo osittain assosiaation saamelaisiin. Tämä johtuu siitä, että tarinan muut kansat yhdistyvät voimakkaasti suomalaisiin ja viikinkeihin. Vanha kansa on vetäytynyt muiden tieltä kohti pohjoista ja on säilyttänyt muita kauemmin vanhat tavat. Tämä muistuttaa sitä, miten saamelaiset siirtyivät vähitellen suomalaisten tieltä pohjoisemmaksi ja miten saamelaiset ovat silti pääosin säilyttäneet vanhat tapansa.

²⁶ Ks. nimi Ailegais luvussa 5.3.

Sinisten metsien rajaseudulla asuvien talonpoikien nimet ovat rakenteeltaan samanlaisia kuin monet suomalaiset nimet. Ne ovat pääasiassa lyhyitä, kaksitavuisia nimiä, joiden tavurakenne vastaa suomalaisten nimien tavrakennetta (VK-KV, KVK-KV, VV-KV tai KVV-KV, esim. *Asko, Kemmo, Auri, Liili*). Nimissä esiintyvät äänneet ja äänneyhdistelmät ovat myös sellaisia, että ne esiintyvät suomenkielisissä nimissä ja sanoissa. Monet nimet²⁷ esiintyvät sellaisenaan suomalaisessa nimistössä (esim. *Lemmikki, Mielikki, Auri, Harto, Venni*), joskin monilla on hyvin vähän nimenkantajia viimeisen sadan vuoden aikana (NP). Teoksen miljöön maanviljelijöineen ja pienine kylineen, metsineen ja luonnonhenkineen muistuttaa hieman sellaista vanhaa, suomalaista kulttuuria, jollainen esiintyy esimerkiksi *Kalevalassa* ja vanhoissa uskomuksissa. Miljöön ja nimistö yhdessä saavat lukijan yhdistämään teoksen maailman Suomen mytologiaan ja sitä kautta Suomen menneisyyteen.

Kuten jo aiemmissa luvuissa on mainittu, tuultensaarelaisten nimissä on paljon skandinaavista alkuperää olevia nimiä (esim. *Sten, Runar, Holger*). Nimillä on tästä johtuen myös lokalisoiva funktio, joka vahvistaa lukijalle muodostuvaa kuvaa siitä, että tuultensaarelaiset rinnastuvat pohjoisena merenkulkija- ja soturikansana reaalimaailman viikinkeihin. Myös tässä tapauksessa nimistö ja teoksen maailma sekä fiktiivisen kansan ja sen kulttuurin kuvaus tukevat toisiinsa ja luovat yhteyden fiktiivisen maailman ja reaalimaailman välille.

6.3 Yhteenveto

Lokalisoivassa funktiossa on pitkälti kysymys siitä, että teoksen nimistö ja teoksen miljöön ovat vuoropuhelussa keskenään. Nimistön avulla eri kansoille ja alueille luodaan omaleimaisuutta ja lukija voi nimistön avulla mahdollisesti erottaa eri kansoja toisistaan.

Aineistossani vain *Syysmaan* nimistö on teoksen maailman sisällä lokalisoivaa ja lukijan on melko helposti mahdollista erottaa eri kansojen nimet toisistaan. Myös *Pohjankonnussa* eri kansojen nimet ovat keskenään erilaisia ja täten myös erotettavissa toisistaan, mutta lukijan huomio kiinnittyy enemmän nimien samankaltaisuuteen reaalimaailman nimistön kanssa. *Lumen ja jään maassa* ja *Pohjankonnussa* lokalisoivuus on sidoksissa todellisen maailman kulttuureihin.

²⁷ Sarjan henkilönnimistössä on 24 nimenkantajaa ja 28 nimeä, joista 8 lisänimiä ja 20 etunimiä. 20 etunimestä 3 ei esiinny Nimipalvelun etunimi haussa (NP 14.3.2018).

7 Sosiaalinen funktio

Nimistön sosiaalinen funktio tarkoittaa sitä, että nimi määrittää kantajansa sosiaalisen aseman. Sosiaalinen funktio on lähinnä henkilönnimillä, mutta myös paikannimi voi kantaa sosiaalista funktiota.

Syysmaa-sarjassa on muutamia nimiä, joilla on sosiaalinen funktio. Sosiaalinen funktio on vain syysmaalaisten nimillä, muilla kansoilla nimet eivät kannata sosiaalista funktiota. Tämä voi johtua myös siitä, että muiden kansojen nimiä esiintyy teoksessa hyvin vähän eikä niistä voi tehdä juurikaan johtopäätöksiä. Nimi voi liittää syysmaalaisen henkilön joko ylempään tai alempaan yhteiskuntaluokkaan. Ylemmälle luokalle on *Syysmaassa* tyypillistä huoneen eli suvun nimen mainitseminen ja varsinkin korkea-arvoisilla miehillä on ammatin kertovat lisänimet. Esimerkiksi Adairan isä on *Banuk Sulkakynä*, entinen hovikirjailija. Ammatista kertova lisänimi *Sulkakynä* kertoo henkilön asemasta yhteiskunnan jäsenenä. Muita samanlaisia ammatista ja asemasta kertovia nimiä kantavat esimerkiksi *Samak Tietävä*, oppinut aatelinen, ja *Harok Ratsumestari*, rikas hevoskasvattaja. Ainoa alemmasta yhteiskuntaluokasta kertova lisänimi on *Silmäpuoli-Senna*, jossa lisänimi viittaa nimenkantajan puuttuvaan silmään. Fyysiseen vajaavaisuuteen tai rumaan ulkonäköön viittaavat lisänimet vaikuttaisivat olevan fantasiakirjallisuudessa tyypillisiä nimenomaan sellaisilla henkilöhahmoilla, jotka kuuluvat teoksen maailmassa alempaan yhteiskuntaluokkaan.

Korkea-arvoisten henkilöiden kohdalla voidaan ammatista kertovan lisänimen sijaan mainita huone, johon henkilö kuuluu. Huoneen nimi toimii *Syysmaa*-sarjassa sukunimenä. Se, että henkilöllä on sukunimi, ei varsinaisesti kerro tämän aatellisesta asemasta, sillä päähenkilöt käyttävät keksimiään sukunimiä kulkiessaan vieraisissa kaupungeissa. Jos sukunimet olisivat harvinaisia, keksitty nimi voisi herättää huomiota. Sukunimi on kuitenkin yleensä mainitsemisen arvoisen vain silloin, kun henkilöllä tai tämän suvulla on merkittävä asema.

Yölaaksolaisten nimi määräytyy aseman perusteella. Kun asema muuttuu, myös henkilön nimi muuttuu. *Yölaaksossa* on esillä kahden henkilön menneisyydessä tapahtunut aseman aleneminen ja siihen liittyvä nimenmuutos. Esiintymiä on liian vähän, että olisi mahdollista analysoida tarkemmin, tapahtuuko nimen merkityksessä jotain tietynlaisia muutoksia. Ajatus nimen määräytymisestä aseman perusteella on kuitenkin mielenkiintoinen.

(8)

– – Tutkimukset oli keskeytetty, heidät alennettiin tutkijoista takaisin entisiin asemiinsa. Hän oli muuttunut Pilvien Laulusta takaisin Kolmisoinnuksi, Luutunlaulun päämieheksi. Lehtokuiske olisi päätynyt Hopeahelkeeksi, mutta hän oli kiellostu huolimatta jatkanut työtään ja päässyt lopulta hengestään sen takia. – –

Holopainen: *Yölaakso* (2009: 52)

Lumen ja jään maan nimistössä ei esiinny sosiaalista funktiota. Suurin osa teosten keskeisistä henkilöistä kuuluu ylempään yhteiskuntaluokkaan, joten alempien yhteiskuntaluokkien

edustajien nimet ovat teoksissa vähemmän esillä. Eri kansojen välillä ei nimien sosiaalisen funktion suhteen ole eroja. Noridien henkilönnimissä lyhyet nimet ovat useammin tavallisten ihmisten nimiä kuin yläluokan nimiä, mutta lyhyitä noridihenkilönnimiä on aineistossa niin vähän, ettei tästä voi tehdä johtopäätöksiä. Alemmaan yhteiskuntaluokkaan kuuluvien noridien henkilönnimissä on sekä lyhyitä että pitkiä nimiä eikä myöskään tästä voida tehdä päätelmää, että alemman yhteiskuntaluokan nimet olisivat tietynlaisia.

Myöskään *Pohjankonnun* nimistöissä ei nähdäkseni toteudu sosiaalinen funktio. Teoksissa on pääasiassa esillä talonpoikien nimiä eivätkä henkilönnimet eroa yksittäisen kansan sisällä merkittävästi toisistaan. Vanhan kansan ja tuultensaarelaisten salanimissä voidaan ajatella olevan kulttuuriin ja uskomuksiin perustuva sosiaalinen funktio, sillä salanimiä käyttävät henkilöt muodostavat tavallaan oman sosiaalisen ryhmän, jonka sisällä on muilta salattua tietoa. Samoin toisen ihmisen tosinimen tietäminen muuttaa henkilön sosiaalista asemaa ja päästä tämän toisen sisäpiiriin. Tämä ei kuitenkaan ole näiden nimien keskeinen funktio teoksissa, eikä nimien sosiaalinen funktio tule muuten esille. Myöskään paikannimillä ei ole teoksissa sosiaalista funktiota.

8 Lopuksi

Tutkimukseni perusteella voidaan todeta, että nimistöllä on paljon erilaisia tehtäviä teoksen fiktiivisen maailman rakentamisessa. Nimistön avulla kirjailija luo teokseensa eheän maailman, joka tuntuu laajemmalta kuin mitä teoksessa todellisuudessa on esillä. Lukijalle jää tällöin kokemukseni mukaan tilaa täyttää kirjailijan jättämien aukot mielikuvituksellaan, pohtia ja kuvitella teoksen tapahtumia.

Nimen keskeinen funktio on yksilöidä. Kuitenkin kirjallisuudessa on myös merkittävää se, miten nimi yhdistää yksilöt osaksi ympäröivää yhteiskuntaa tai maantieteellistä aluetta. Samannimisyys ja nimiryypät kertovat siitä, että fiktiivinen maailma on niin laaja, että kaikilla nimenkantajilla ei ole uniikkeja nimiä. Myös sukunimet kertovat laajasta maailmasta, mutta toisaalta ne kertovat kulttuurista ja yhteiskunnasta: Millaiset ihmiset saavat sukunimiä ja millaisia sukunimet ovat? Ovatko sukunimet etuoikeus vai keino erottaa samannimisiä ihmisiä toisistaan? Kerrooko sukunimi esi-isistä tai aatellisesta?

Yksilöivyyden osalta aineistoni eri teokset eivät juurikaan eronneet toisistaan. Samannimisyys, sukunimien kaltaiset nimet ja nimiryypät olivat läsnä kaikissa sarjoissa ja poikkeuksetta niiden tehtävä oli antaa lukijalle tunne, että fiktiivinen maailma on laajempi kuin teoksessa esitetty maailma. *Syysmaassa* ja *Lumen ja jään maassa* sukunimen mainitseminen kertoo yleensä, että henkilö on korkeassa asemassa. *Pohjankonnussa* sukunimen kaltaiset lisänimet sen sijaan osoittavat henkilön kotipaikan.

Kuvailevat nimet antavat lukijalle lisätietoa nimenkantajasta. Joskus lisätieto liittyy vain nimenkantajan ominaisuuksiin, mutta joskus kuvaileva nimi antaa tarinan juonen tai motiivien kannalta oleellisia vihjeitä lukijalle. Henkilöiden lisänimet sisältävät lisätietoa henkilöiden historiasta tai taustasta, sillä useimmiten lisänimi on saatu jonkin tapahtuman tai henkilöön keskeisesti liittyvän piirteen, esimerkiksi ammatin vuoksi.

Aineistossani deskriptiivinen funktio ei ole sidottu tietynlaisiin nimiin vaan on yhteydessä siihen, mikä on teoksen maailman ja tulkinnan kannalta tarpeen. Paikannimien osalta aineistoni teokset eivät poikkeakaan toisistaan. Kaikissa sarjoissa on kuvailevia paikannimiä, jotka antavat yleensä tietoa paikan ominaispiirteistä joko suoraan tai esimerkiksi metaforan avulla. Kuvailevat henkilönimet ovat kaikissa sarjoissa lisänimiä. *Pohjankonnussa* kuvailevat lisänimet kertovat nimenkantajan asuinpaikasta; *Syysmaassa* ja *Lumen ja jään maassa* kuvailevat lisänimet liittyvät tiiviimmin henkilön ominaisuuksiin tai persoonaan.

Fiktiivisen maailman nimet auttavat lukijaa samastumaan teokseen, mutta voivat toisaalta myös vaikeuttaa sitä, jos nimi ei sovi teoksen maailmaan. Nimen ei tarvitse olla fiktiivinen,

jotta se tukee teokseen samastumista, vaan myös viittaukset todellisen maailman nimiin ja kulttuureihin voivat auttaa lukijaa, jos nimet muuten sopivat teokseen. Omassa aineistossani viittaukset todellisen maailman kulttuureihin on sidottu osaksi tarinan maailmaa ja niiden avulla lukija rinnastaa fiktiivisen kulttuurin hänelle tutumpaan todellisen maailman kulttuuriin.

Fiktionaalistavan funktion kannalta oleellimmat erot syntyvät keinotekkoisten, muiden semanttisesti läpinäkymättömien ja semanttisesti läpinäkyvien nimien välillä. *Syysmaassa* on sarjoista eniten keinotekoisia nimiä; *Lumen ja jään maassa* ja *Pohjankonnussa* on enemmän semanttisesti läpinäkyviä ja todellisessa maailmassa esiintyviä semanttisesti läpinäkymättömiä nimiä. Kaikkia näitä nimiä löytyy kuitenkin kaikista sarjoista. Keinotekoiset nimet eivät esiinny reaali maailmassa, joten ne pääsääntöisesti kertovat lukijalle, että kyse on fiktiivisestä maailmasta. Semanttisesti läpinäkyvien nimien kohdalla fiktionaalistavuus liittyy nimen semanttiseen sisältöön: teoksen fiktiivisyyttä tukevissa nimissä esiintyy sellaisia sanoja, jotka eivät ole todellisen maailman nimille tai tavalliselle yleiskielelle tyypillisiä. Todellisessa maailmassa esiintyvät nimet taas ovat sarjoissa pääasiassa sellaisia, että ne viittaavat ennemmin johonkin menneeseen aikaan nykyajan sijaan. Etäisyys nykyaikaan vahvistaa näiden nimien fiktionaalistavaa funktiota.

Nimistön avulla fiktiiviseen maailmaan luodaan myös erilaisia alueita ja kansoja. Pienetkin erot kansojen nimistössä tekevät maailmasta uskottavamman ja auttavat lukijaa erottelemaan teoksen maailman kulttuureita. Lokalisovalla ja fiktionaalistavalla funktiolla on jonkin verran päällekkäisyyttä, kun tarkastellaan fiktiivisen maailman ja reaali maailman nimien suhdetta ja reaali maailman nimiä osana fiktiivistä maailmaa. Lokalisoiva funktio voi liittyä myös teoksen aikaan ja ajankuvaan, mutta omassa aineistossani tämä aspekti ei ollut esillä.

Kaikissa tutkimissani sarjoissa on esillä erillisiä kansoja ja alueita, joilla on teoksissa erilainen kulttuuri, joiden ihmiset ovat keskenään erilaisia ja joiden nimet eroavat toisistaan. *Lumen ja jään maassa* ja *Pohjankonnussa* hyödynnetään myös todellisen maailman ja fiktiivisen maailman välistä lokalisovuuutta viittaamalla muun muassa nimien avulla todellisen maailman kulttuureihin.

Nimien sosiaalinen funktio ei ollut aineistossani keskeinen. Sosiaalisen funktion voi vähäisessä määrin nähdä toteutuvan sukunimissä ja lisänimissä, mutta muut funktiot ovat näissäkin nimissä keskeisempiä. Sosiaalisen funktion käsitteleminen vaatisi laajempaa aineistoa, jotta siitä voisi tehdä yleistyksiä.

Aineistoni nimet siis toteuttavat eri funktioita pitkälti samalla tavalla riippumatta sarjasta. *Lumen ja jään maa* ja *Pohjankontu* ovat nimistön funktioiden kannalta hyvin lähellä toisiaan ja molemmissa tarina sijoittuu pohjoisessa sijaitsevaan fantasiamaailmaan, johon on lainattu elementtejä reaali maailman viikingeistä. *Syysmaalla* ei ole yhteyttä reaali maailmaan, ja useimmat erot nimien funktiossa suhteessa aineiston muihin sarjoihin liittyvätkin juuri tähän seikkaan.

Kaiken kaikkiaan tämä tutkimus on vain pintaraapaisu aiheeseen. Monessa kohtaa laajempi aineisto olisi ollut tarpeen, jotta tietystä ilmiöstä olisi saatu riittävästi esimerkkejä. Kuitenkin aineisto on pro gradu -tutkielman laajuuden huomioon ottaen melko iso. Samoin paljon kiinnostavia esimerkkejä ja näkökulmia jäi käsittelemättä, kun työ rajattiin käsittelemään vain viittä funktiota. Kokonaisuuden kannalta olisi tärkeää voida analysoida riittävän laajaa nimiaineistoa kaikkien funktioiden kannalta.

Toinen aihe, joka kaipaisi lisää käsittelyä, on se, mistä kulttuureista eri alueiden fantasia-kirjallisuus ammentaa. Tästä ei vaikuta olevan kootusti tietoa. Oletukseni on, että asia on fantasiantutkijoille jossain määrin itsestäänselvyys, eikä aihetta ole koettu tarpeelliseksi analysoida systemaattisesti. Huomasin kuitenkin tutkimusta tehdessäni, että nimistön analysoinnissa olisi hyödyllistä, jos olisi saatavilla tarkempaa tietoa siitä, mitä kulttuureja, myyttejä ja aiheita kirjailijat hyödyntävät ja millaista alueellista vaihtelua tässä esiintyy. Esimerkiksi J. R. R. Tolkienin ja J. K. Rowlingin teosten nimiä on tutkittu melko paljon, mutta nämä teokset lainaavat käsittäkseni aineksia keskieurooppalaisesta kansantarustosta, kun taas oman aineistoni muodostavat teokset ammentavat skandinaavisesta mytologiasta.

Jotta voidaan hyödyntää muissa kulttuureissa kirjoitetuista teoksista tehtyä nimistöntutkimusta, tulee ymmärtää, millä tavalla kulttuurien väliset erot vaikuttavat teokseen ja teoksen nimistöön. Myös eri kulttuureissa syntyneiden teosten nimistöjen vertailu voisi olla hedelmällinen tutkimuskohde.

Kolmas tarkastelemisen arvoinen aihe olisi tutkia kirjallisuudennimien vastaanottoa lukijoiden parissa. Tässäkin tutkimuksessa esitetään yleisellä tasolla oletuksia siitä, miten erilaiset lukijat tekevät tulkintoja nimistä ja millaisia nimiä lukijat yhdistävät todelliseen maailmaan. Kirjallisuudentutkimuksessa usein käsitellään lukijaa niin sanotun sisäislukijan, teoksen kuvittelun lukijan kautta, mutta todellisten lukijoiden käsityksiä analysoiva vastaanotontutkimus antaisi meille lisää tietoa siitä, millaisia asioita voimme olettaa lukijoilta.

Lähteet

Kohdeteokset

AUER, ILKKA 2004: *Sysilouhien sukua. Lumen ja jään maa 1*. Helsinki: Otava.

— 2006: *Varjoissa vaeltaja. Lumen ja jään maa 2*. Helsinki: Otava.

— 2007: *Hyinen hauta. Lumen ja jään maa 3*. Helsinki: Otava.

— 2008: *Ikitalvi. Lumen ja jään maa 4*. Helsinki: Otava.

HOLOPAINEN, ANU 2003: *Welman tyttöt. Syysmaa 1*. Hämeenlinna: Karisto.

— 2004: *Sisarpuut. Syysmaa 2*. Hämeenlinna: Karisto.

— 2005: *Viinikauppias. Syysmaa 3*. Hämeenlinna: Karisto.

— 2009: *Yölaakso. Syysmaa 4*. Hämeenlinna: Karisto.

— 2011: *Varjoja. Syysmaa 5*. Hämeenlinna: Karisto.

— 2012: *Matkalaiset. Syysmaa 6*. Hämeenlinna: Karisto.

WARIS, HELENA 2009: *Uniin piirretty polku. Pohjankontu 1*. Helsinki: Otava.

— 2011: *Sudenlapset. Pohjankontu 2*. Helsinki: Otava.

— 2013: *Talviverinen. Pohjankontu 3*. Helsinki: Otava

Teorialähteet

AINIALA, TERHI – MINNA SAARELMA – PAULA SJÖBLOM 2008: *Nimistöntutkimuksen perusteet*.

Tietolipas 221. Helsinki: SKS.

AINIALA, TERHI 1997: *Muuttuva paikannimistö*. SKST 667. Helsinki: SKS.

BAKER, WENDY YM. 2014: "Naming Practices in J. R. R. Tolkien's Invented Languages." *Journal of Literary Onomastics* 3:1. Artikkel 2.

BERTILLS, YVONNE 2003: *Beyond identification. Proper names in children's literature*. Åbo: Åbo Akademis förlag.

BLACK, SHARON – BRAD WILCOX 2011: "Sense and Serendipity. Some Ways Fiction Writers Choose Character Names." *Names* 59:3. s. 152–163.

HALL, JOHN R. CLARK 1916: *A Concise Anglo-Saxon Dictionary*. Cambridge: Cambridge University Press. <http://people.uwplatt.edu/~ciesield/angd.pdf> (luettu 25.1.2018)

HOHTARI, HANNA 2002: J. R. R. Tolkienin teoksen *The Hobbit or There and Back Again* ja sen kahden eri suomennoksen nimistöt genren ja kronotopian rakentajina. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, suomen kielen oppiaine.

HOSIAISLUOMA, YRJÖ 2003: *Kirjallisuuden sanakirja*. Helsinki: WSOY.

- IRVINE, ALEXANDER C. 2012: "Urban Fantasy." Teoksessa Edward James, Farah Mendlesohn (toim.) *Cambridge Companion to Fantasy Literature*. s. 200–213. Cambridge: Cambridge University Press.
- JAMES, EDWARD – FARAH MENDLESOHN 2012: "Introduction." Teoksessa Edward James, Farah Mendlesohn (toim.) *Cambridge Companion to Fantasy Literature*. s. 1–4. Cambridge: Cambridge University Press.
- KARPPINEN, HANNA 2003: Harry Potter -kirjojen suomennoksissa käytetyt uudissanat. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, suomen kielen oppiaine.
- KATAJA, HANNA-MARIA 2007: Fantasian maailmassa mielikuvitus on ykkönen. Harry Potter -suomennosten uudissanojen tarkastelua. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, suomen kielen oppiaine.
- KENNEDY, KARA 2016: "Epic World-Building. Names and Cultures in Dune." *Names* 64:2. s. 99–108.
- KIVINIEMI, EERO 1990: *Perustietoa paikannimistä*. SKST 516. Helsinki: SKS.
— 2006: *Suomalaisten etunimet*. SKST 1103. Helsinki: SKS.
- KORKIAKOSKI, TYTTI 2010: Astronomixista Marcus Normaliukseen. Asterix-sarjakuvan henkilönnimistö. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, suomen kielen oppiaine.
- KORPIMÄKI, LOTTA 2010: *Heinähattu ja Vilttitossu* -sarjan henkilönnimet. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, suomen kielen oppiaine.
- KRUKEN, KRISTOFFER – OLE STEMHAUG 1995: *Norsk Personnamnleksikon*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- KÄPYNEN, KIRSI 2011: Fiktiiviset nimet Mauri Kunnaksen teoksessa *Viikingit tulevat!* ja niiden englannin- ja ruotsinkieliset käännökset. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, suomen kielen oppiaine.
- LIND, E. H. 1905–1915: *Norsk-Isländska Dopnamn*. Uppsala: Almqvist & Wiksell.
- MALMSTEN, ANDERS 1996: *Svenska Namnboken*. Tukholma: Bokförlaget Rabén Prisma.
- MCCAHAN, ALISON 2003: "Immersion, Engagement, and Presence. A method for analyzing 3-D Video Games." Teoksessa Mark J. P. Wolf & Bernard Perron (toim.) *The Video Game Theory Reader* s. 67–86. New York: Routledge.
- MENDLESOHN, FARAH 2008: *Rhetorics of Fantasy*. Middletown: Wesleyan University Press.
- MENTULA, MIKKO 2006: Klonkku, Reppuli ja Hallavaharja. Fiktiivisten erisnimien muodostus, merkitykset ja funktiot J. R. R. Tolkienin teoksessa *Taru sormusten herrasta*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, suomen kielen oppiaine.
- MODÉER, IVAR 1964: *Svenska Personnamn*. Tukholma, Göteborg, Uppsala: Almqvist & Wiksell.

- MÄKINEN, KATRI 2010: Harry Potter and the challenges of translation. Treatment of personal names in the Finnish and German translations of the three first Harry Potter books by J. K. Rowling. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, englannin kielen oppiaine.
- OJANPERÄ, TOMMI 2007: "More Hard-to-Remember Names than a Russian Novel". Special Names, Their Significance, Types, and Relative Hierarchy in J. R. R. Tolkien's Quenta Silmarillion. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, englannin kielen oppiaine.
- PEARL, LEONARD 2007: Hahmonnimet hahmottumassa. Disney-piirroselokuviissa esiintyvien suomenkielisten henkilönnimien sananmuodostus, rakenne ja merkityssuhteet. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, suomen kielen oppiaine.
- PIENIMAA, TERHI 2013: Nimet genrepärodian välineinä Terry Pratchettin *Kiekkomaailma*-sarjassa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, suomen kielen oppiaine.
- RINNEAHO, REBECCA 2015: *Risto Rämpääjä* -kirjasarjan hahmonnimet. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, suomen kielen oppiaine.
- RIPATTI, MERI 2016: Johanna Johto, Asuntokupla ja Elythiél. Pelihahmojen nimeäminen The Sims -peleissä ja World of Warcraftissa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, suomen kielen oppiaine.
- ROBINSON, CHRISTOPHER L. 2013: "What Makes the Names of Middle-earth So Fitting? Elements of Style in the Namecraft of J. R. R. Tolkien." *Names* 61:2. s. 65–74.
- 2015: "A Sense of the Magical: Names in Lord Dunsany's The King of Elfland's Daughter." *Names* 63:4. s. 189–199.
- SAARELMA-MAUNUMAA, MINNA 2001: "Kaimoja ja kummin kaimoja – Samanimisyys henkilönnimisysteemeissä." Teoksessa Kaija Mallat, Terhi Ainiala & Eero Kiviniemi (toim.) *Kieli 14. Nimien maailmasta*. s. 192–213. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- SAARELMA-PAUKKALA, MINNA 2012: "Nimenannon yksilöllistyminen ja nimipäiväperinne". Teoksessa *Yliopiston nimipäiväalmanakka 2013* s. 58–65. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- 2017: *Etunimikirja. Suomalaiset nimitrendit 2000-luvulla*. Kirjokansi 135. Helsinki: SKS.
- SAARIKALLE, ANNA – JOHANNA SUOMALAINEN 2007: *Suomalaiset etunimet Aadasta Yrjöö*n. Jyväskylä: Gummerus.
- SEIBICKE, WILFRIED 1996–2003: *Historisches Deutsches Vornamenbuch*. Osat 1–4. Berlin: Walter de Gruyter.
- SINISALO, JOHANNA 2004: Fantasia lajityyppinä ja kirjailijan työvälteenä. Teoksessa Kristian Blomberg, Irma Hirsjärvi & Urpo Kovala (toim.) *Fantasian monet maailmat* s. 11–31. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- SISÄTTÖ, VESA 2003: "Johdanto." Teoksessa Vesa Sisättö (toim.) *Ulkomaisia fantasiakirjailijoita*. s. 5–13. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

- 2014: "Tolkienin vaikutus fantasiakirjallisuuteen." Teoksessa Juri Nummelin & Vesa Sisättö (toim.) *Tolkien – elämä ja teokset*. s. 158–172. Helsinki: Avain.
- SJÖBLOM, PAULA 2006: *Toiminimen toimenkuva: Suomalaisen yritysnimistön rakenna ja funktiot*. SKST 1064. Helsinki: SKS.
- TIKKALA, SAARA 2005: *Nimet ja mielikuvat: Anni Swan nuorisokirjojensa henkilöhahmojen nimeäjänä*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, suomen kielen oppiaine.
- VAN COILLIE, JAN 2006: "Character Names in Translation: A Functional Approach." Teoksessa Jan Van Coillie & Walter P. Verschueren (toim.) *Children's Literature in Translation. Challenges and Strategies*. s. 123–139. Manchester: St. Jerome.

Verkkolähteet

- BtN = Campbell, Michael D.: "Behind the Name. The Etymology and History of First Names." 2013. <http://www.behindthename.com/> (14.3.2018)
- ISF = Institutet för språk och folkminnen: personnamn. <http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/namn/personnamn.html> (14.3.2018)
- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. Verkkoversio. <http://www.kielitoimistonanakirja.fi/>. Helsinki: Kotus. (14.3.2018)
- MML = Maanmittauslaitoksen paikannimien karttapalvelu. <https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta> (14.3.2018)
- NP = Väestörekisterikeskuksen Nimistöpalvelu. <http://verkkopalvelu.vrk.fi/nimipalvelu/> (14.3.2018)
- SENC = Saamelaiskulttuurin ensyklopedia. <http://senc.hum.helsinki.fi/>
- SKVR = Suomen kansan vanhat runot -tietokanta. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <http://skvr.fi/>
- TT: Eufemismi 1 = Tieteen termipankki: Kielitiede: eufemismi. <http://www.tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:eufemismi/> (14.3.2018)
- TT: Eufemismi 2 = Tieteen termipankki: Kirjallisuudentutkimus: eufemismi. <http://www.tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:eufemismi/> (14.3.2018)
- TT: Intertekstuaalisuus = Tieteen termipankki: Kirjallisuudentutkimus: intertekstuaalisuus. <http://www.tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:intertekstuaalisuus> (14.3.2018)
- TT: Metafora 1 = Tieteen termipankki: Kielitiede: metafora. <http://www.tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:metafora/> (14.3.2018)

- TT: Metafora 2 = Tieteen termipankki: Kirjallisuudentutkimus: metafora. <http://www.tieteen-termipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:metafora/> (14.3.2018)
- TT: Metonymia 1 = Tieteen termipankki: Kielitiede: metonymia. <http://www.tieteentermi-pankki.fi/wiki/Kielitiede:metonymia/> (14.3.2018)
- TT: Metonymia 2 = Tieteen termipankki: Kirjallisuudentutkimus: metonymia. <http://www.tieteentermi-pankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:metonymia/> (14.3.2018)
- TT: Sisäislukija = Tieteen termipankki: Kirjallisuudentutkimus: sisäislukija. <http://www.tieteen-termipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:sisäislukija/> (14.3.2018)
- TT: Synonyymi = Tieteen termipankki: Kielitiede: synonyymi. <http://www.tieteentermi-pankki.fi/wiki/Kielitiede:synonyymi/> (14.3.2018)

Liite

Pro graduni liitteenä on käyttämäni aineisto. Aineistossa nimet on listattu sarjoittain ja nimenkantajittain ja lajiteltu nimityyppeihin. Nimityyppien sisällä nimiä on ryhmitelty esimerkiksi kansalaisuuden tai paikanlajin mukaan.

Syysmaa-sarja

Henkilönnimet

Aemaias (mies)
Punainen Iepakko, Maanalainen Herra, Korkein Kuningas (demoni)
Foahag-r'hau (demoni)
Bhoidea Ylväs, Harmaa Kuningatar (Tsamane, nainen)

Kesämaa

Hóllyan (nainen)
Xíxía (nainen)
Ørrunân (nainen)

Metsälehmus

Efelle (nainen)
Jalife
Karena (nainen)
Lakosea (nainen)
Mahubes (mies)
Malanok
Marrkah (mies)
Mea (nainen)
Nehere (nainen)
Oomeas
Rakhenes, maalattu puoskari (mies)
Tarassea (nainen)
Tulettaret
Unna, Tuletar (nainen)
Vilkus (mies)

Metsäolennot

Albamenar (nainen)
Haamer (mies)
Kemarlakan (mies)
Louhikon Herra, Herra (mies)
Mahfalia (nainen)
Nemarlakan (mies)
Suon Herratar, Herratar, Vihreä Ruhtinatar (nainen)

Rajasaaret

Bakar (mies)
Dakhon (mies)
Hargiel (mies)
Minda (nainen)
Zulha (nainen)

Syysmaa

Acereb (mies)
Adaera (nainen)
Adaira, Parrahan huonetta (nainen)
anoppi (nainen)
appiukko (mies)
Aranella (nainen)
Arra Madhan (sukunimi)
Azras (mies)
Banuk Sulkakynä, Parrahan huonetta (mies)
Barton Mar Esna (mies)
Beiakht Saf Anden (mies)
Bekor (mies)
Danrak, Meen Eikenan huonetta (mies)
Deremon (mies)
Diarda (nainen)
Diokeas jan'Assea (mies)
Dor Alrean huone (sukunimi)
Einea (nainen)
Erathes Kandefean (mies)
Eresdak, Parame Savan sukua (mies)
Falol, Mandilsin huonetta (mies)
Geronus (mies)
Harok Ratsuherra (mies)
Hermenok Kolmas (mies)
Hermenok Neljäs (mies)
Hezerah (nainen)
Jaros Nuottimestari (mies)
Javona (nainen)
Kaelon Al-Bakkar (mies)
Kanjar (mies)
Karik (mies)

Khaela (nainen)
Kiara (nainen)
Laele (nainen)
Laine (nainen)
Larena (nainen)
Larka (mies)
Lorana (nainen)
Maina Feir Medela (nainen)
Malona
Marael (nainen)
Marna (nainen)
Marrkah (mies)
Matek (mies)
Meera (nainen)
Merkinos (mies)
Mimma (nainen)
Mirokis (mies)
Narak, Mirek-Ssean huoneta (mies)
Nenea (nainen)
Niama (nainen)
Olena (nainen)
Paldakos (mies)
Parfes (mies)
Pinogos (mies)
Punasaapas (mies)
Raelf (mies)
Ralima (nainen)
Rammass (mies)
Ranama (nainen)
Raneila (nainen)
Rikkad, Kel Nehaan huonetta (mies)
Ronaod
Salrem (mies)
Samak Tietävä, Sah Vallenin huonetta (mies)
Sera (nainen)
Silmäpuoli-Senna, Senna (nainen)
Sissa (nainen)
Tulek (mies)
Varados, Oor Maronin huonetta (mies)
Vela (nainen)
Welma, Rei Eddelan huonetta (nainen)
Verbek (mies)
Yvana (nainen)
Zara (nainen)

Yölaakso

Hyräily (mies)
Kalske (mies)
Kolmisointu, Yksi, Pilvien laulu, Isäntä (mies)
Lehtokuiske, Kaksi, Hopeahelke (mies)
Metsälaulu (mies)

Havina (nainen)
Huokaus (nainen)
Illanhenkäys
Loiske
Neljä Koputusta
Siristys

Kaupalliset nimet

Aamurusko
Iloinen Metsäkissa, Metsäkissa
Kesänkajo
Kesäyön Helmi
Kyympesä
Lakitalo
Meripeto
Parantumisen salit
Punatertun viinipuoti
Seireeni
Sinipääsky
Siunattu Sarastus
Suuriruhtinaan akatemia
Syysleimu
Tahran hinta
Tasankokissan maa
Terhokronikat - Rautatammen esiajat
Tyrnipensaan Varjo
Wanhat ja Uudet Kirjat

Kulttuurinimet

Juurakkohuone
Raatitalo
Varjolinna
Lakitalo

Kartanot

Järvikartano
Luutunlaulu
Peltokartano
Kalliokumu
Merenhuokaus
Metsänkaiku

Kaupungit

Alimankas
Hallada
Idän temppeli
Jamanessa
Kettuhovi
Korosamas
Kyeremos

Leppähovi
Lettohovi
Louhikkohovi
Lännen temppeli
Metsähovi
Satosales
Sinardales
Veremol
Vuoritemppeli
Ymmor

Kylät

Ahvenpoukama
Korppikotkan kylä
Peltokylä
Punatertun kylä, Punaterttu
Rinnekylä

Auringon ja Hiekan pyhättö (temppeli)

Tiet

Eteläinen Tempelibulevardi
Ruhtinaantie, ruhtinaantie

Valtiot

Kesämaa
Rajasaaret
Syysmaa
Tsamane
Yölaakso

Rajasaarten kulttuurinimet

Korppikotkasaari
Villihärkä
Villihärän heimo
Villikarju

Luontonimet

Kätketty laakso (laakso)
Kivikkosyväne (syväne)

Joet

Verem-joki

Mantos-joki
Sinara-joki

Järvet

Harakkajärvi
Pikkujärvet
Kartanonjärvi

Jamantosin niemimaa

Heremebin tasanko

Tähdet ja tähtikuviot

Dianere-tähti
Nuottiteline

Vuoristot

Elävät Vuoret, Taivaanvuoret (yölaaksolais-
ten nimi)
Kerrah-vuoret, Kerrah-vuoristo
Kimaltavat Vuoret
Pilvivuoret

Eläintennimet

Dar
Hurja
Naava
Paarma
Pikiharja
Ulpukka

Jumalten nimet

Korppikotka
Villihärkä
Villikarju
Tasankokissa
Haapa(puu)
Metsälehmus, Suuri Lehmus), Lehmus
Purppuravaahtera
Rautatammi
Villipihlaja
Vuorimänty

Lumen ja jään maa -sarja

Henkilönnimet

Baal
Burgholt (mies)
Cynrain (mies)
Enna, Kettukorven haltia (nainen)
Hemic Julma (mies)
Hildgard (mies)
Hildgard (nainen)
Hildur (mies)
Jarnskegg, Verikuono, Rautaparta (mies)
Jäänoita (nainen)
Katharis (mies)
Nonna, Radulfin sukua, Nonna Skaflocintytär, Nonna Radulfintytär, Jäänoita (nainen)
Petrus (mies)
Shahyar
Sigeric (mies)
Waldedrude
Valgard
Vördur (mies)

Barbaarit

Hentto (mies)
Karttu (mies)
Nils (mies)
Siv (nainen)
Tiira (nainen)

Bariadia

Alaricus (mies)
Cunradus (mies)
Havard (mies)
Hundolf (mies)

Bazastar

Alhena (nainen)

Caldia

Agenald (mies)
Hurscald Toramieli (mies)
Sigwulf (mies)
Thurgald (mies)

hiisi (humanoidirotu)

Haikin (mies)
Thurstan (mies)

Hiitti

Ferenc, Ferko (mies)
Thorbard (mies)

hurgu (humanoidirotu)

Ermanaric (mies)
Goyr (mies)

jumaliset (humanoidirotu)

Erna (nainen)
Godvardur
Huiska
Snörtur (mies)

jäähiisi (humanoidirotu)

Borsorik (mies)
Ubarc (mies)
Uruth (mies)

Kheanh

Ambrus Canus (mies)
Boldyszar
Emericus (mies)
Kalverts (mies)
Kresimir (mies)

louhi (lohikäärme)

Ardaric (mies)
Diagoras
Fesferus (mies)
Fyrciris, Tanaisin suvusta
Hopeakylki (nainen)
Hradi
Hvitr Valkea
Kuolleitten kuningas (mies)
Nereid, musta äiti (nainen)
Sigurd Mustakynsi
Skafloc (mies)
Skald (mies)
Vargynja (nainen)

maahiset ja menninkäiset

Broti
Gamli
Snenni

Nawyr

Adalbertus
Adelindis (nainen)
Adomnan (mies)
Aefa (mies)
Aelfsige (mies)
Aelfwynn (nainen)
Aldric Noidansurma (mies)
Alwunn (nainen)
Amulric (mies)
Anysia (nainen)
Badeca (mies)
Beardwine (mies)
Beda (mies)
Beneging (mies)
Beornulf Yksikorvainen (mies)
Berenhard Väkevä (mies)
Brunstan, Badeccan sukua (mies)
Burgolf (mies)
Cainardius (mies)
Cudburdus Aureus (mies)
Dachnawyrus (mies)
Dearmod (mies)
Deneblain (mies)
Destrius (mies)
Ealhere, Ealhere Nöyrä (mies)
Earnan
Edica (mies)
Eormanric, Eoganin Eormanric (mies)
Finore (nainen)
Gerhard, Mustahalmeen Gerhard (mies)
Gerold Ohrakämmen (mies)
Gifemund (mies)
Godraed Polttaja (mies)
Grimher (mies)
Gunhilde (nainen)
Hilda (nainen)
Hunsige (mies)
Keropää (mies)
Krumr (mies)
Labraid (mies)
Leofwig (mies)
Mandubracius (mies)
Martha (nainen)
Myrna (nainen)
Niamh (nainen)
Osiricus (mies)
Oswold (mies)
Sibyrht (mies)
Syhtric, Brogicuksen Syhtric (mies)
Tunberht (mies)
Uhtred, Carenoksen Uhtred (mies)

Ulfric Toinen, Dachnawyrriuksen Ulfric (mies)

Noridium

Alberada (nainen)
Alfgeir (mies)
Alfgeirr Sarvi (mies)
Arndis (nainen)
Arnora (nainen)
Arvid Tulikoura (mies)
Asbrand Harmaa, Karhunkynsi (mies)
Askold (mies)
Asrodr Viheriäkoura (mies)
Asta (nainen)
Asta (nainen)
Astrid (nainen)
Baldyr (mies)
Bera (nainen)
Birrir Harmaahapsi (mies)
Bjollok
Bork (mies)
Bothilda (nainen)
Botolf, Botolf Hurmekäsi (mies)
Brand (mies)
Brannhir (mies)
Broddr Rotta (mies)
Brynjolf Takku, Takku Brynjolf (mies)
Dyri Huutaja (mies)
Eirik (mies)
Eirny (nainen)
Eldgrim Haltiansurma (mies)
Eymund, Fyriksen Eymund (mies)
Floki (mies)
Freya Eymundintytär (nainen)
Freydis, Frey (nainen)
Frode (mies)
Gauti (mies)
Geirdis (nainen)
Gils Villi (mies)
Godmund (mies)
Grimarr Sudenheimo, Grimarr Tervainen (mies)
Gudrun (nainen)
Gunvor (nainen)
Hafgrim Harmaakäsi (mies)
Haldor (mies)
Halgeir (mies)
Hallbera (nainen)
Heriold (mies)
Hjalmar (mies)
Ingmar (mies)
Ingolf, Ingolf Sanansyöjä (mies)

Isrid (nainen)
Jorekr (mies)
Kaatra (nainen)
Kada (nainen)
Kara, Kara Kiivas (nainen)
Knuti (mies)
Kultahapsi, Korpinmieli (nainen)
Meldun (mies)
Mikkeli (mies)
Mustahammas (mies)
Nilla (nainen)
Ogmund (mies)
Olvir (mies)
Orm, Viheriä Orm (mies)
Osvald (mies)
Radulf (mies)
Ragnar (mies)
Raudolf (mies)
Raudolf (mies)
Rauni (nainen)
Runolf (mies)
Saemundr, Fyriksen sukua (mies)
Sigarr (mies)
Sigfastr (mies)
Sigurd (mies)
Sigvald (mies)
Sleggja, Ontto-Sleggja (mies)
Solveig (nainen)
Steinarr Kaljupää, Rampa-Steinarr (mies)
Steinfridr (mies)
Sven (mies)
Thaenor Sysimieli (mies)
Thorgeirr Uhmaaja (mies)
Thorgil Rautakäsi, Rauta-Thorgil (mies)
Thorvid Hiidenmieli (mies)
Thuric (mies)
Ulfar (mies)
Ulfhedinn (mies)
Ulfr (mies)
Varg Luuparta (mies)
Vermund Hiljainen, Valgardin Vermund (mies)

Teboldi

Valamir Julma (mies)

Thuarian

Aelferd (mies)
Katerina (nainen)
Vermgard (mies)

Wyr

Demeter, Gyeneksen sukua (mies)
Fahd (mies)

Jumalten nimet

Audun (mies)
Cerbiurus, musta isä (mies)
Deas (nainen)
Dewian (mies)
Fadah (mies)
Forn (mies)
Frida (nainen)
Geitir (mies)
Gundehar (mies)
Halla, Hallainen, Talven Tyttö (nainen)
Hamarr (mies)
Hongatar (nainen)
Hornan herra, Abaddon (mies)
Hrafndis (nainen)
Höggvandil (mies)
Karhujumala
Kolrun, Tuonelan herra, Tuoni, Sulma, Kalma (mies)
Kuura (mies)
Pakkanen
Riarch (mies)
Saryann (nainen)
Thyra, Tuonelan herran tytär, Tuonetar (nainen)
Tyrting (nainen)
Ylva (nainen)

Jumalten paikannimet

Horna
Hyinen hauta
Jumalhovi
Jumalmaa
Louhikoti
Manala
Tuonela
Tuonelan korpi
Tuonen viita

Luontonimet

Gazam-Mor
Louhensyrjä
Routamaat
Tallottu maa

Joet

Abydosvirta
Destriuksen joki
Dryaksen joki
Hallavirta
Hiidenkymi
Jäävirta
Kuninkaanvirta
Kyran joki
Louhenvirta
Mustakymi
Varjokymi

Mustahirvenjärvi
Hallakosket

Laakso

Hallasylvänne
Hiidenkynnen laakso
Hiidenkynnen tasanko
Itkevä laakso
Usvalaakso

Lahdet, luodot, meret

Caldianlahti
Dryaksen lahti
Varjolahti
Rankoluoto
Jäinen meri
Jäämeri

Metsät

Gamlin metsä
Hiidensalo
Hopealähteen metsä
Karhusalo
Kettukorpi
Kuiskausten metsä, Kuiskaava metsä, Kuis-
kiva metsä
Pyhä metsä
Usvalehto
Vanha metsä
Vähä-Hiidensalo

Susimäki

Niemet ja niemimaat

Pauhukärki
Sarvikallion niemi
Surujen kärki
Hiittenniemi
Sarvikallio

Nummet

Ebrimudin nummimaa
Riivatut nummet
Suurnummet
Thanayn nummet

Saaret ja saaristot

Hautasaari
Kuolleitten saari
Pyhä saari
Tammien saari
Tulisaari
Viherkivi
Louhisaaret
Sysiäiset

Ardaricin salmi

Solat

Gerbernin sola
Hukankuru
Länsisola
Peikonsydämensola
Peuramäen sola
Theurin nielu

Kirkuva räme, Kiljuva räme (suo)
Louhikerot (tunturi)
Valgardin putous (vesiputous)

Vuonot

Toravuono
Valapattojen vuono
Vihavuono

Vuoret ja vuoristot

Alasin
Ardaricin vuori
Tulikärki, Audunin sarvi
Kheanhin mustat vuoret
Korppivuoret
Piinavuoret
Suuri ranka, Suuri Ranka, Ranka, Suuri
Ranka

Kulttuurinimet

Brygos
Cairnardiuksen muuri
Carenos
Chel
Eleon

Gudrunin kammio
Gudrunin torni, Varjojen torni
Hallarinne
Kheiron
Kilpihalli
Kolkkoniemi
Kuningattarensali
Lokkiharjan torni
Läntinen portti
Maahisten metsä
Metsä
Musta kirjasto
Myllynvarsi
Nidungus
Okamäki
Peuramäki
Pheidon
Pitkä Muuri
Rautamäen halli
Routamaat
Sabylos
Sarvikallio
Scior
Sciron
Seitamaa
Stachys
Suuri sali, Hiidenkynnen suuri sali
Sygaros
Ulfhild
Valkoinen Sali, Valkoinen sali, Hiidenkynnen
valkoinen sali
Warehild

Kaupungit

Destrius
Drekisteinn
Dryas
Harmaavesi
Hirvashalli
Kyra
Louhenkivi
Luuniemi
Nimhwic, Myrkkykaupunki
Peikonsydämensolan kaupunki
Routahalli
Synkhalli
Tharybis
Wyrdei, Pyhän käärmeen kaupunki

Kylät

Biede, Bieden kylä
Hukkaranta

Hurttahaaka, Hurttahaan kylä
Mustakaltio
Mäyräviita
Rautamäki
Tervahaudanmäki
Viitamäen kylä

Linnat ja linnoitukset

Aavelinna
Hadeward
Hiidenkynsi, Hiidenkynnen linnoitus
Hiittenvaara
Mustahalme
Mustankynnen linnoitus
Pauhulinna
Pyhän käärmeen linnoitus
Rautakuru
Skaflocin linnoitus, Skaflocin linna
Suttenhammas, Suttenhampaan linnoitus
Sysipää

Maakunnat

Gaufridin maakunta
Keski-Nawyr
Kyran kuningaskunta, Kyran maakunta
Iounais-Bariadia
Pohjois-Nawyr

Rauniot

Ahmavaara
Katharoksen hautaholvi
Katharis
Skaflocin rauniot

Mustakymen silta (silta)
Piinahovi (temppeli)
Pohjoinen tie (tie)
Vanha metsätie (tie)

Valtiot

Bariadia, Bariadian valtakunta
Bazastar
Caldia
Cemarrria
Hiitinmaa
Itä-Caldia
Jäänmaa, Isgaaria
Kheanh
Louhivaltakunta, Muinainen Louhivalta-
kunta
Länsi-Caldia
Nawyr

Noridium
Ostia
Thuarian
Wyr (HH, I), Wyrin saari (VV)

Muut nimet

Asyncritus
Bjollokin grimoire, Bjollokin Grimoire
Cainardiuksen muuri
Cerbiuruksen tähti
Elonkorjuu
Grol, Rolli, rolli
Hiljaisuuden veljeskunta
Jumalten puutarha, Jumalten tarha
Jumalten sota
Karhunpääsali
Karhusali
Kevään Henki, Kevään henki
Kotkankärki
Kuninkaansilta
Kuolleitten päivä
Kyran portti
Käärmesilta
Louhenkieli
Lysiuksen paasi
Musta Sali
Mustan suden veljeskunta, Mustan Suden veljeskunta
Mustan Vasaran veljeskunta
Ouran heimo
Pyhä sirppi
Pyhän Aelfwynnin puutarha
Pyhän sirpin veljeskunta

Pohjankontu-sarja

Henkilönnimet

Alo (mies)
Asto, Mustarinnan Asto (mies)
Einar, Sumusaaren Yksinäinen, Einar Yksinäinen (mies)
Enja, Suvisaaren Enja (nainen)
Gion (mies)
Himma (nainen)
lättömät
Junno (mies)
Kastos (mies)

Suden päivä
Suuren Louhen tähtikuvio, Suuren louhen tähtikuvio
Suuri Louhi
Talven laulu
Talvipäivä
Teboldien heimo, Teboldit, teboldit
Tuonen portti, Tuonelan portti
Umbra
Valkoinen Sali
Wyrdein sydän, Tulinen torvi

Eläintennimet

Birna
Bjarni
Fenris
Halla
Hiisharja
Oddi
Pyry
Rautaharja
Thor
Tuisku
Vaino

Kaupalliset nimet

Cynrunin majatalo
Hopeasali
Kultainen louhos
Vanhan metsän krouvi
Vihreä-Haugr

Kesälahden erakko (mies)
Kiet, Pohjankonnun Kiet, Myrskymieli (mies)
Kiuta (mies)
Konttiämmä (nainen)
Krut (mies)
Lei, Makean meren Lei (nainen)
Lemmenkeihäs, Yöveden Lemmenkeihäs (mies)
Mossa (mies)
Neitha, Susi-Neita, Lumitähti, Sudenvaimo (nainen)
Otha (mies)

Rikiina, Kaikutaipaleen Rikiina (nainen)
Ros (nainen)
Runni (mies)
Saaru (nainen)
Soilu (nainen)
Sudennälkä (nainen)
Sunna (nainen)
Tenno (mies)
Uku (mies)
Urka (mies)

Vanha kansa

Akmela, Vornanmutkan Akmela (nainen)
Dai, Pohjankonnun Dai, Vaskinuoli, Ketun-
tähti (mies)
Hentohymy (nainen)
Karran, Kuutamolapsi, Sudenlaulu (mies)
Korpin pojat
Marti, Korpin poika, Luusuvannon Marti
(mies)
Niir, Syysaamu, Luusuvannon Syysaamu
(nainen)
Nuno, Linnunsilmä (mies)
Ohraparta, Joenyhtymän Orvo (mies)
Olimar, Viisas, Itämannun Viisas, Vornan-
mutkan Olimar (mies)
Roke, Mustarinnan Roke, Susipoika, Suden-
henki, Susilaakson Roke (mies)
Satatiето (mies)
Serina, Sudenmarja (nainen)
Staalо (mies)
Terihan, Vornanmutkan Terihan (nainen)
Vilko (mies)

Pohjankontu

Ailegais, Aile, Kamomilla, Tähtisilmä, Täh-
tienkatoaman Ailegais Tähtiyö (nainen)
Ainut (nainen)
Andia (nainen)
Aran (mies)
Arni, Pohjankonnun Arni (mies)
Keni, Haukka, Yöveden Haukka, Haukan-
huuto, Pohjankonnun Keni (mies)
Piit (mies)
Tot (mies)
Troi, Talviyö, Viimakatse, Sudenvarjo, Su-
dentahto, Sudenraato, Pohjankonnun Troi
(mies)
Una (nainen)

Sinisten metsien rajaseutu

Artu (mies)
Asko (mies)
Asko, Nuottavuoren Asko (mies)
Auri (nainen)
Halla (nainen)
Harto Mallasmieli (mies)
Himmi (nainen)
Jouhki (mies)
Jouhki, Lampurin Jouhki (mies)
Kemmo (mies)
Kiela (nainen)
Kouko, Niitonsalon Kouko (mies)
Leino (mies)
Lemmikki (nainen)
Lieta Paksusormi (nainen)
Liili (nainen)
Mataramuori (nainen)
Miela (nainen)
Mielikki (nainen)
Nokimetsä (mies)
Ruupe Kaarnaposki
Uta (nainen)
Vaito (mies)
Venni (mies)

Tuultensaaret

Alf (mies)
Barl (mies)
Diur, Keihäsmieli (mies)
Elof (mies)
Eskil Kypäräinen (mies)
Girje (nainen)
Gorm, Tuultensaaren Karhu, Tuultensaaren
Gorm (mies)
Gun (nainen)
Halvar (mies)
Holger (mies)
Iivari Jousimies (mies)
Immi (nainen)
Ivar (mies)
Jarl (mies)
Juuditt (nainen)
Kart (mies)
Kettil (mies)
Kiet, Salama, Tursonpoika, Tuultensaaren
Kiet, Kotkanvarjo (mies)
Lina (nainen)
Marei (nainen)
Riinet (nainen)
Runar (mies)
Stein (mies)

Sten Kivenkantaja (mies)
Tuuni (nainen)

Luontonimet

Kesälahti
Makea meri
Mustarinnan etelärinne
Siniset metsät
Sumusaari
Valkoisten naamojen maa
Valkoisten susien maa

Joet

Kivijoki
Mustajoki
Raakkuoja
Ruostejoki
Tervajoki
Vornajoki
Marrasjärvi
Suuri rautajärvi
Tervajärvi

Luolakivet (kallio)
Susilaakso (laakso)
Riimukorpi, Kiviukon metsä (metsä)

Mäet

Joenyhtymänvuori
Roihuvuori
Taivaskallio
Ukonvuori

Mustanniityt (niitty)

Kaikusuvanto (poukama)
Luusuvanto (poukama)
Nuolisaari (saari)
Paimensaaret (saari)
Tuultensaari (saari)
Kipinäluhta, Hiidentaulasuo, Hiidensuo, Kipinäsuu (suo)

Tunturit

Hukkatunturi
Kyytunturi
Vanhapää
Viimapää

Pohjavuono (vuono)
Kymmenhuippuinen (vuoristo)

Kulttuurinimet

Alkuranta
Kaikutaival
Liitoylänkö
Maailmanranta, Viimeinen ranta
Suvisaari
ukonhattuniitty, ukonhattulehto
Yövesi

Alueet

Mustarinta
Pohjankontu, Tähtienkatoama
Sinisten metsien rajaseudut
Tuultensaari

Asumukset

Luusuvanto
Sumuhauta
Vornanmutka

Kaupungit

Itämantu
Joenyhtymä

Kylät

Mustajoenkylä
Niitonsalo
Nuottavuori
Suistola, Suistokylä
Taivaskallionkylä
Tuliniemi
Viherkumpujenkylä

Muut nimet

Kiviukko
Otava
Peltomaa (?)
pitkä talvi
Pohjannaula, Karhuntähti
Pohjantähti
Valkoisten susien maa
vuoren Ukko

Eläintennimi

Ilmatar
Kren
Miiho
Vikhar

Jumalten nimet

Daigon Yrmeä
Gaius Kilvenkantaja
Hiljaisuus
Järvenakka
Kiviukko
Korkea neito
Kuoleman maa
Metsästäjä
Pohjoistuuli
Suuret
Turso
Ukko
Valontuoja
vanhat mahdit
Vihreä uisko

Kaupalliset nimet

Hauen morsian
Lieska, Tuliniemen Lieska
Mielikin Mallastupa
Pyhä Humala